COMPROMIS LA GUVERN

Nr. 27 (385), 8–14 iulie 1997

22

ANUL VIII

VALERIAN STAN
CASELE, DEMNITARII ŞI DEMNITATEA

pag. 7–8–9

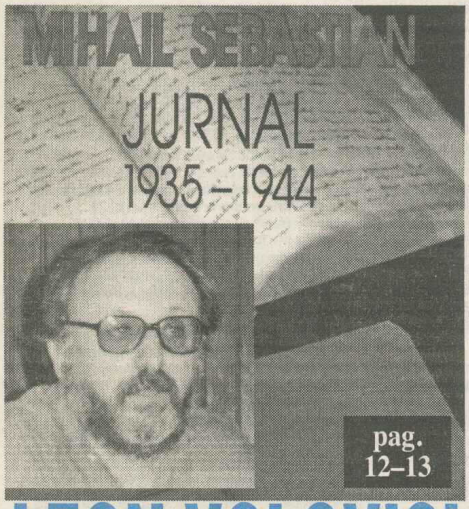

pag. 12–13

LEON VOLOVICI
ŞI JURNALUL LUI SEBASTIAN

pag. 5 **ILEANA MĂLĂNCIOIU**

CRONICA MELANCOLIEI

LA DESTITUIREA GILDEI LAZĂR

GHEORGHE GRIGURCU despre Cazul Goma

pag. 14–15

Ar trebui să nu cedăm ispitei de a privi conflictul generat de publicarea raportului d-lui Valerian Stan drept reeditarea miticei înfruntări dintre cinica raţiune de stat şi principiile sublime ale unei justiţii inflexibile. Şi totuşi, publicaţii dintre cele mai cu greutate – de exemplu ziarul *Adevărul* – caută cu asiduitate să ne convingă că aşa stau lucrurile, iar concilierea finală, obţinută prin medierea preşedintelui Constantinescu, este interpretată de multă lume ca o penibilă şi doar temporară muşamalizare a unor diferende fundamentale şi a unor comportamente mizerabile.

La o lectură cît de cît atentă a raportului se vede însă că majoritatea păcatelor incriminate actualilor miniştri sînt veniale: declararea a 5 membri de familie în loc de 4, înstrăinarea către o rudă, prin donaţie sau vindere, a apartamentului deţinut deja pentru a putea beneficia de o locuinţă cu chirie, de bună calitate, obţinerea unei locuinţe disproporţionate ca mărime în raport cu numărul membrilor familiei, atunci cînd suprafaţa locativă legală este calculată după legea restrictivă a lui Ceauşescu. Adrian Severin este acuzat, de pildă, de a fi declarat în mod fals că nu posedă locuinţă, în vreme ce el ar fi posedat o locuinţă proprietate personală; dar ministrul de externe declarase de fapt (aşa cum scrie în anexa 7 a raportului) că locuieşte împreună cu părinţii, care, ei, posedă o locuinţă proprietate personală. Avem de-a face cu o lipsă de acurateţe din partea raportorului, care nu s-a obosit să clarifice exact situaţia locativă a d-lui Severin, ori cu încercarea de a-l prezenta pe acesta celor prea grăbiţi să citească atent drept un autor de falsuri în acte publice, adică drept un infractor?

Desigur, miniştrii PD nu sînt nici îngeri, nici asceţi, nici filantropi şi nu aveam nevoie de un raport pentru a o afla; uneori, ca mulţi alţi cetăţeni obişnuiţi, ei par să fi profitat de lipsa unei legislaţii riguroase, de preţul minuscul al chiriilor de stat şi, desigur, şi de poziţia lor, dar nu rezultă de niciunde că ar fi infractori (dovadă că Parchetul, în timpul regimului Iliescu, nu a început urmărirea penală împotriva lor, deşi a fost sesizat). Ca substitut pentru justiţie, raportul d-lui Stan este neconcludent, iar ca substitut pentru morală, el este superfluu. Atunci, de ce a mai fost el publicat?

Pe de altă parte, nici părerile d-nei Gilda Lazăr, atît de oţărîtă pe politica externă a primului-ministru, nu ar trebui să treacă drept expresia unor păreri juste, fireşti, curente printre „profesioniştii" MAE, chiar dacă exprimate, desigur, cam neconvenţional. D-na Lazăr nu este deloc o „profesionistă" în materie de relaţii externe, victimă a neînţelegerilor dintre mărimi, iar vizita primului-ministru în SUA – ne-o confirmă surse americane –, departe de a fi fost o nerozie, a fost utilă şi binevenită.

ANDREI CORNEA

Coaliţia la încercare

În general, majoritatea comentatorilor ce iau în discuţie scandalurile din ultima vreme vor neapărat să ne facă să credem că mariajul dintre CDR şi USD (sau, mai exact, dintre ţărănişti şi „democraţi") este o relaţie „împotriva naturii". PD ar fi, conform acestor reprezentări, un partid al şantajului (la fel ca şi UDMR), care a impus dictatura „celor 13 procente", cu lideri corupţi şi de un arivism irepresibil. De partea cealaltă ar sta ţărăniştii, ce sînt, vai, doar nepricepuţi, naivi, prea obişnuiţi cu opoziţia pentru a guverna cum se cade şi a se impune înaintea adversarilor lor, dar, în schimb, iremediabil obsedaţi de *restitutio in integrum* şi de cele „50 ha". Între ei, un prim-ministru moale, fără *leadership*, un activist sindical cu bunăvoinţă, dar, pasămite, cam nătîng, incapabil să bată cu pumnul în masă nici înaintea miniştrilor săi, nici înaintea muncitorilor în grevă. Pe scurt, ni se cere să credem că actuala coaliţie guvernamentală şi actualul guvern au devenit neproductive. Concluzia: trebuie schimbate. Cum ? Fie printr-o nouă coaliţie, fie printr-un guvern minoritar CDR, fie prin alegeri anticipate. „*Cu fiecare zi de viaţă în plus a guvernului în actuala formulă, preşedintele Constantinescu îşi asumă o grea răspundere*" – declară ritos Cristian Tudor Popescu în *Adevărul*, 7 iulie 1997.

Departe de mine gîndul de a pretinde că totul este perfect în coaliţie şi că reforma înaintează cu paşi giganţi. Este evident că neînţelegerile dintre PD şi PNŢCD nu sînt doar conjuncturale, că există între aceste partide diferenţe semnificative în ideologie, în felul de a aborda reforma, în istoria personală a liderilor şi cea colectivă a partidelor, în stil. Este, pe de altă parte, limpede că persistă destule neajunsuri în desfăşurarea reformei: de exemplu, mă îngrijorează faptul că, în conformitate cu datele publicate recent de Comisia Naţională de Statistică, pe luna mai şomajul a scăzut cu cîteva zecimi de procent, în condiţiile scăderii producţiei industriale.

Şi totuşi, trîmbiţele apocaliptice ce răsună de mai unde nu te aştepţi mi se pare că au un sunet fals: ca să nu citez succesele greu de contestat ale noii guvernări în politica externă şi în construirea noii imagini a României, voi aminti un singur element ţinînd de miezul dur al economiei de piaţă: la Bursa de valori, numărul de acţiuni tranzacţionate lunar a crescut de la 237.291 în ianuarie, la 86.000.000 în iunie, iar valoarea totală lunară a tranzacţiilor a crescut de la 1,9 miliarde lei în ianuarie, la 293 miliarde în iunie. De fapt, Bursa de valori, care a fost o instituţie decorativă, creată abia în 1995, sub presiunea organismelor internaţionale, şi rămasă în tot timpul guvernării Văcăroiu exact ca o „formă fără fond", a devenit o instituţie „cu fond" şi în continuă dezvoltare abia în cîteva luni de guvernare Ciorbea, ceea ce sugerează amplificarea procesului de privatizare.

Vor unii, s-ar zice (jurnalişti, analişti, dar chiar şi intelectuali angajaţi în publicistică), însă, să credem că alianţa CDR-USD-UDMR a devenit imposibilă. În plus, ei caută să-i convingă pe liderii USD că vor cîştiga în popularitate în opoziţie, ceea ce este puţin plauzibil, pe liderii ţărănişti că pot guverna singuri, ceea ce este o inepţie, ori pe preşedintele Constantinescu că alegerile anticipate sau un guvern minoritar ar fi o soluţie, ceea ce este o aberaţie. Dar cel mai absurd şi mai prostesc lucru este că vor să convingă pe toată lumea că, schimbînd coaliţie, guvern, majoritate etc., şi în pofida timpului pierdut şi a energiei politice imense irosite în vederea unor astfel de desfăşurări, totuşi reforma, stabilitatea, imaginea externă vor progresa văzînd cu ochii, iar guvernarea va deveni mai dinamică, mai coerentă şi mult mai eficientă decît este ea în momentul de faţă!

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VIII ● 16 pagini ● 1.000 lei

Reamintim cititorilor noştri că această pagină le aparţine, ca şi responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Scrisoare deschisă domnului Ion Iliescu

Domnule senator,

M-am hotărît să vă scriu după discuţia televizată dintre dumneavoastră şi Marian Munteanu, luni 2 iunie.

Sînt unul dintre cei ce au *„fiert în suc propriu“*, un om obişnuit, nici politician, nici gazetar, nici observator politic, deci n-aş putea fi acuzat ca „năimit“ şi nici implicat în scenarii, nu am vorbit din balcon, deşi aş fi avut ce spune, nu am fost bătut de poliţişti sau mineri, deşi aş fi dorit, vă scriu, deşi n-aş dori.

Mă adresez dv. pentru că aţi ratat ocazia de a fi cinstit, în ceasul al doisprezecelea, faţă de fenomenul „Piaţa Universităţii“ şi, dimpotrivă, aţi mai încercat şi acum să mistificaţi adevărul şi nu a fost nimeni să vă oprească, Marian Munteanu opunînd o rezistenţă prea discretă, marcată poate de siguranţa pe ceea ce ştie şi de faptul că pe el nu îl puteţi minţi. Da, dar aţi putut minţi din nou milioane de telespectatori, audienţa dv. de atunci şi de acum, precum şi pe alţii care acum 7 ani nu aveau vîrsta înţelegerii. (...)

Iată cîteva dintre afirmaţiile dv., pe care aş vrea să le reamintesc ca martor ocular al evenimentelor.

1. Manifestaţia de duminică 28 ianuarie 1990 a fost generată de decizia FSN de a deveni partid politic şi de a participa la alegeri – atît ca arbitru, cît şi ca jucător –, de vreme ce pînă atunci îşi declarase doar rolul de interimar şi organizator al alegerilor. De altfel, lozinca principală a manifestaţiei a fost: *„Alegeri fără front!“*. Manifestaţia era în deplină legalitate, iar principiul ei era mai mult decît legitim: demascarea unei fraude pe seama încrederii populare. Nici vorbă de atacuri asupra palatului Victoria – aici dv. faceţi confuzie, să nu zic cu rea-intenţie, cu ziua de 18 februarie, cînd agresorii nu se identificau defel cu manifestanţii.

2. Pe la orele 15–16, partidele istorice organizatoare ale manifestaţiei au anunţat prin mass-media retragerea propriilor susţinători din Piaţă. Aceiaşi oameni care au răspuns atît de masiv şi disciplinat chemării la manifestaţie nu aveau nici un motiv să nu-şi urmeze şi de data aceasta liderii. Astfel că orice agresiuni au urmat n-au aparţinut manifestanţilor.

3. Una din revendicările importante ale Pieţei Universităţii era legiferarea punctului 8 din „Proclamaţia de la Timişoara“. El nu era de fapt decît ilustrarea unui demers de bun-simţ, ce se poate traduce în termeni simpli: *„Domnilor foşti securişti şi aparatnici, nu vă taie nimeni capul, dar nu încercaţi să mai fiţi «ştabi» în continuare!“*. Ce era rău în asta? Ce era imoral? Ce era imposibil? Dacă s-ar fi aplicat acest principiu în România, ar fi domnit alt climat social şi n-am fi asistat la ascensiuni lamentabile în viaţa politică şi economică a unor oameni fără valoare şi scrupule, ale căror prejudicii aduse ţării se simt mai ales acum.

4. S-a vorbit mult despre felul cum aţi mulţumit minerilor, dar mai puţin despre incitarea lor.

În dimineaţa de 14 iunie, primul popas al minerilor a fost la palatul Victoria. Pe la ora 5, cei care au suferit de insomnia tulburătoarei nopţi ce se încheia, presărată cu focuri de armă, v-au putut auzi la radio vocea din balconul palatului Victoria: *„Vă rog să mergeţi în Piaţa Universităţii, **să o ocupaţi** şi să faceţi ordine (...)“*. Nu ştiu dacă mai sînt înregistrări de atunci, dar aceste cuvinte le-aţi spus, au fost auzite şi nu le pot uita.

5. Contrar acestora, în ziua precedentă, 13 iunie, pe cînd autobuzele misterios incendiate mai împrăştiau doar fum, cînd confuzia cuprinsese Bucureştiul şi ţara, din balconul Universităţii, redeschis numai cu această ocazie, se spunea: *„Nu plecaţi nicăieri, nu mergeţi la Ministerul de Interne, totul e o provocare (...)“*. Aşa a şi fost, iar victimele represiunii au fost victimele provocării. Cei din balconul Universităţii au dovedit din nou bun-simţ şi au avut încă o dată dreptate.

Dumneavoastră aţi afirmat atunci şi acum că în Piaţa Universităţii au fost puţini. Ce înseamnă *„non multa sed multum“*? Puţinii aceia sînt cei care duc ţările şi progresul înainte, sînt cei care cercetează şi descoperă, cei ce fac programe şi le aplică, cei care concep şi creează, cei care se întreabă şi îşi dau răspunsuri. Nu cei mulţi au împins istoria înainte – teoria cu masele e falsă, ştiţi şi dv. acest lucru –, ci cei puţini, patricienii Romei, filozofii Greciei, cavalerii Evului Mediu, artiştii Renaşterii, iluminiştii, paşoptiştii, memorandiştii, unioniştii... cei mulţi urmînd, mai devreme sau mai tîrziu, avangardele. Şi atunci, nu gîndiţi uneori că principiul majorităţii nu e chiar atît de just şi de universal cum pare şi că preponderenţa unei minorităţi ar fi demnă de luat în seamă? (...)

Domnule senator,

Mulţi v-au admirat, imediat după 22 decembrie 1989, şi mulţi v-au încredinţat speranţele; pe unii dintre ei i-aţi dezamăgit, mai devreme sau mai tîrziu. Lor le sînteţi dator adevărul. Dacă nu le puteţi face acest dar, înseamnă că nu credeţi în nimic în afara propriei persoane. (...)

arh. Crişan Atanasiu
13 iunie 1997

Stimată doamnă Gabriela Adameşteanu,

V-aş fi recunoscător dacă în rubrica „Opinii“ aţi găsi loc pentru rîndurile de mai jos:

Am citit cu interes articolul din nr. 25/'97 al revistei *„22“*, prin care d-l Gabriel Andreescu atrage atenţia asupra ameninţării pe care ierarhia superioară a Bisericii Ortodoxe o reprezintă la adresa democraţiei şi a societăţii civile din România. Ceea ce m-a surprins a fost numai faptul că acest lucru nu s-a făcut pînă acum. Nu-mi permit să dau sfaturi autorului, care, desigur a reflectat asupra subiectului. Personal aş fi insistat mai mult asupra următoarelor aspecte:

1) Caracterul necreştinesc al intoleranţei de care dau dovadă ierarhia superioară şi Sfîntul Sinod al Bisericii noastre. Această intoleranţă este contrară spiritului credinţei. Un bun creştin trebuie să dea dovadă de dragoste şi înţelegere faţă de toţi oamenii în general şi mai cu deosebire faţă de toţi ceilalţi creştini, chiar dacă confesiunea lor nu este ortodoxă, ci greco-catolică, catolică sau reformată. Mitropoliţii şi episcopii noştri au ieşiri de ură, pe care nu reuşesc să o acopere cu ipocrizia şi făţărnicia de care dau dovadă şi, cum exemplele abundă, în vorbă şi în faptă, ele trebuie evidenţiate în continuare.

2) Biserica Ortodoxă a fost penetrată îndelung, consecvent şi sistematic de Securitatea lui Gheorghiu-Dej şi a lui Ceauşescu. Trebuie cerut ca dosarele de securitate ale tuturor membrilor Sfîntului Sinod să fie făcute publice. Ca simplu particular, nu am cum dovedi cum stau lucrurile. Dar am convingerea că printre înalţii prelaţi au fost (şi sînt) ofiţeri cu acoperire, tot aşa cum au fost (şi sînt) ofiţeri cu acoperire printre cadrele superioare ale Ministerului de Externe, ca şi ale fostului Minister al Comerţului Exterior, adică ale diplomaţilor „de profesie“.

3. În sfîrşit, este util să se arate că intoleranţa şi rigiditatea ierarhiei superioare a Bisericii Ortodoxe merge într-atît, încît nu a permis şi nu va permite ca în sînul Bisericii însăşi să se nască şi să se dezvolte un curent reformator. Mă refer la un spirit de regenerare morală, de înnoire etică, care să pornească din sînul Bisericii înseşi şi care s-o readucă spre spiritul adevărat creştin, esenţialmente tolerant şi universal. În cadrul Bisericii Ortodoxe române, în formarea cadrelor tinere, se cultivă în prezent spiritul fundamentalist, şi nu cel al înţelegerii pentru aproapele său.

Scriu aceste rînduri cu tristeţe, ca un credincios ortodox. În ascendenţa mea directă se află două generaţii de preoţi. În familie am primit o educaţie şi o practică morală în spiritul credinţei creştine. De aceea, aş dori ca actuala situaţie să se îndrepte, dar la o asemenea îndreptare nu se va ajunge dacă nu privim lucrurile în faţă, cu realism. De aceea consider luarea de poziţie a d-lui Gabriel Andreescu foarte binevenită.

Cu deosebită stimă,

Ing. Vasile Cristescu

Stimată Redacţie!

Pentru că se apropie perioada vacanţelor, aş vrea să comentez pe scurt un eveniment cultural care aruncă o lumină favorabilă asupra României în lumea occidentală, lucru care din păcate nu se întîmplă prea des.

Este vorba de expoziţia „Dacii“ organizată la Florenţa – oraşul artelor prin excelenţă – de Ministerul Afacerilor Externe şi Ministerul Culturii italiene, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe şi Ministerul Culturii române. Expoziţia prezintă într-un cadru renascentin – Palazzo Strozzi – civilizaţia complexă a dacilor, grupul cel mai important din marea familie indo-europeană a tracilor. Dacii, răspîndiţi pe o suprafaţă geografică vastă, corespunzătoare actualei Românii, au participat activ la evenimentele istorice şi dezvoltarea culturală a Europei antice.

Doresc să felicit organizatorii expoziţiei şi să le sugerez prezentarea ei – cu toate costurile pe care le implică – şi în România, ca un eveniment important pentru formarea simţului estetic şi cunoaşterea istoriei de către o naţiune intoxicată ani de zile cu o istorie falsificată şi naţionalistă pînă la extrem.

Cu deosebită stimă,

Adriana Danielopol
Salzburg, 24 iunie 1997

Un tratat generator de drepturi reciproce pentru minorităţile naţionale

Românii din Ucraina vor avea certe drepturi prevăzute în Tratatul de înţelegere şi bună vecinătate cu noua vecină de la Răsărit. În baza istoricului document, ambele părţi se obligă să pună în practică *„normele şi standardele internaţionale prin care sînt determinate drepturile persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale“*.

Atît Ucraina, cît şi România reafirmă, în articolul 13 al Tratatului, faptul că atît minoritatea română din Ucraina, cît şi naţionalitatea ucraineană din România au dreptul la *„liberă exprimare, la menţinerea şi dezvoltarea identităţii lor etnice, culturale, de limbă şi religioase, dreptul de a-şi menţine şi dezvolta propria cultură, la adăpost de orice încercare de asimilare împotriva voinţei lor“*.

Ucrainenii din România şi românii din Ucraina au dreptul să fie instruiţi în limba maternă *„într-un număr necesar de şcoli şi instituţii de stat pentru învăţămînt şi specializare, ţinînd seama de răpîndirea geografică a minorităţilor respective“*.

E clar că fără acest tratat, neagreat de unii politicieni şi cetăţeni simpli, probabil din lipsă de informare suficientă, etnia românească ar fi avut de suferit în primul rînd, nebucurîndu-se de drepturile reieşite cu limpezime din textul Tratatului cu Ucraina, aşezat pe solide baze juridice. Aplicarea lui rămîne obligatorie faţă de cele două părţi şi faţă de forurile internaţionale, interesate şi ele în crearea unui climat de stabilitate şi linişte în această parte frămîntată a Europei.

Virgil Poiană
Iaşi, 1 iunie 1997

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

NOILE TARIFE ALE ABONAMENTELOR CU REDUCERE LA REDACŢIA *„22“*

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:
- Numai **8.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **6.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **54%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:
- **9.000 lei** pe 3 luni (reducere **31%**), cu expediere la domiciliu;
- **8.000 lei** pe 3 luni (reducere **38%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti*. Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

EMIL HUREZEANU

Preşedintele României

Cu cîteva zile în urmă, am avut ocazia să-l revăd pe d-l Emil Constantinescu. Ultimele dăţi au fost în seara zilei de 16 noiembrie 1996, în foaierul Teatrului Naţional, puţin după anunţarea rezultatelor alegerilor prezidenţiale. Apoi în decembrie la München, cînd preşedintele ales al României, încă neobişnuit cu limuzinele blindate, îşi saluta compatrioţii din exil, pe peronul unui luxos hotel, bînd **tulburel românesc** din sticla de coca-cola. Candidatul Convenţiei Democrate, devenise primul preşedinte democrat al unei ţări care, în afara regilor constituţionali, n-a cunoscut în istoria ei republicană decît comunişti mai mult sau mai puţin dictatori. Îndreptîndu-mă spre Sinaia, unde în urmă cu cîteva zile mi se fixase o primire la preşedintele Emil Constantinescu, pentru un interviu, mi-au defilat prin minte secvenţele filmului în care aproape figurantul Emil Constantinescu din decembrie 1989 s-a transformat încet dar foarte sigur, mai întîi într-un personaj colectiv – opoziţia română, după 1989 –, apoi în protagonist: liderul opoziţiei democrate şi preşedintele României. L-am cunoscut pe actualul şef al statului în primăvara anului 1990, în nopţile albe şi miraculoase ale Pieţei Universităţii, cînd am fost şi unul din puţinii ziarişti martori permanenţi ai marii demonstraţii anticomuniste. Profesorul geolog Constantinescu deschisese într-adevăr uşa balconului, dar devenise deja un reper, mai ales prin prezenţa sa discretă în preajma studenţilor revoltaţi. Odată cu constituirea **Alianţei Civice**, în noiembrie 1990, a **Solidarităţii Universitare**, profesorul cu barbişon, cu siluetă de adolescent, privirea blîndă şi glasul molcom devenise deja un personaj public. L-am reîntîlnit în decembrie 1990, împreună cu Ana Blandiana şi Nicolae Manolescu, înainte de împărţirea apelor politice în societatea civilă şi politică. Discuţia realizată atunci pentru Europa Liberă, cu care debutează de altfel recenta mea carte de dezbateri ***Cutia Neagră***, mărturisea deja despre un anume fel de-a fi al d-lui Emil Constantinescu. Mai puţin sofisticat decît Nicolae Manolescu, nu atît de carismatic ca Ana Blandiana, fără aura cvasimitologică a lui Corneliu Coposu, d-l Emil Constantinescu era deja însă reprezentantul unei anume societăţi româneşti în mişcare şi renaştere: nespectaculoasă, dar puternică, care se pregătea să devină activă pe scena istoriei. Exact, chiar dacă ezitant în exprimare, informat şi modest, Emil Constantinescu era încă de-atunci **cel care venea**. Nu avea morga ştiutoare a literaţilor disidenţei pasive sau active de succes şi deloc suficienţa eroilor de-o clipă sau mucava ai revoluţiei înscenate sau furate, între care liderii de-atunci ai statului.

Profesorul Constantinescu a devenit apoi liderul **Solidarităţii Universitare**, s-a rodat în nesfîrşitele negocieri intra-partinice din Convenţie, adesea serbede, poate umilitoare, dar care întăresc şi formează un om politic, a început să călătorească des în străinătate, ca invitat al unor fundaţii ştiinţifice şi civice. Nu l-au părăsit niciodată puterea de a-şi înţelege şi privi, fără ochelarii ultimei mode, compatrioţii pe care-i reprezintă – societatea românească în pragul trezirii la democraţie –, o anume seriozitate, uneori timidă şi stîngace, în a-şi exprima ideile, puterea de conlucrare cu alţi actori politici, dar şi pe-aceea, rară, dar esenţială, pe care americanii o numesc *„self-efacement"*, adică însuşirea de a fi discret, pînă la renunţare, atunci cînd această poştură e cea mai eficientă. Fiind aşa, şi fiind mai ales mereu conectat la evoluţia problemelor societăţii româneşti, d-l Emil Constantinescu, împotriva unor aşteptări şi calcule chiar din tabăra opoziţiei, a reuşit să devină din politicianul puternic şi discutabil – ca toţi politicienii, mereu şi pretutindeni – preşedintele de anvergură indiscutabilă de astăzi. L-am revăzut, aşadar, zilele trecute, pe preşedintele României, poate pentru a zecea oară de cînd l-am întîlnit prima dată. Tocmai îl primise pe ministrul apărării al Turciei... Şi-a schimbat repede ţinuta, rămînînd în pulover şi cămaşa albă deschisă la gît, fără ostentaţia puloverelor revoluţionarilor de lux din balconul lui 1989. Modestia, lipsa de excese ale aparatului protocolar şi de securitate, firescul prezenţei unui preşedinte într-o ţară cu atîtea probleme şi nevoi, şi între marile dispute mondiale ale timpului său, sînt atuuri extraordinare în ţara unde Ceauşescu şi Iliescu îşi transformaseră existenţa în ritualuri de cult obligatorii.

Preşedintele Emil Constantinescu consideră, în interviul de 40 de minute pe care l-a difuzat Deutsche Welle, recent, în mai multe limbi, că în România oamenii plîng cu două lacrimi: una de durere, alta de speranţă. Prima venind dinspre viaţa prezentă, a doua, ca o tresărire a celei promise. În doar 7 luni, România preşedintelui Emil Constantinescu a devenit una din cele mai importante şi spectaculoase ţări europene. Miza intrării în organismele euro-atlantice s-a transformat din obsesia retorică a unor postcomunişti vicleni în obiect de tratative grave în marile cancelarii mondiale. Tratate istorice şi magistrale cu vecinii – aşa numesc importanţi oameni de stat occidentali recentele documente bilaterale româno-ungare şi româno ucrainene –, o dinamică impresionantă a reformei politice şi economice în interior, încrederea şi simpatia pe care aceste eforturi le trezesc în sînul unei populaţii atît de încercate sînt realizări care trec în contul preşedintelui Emil Constantinescu, în mare măsură. Domnia sa, prin implicare şi distanţare, în acelaşi timp, prin intervenţiile oportune, prin discreţia cu care lucrează fără să facă vizite de lucru, prin relaţiile personale excelente cu mari oameni de stat ai lumii, prin măsură şi inteligenţă de stat, a rămas acelaşi exponent al societăţii româneşti prezente.

Scadenţa **„Contractului cu România"**, învecinată cu dialogurile la care a fost invitat de preşedintele american Bill Clinton şi cancelarul german Helmut Kohl, amiciţia atît de sinceră şi devotată a ţărilor europene latine sînt ilustrarea unui timp mişcat, plin de haşuri – şi nu doar de culori dominante, alb sau negru. Un timp şi un peisaj, însă, în care, orice s-ar întîmpla în iulie la Madrid, există un semn deja descifrabil. România preşedintelui Emil Constantinescu este cea mai bună Românie a ultimei jumătăţi de secol. Şi această Românie va creşte.

ŞERBAN ORESCU

Noul Guvern şi vechiul aparat de stat

Cu cîteva zile în urmă, ministrul de Interne, d-l Gavril Dejeu, se arăta surprins că la Parlament a ajuns un proiect de lege care aducea restricţii dreptului fiecărui cetăţean de a primi un paşaport. Proiectul, aspru criticat de organizaţiile obşteşti, fusese înaintat **fără ştiinţa sa** de către personalul în subordine. În iarnă au avut loc alunecări de teren în Moldova. Faxul care anunţa această calamitate Consiliului de Miniştri a fost ascuns de un funcţionar, faptă pentru care acesta a fost de altfel destituit. Notorii sînt frînele puse de o serie de foşti funcţionari ai Fondului Proprietăţii de Stat procesului de privatizare – motiv pentru care acolo a devenit necesară o primenire de personal; altminteri privatizarea industriei era periclitată.

Nici pînă în prezent arhivele regimului comunist nu sînt accesibile cercetării; sîntem singura ţară postcomunistă unde reaua-voinţă a funcţionarilor de la arhive amplifică (şi acum) întunericul creat de fostul regim în jurul unui capitol esenţial al istoriei naţionale.

Într-o scrisoare deschisă adresată preşedintelui Emil Constantinescu, participanţii la simpozionul internaţional de la Sighet arătau că manualele şcolare de istorie a României continuă să treacă sub tăcere ororile comise în perioada comunistă. Cine, dacă nu o direcţie de resort din Ministerul Educaţiei Naţionale, se face vinovată de această situaţie?

La o masă rotundă organizată de GDS, directorul secţiei româneşti a postului de radio BBC (de la Londra), Cristian Mititelu, se plîngea că, chiar după alegerile din noiembrie, se fac dificultăţi de către CNA posturilor private româneşti care vor să difuzeze programul românesc al BBC. Nu se spune aceasta pe faţă BBC-ului; dar pe căi neoficiale se dă de înţeles posturilor româneşti respective că ar fi mai bine să renunţe. Ce să mai spunem de cazul săteanului Vasile V. Fima din comuna Băneasa, judeţul Constanţa, zdrobit în bătaie de ofiţerul de poliţie Vasile Mărcuţa şi doi subofiţeri pentru că s-a exprimat în public că monarhia a adus multe lucruri bune în ţară? Se ştie cum îi intimidează unii funcţionari răspunzători de privatizare în oraşele de provincie pe cei care ar vrea să cumpere mici întreprinderi sau secţii de producţie (de altfel lucrînd în pagubă) aparţinînd statului.

Se pune întrebarea: ce face Guvernul în atare situaţii? Este el un simplu musafir al vechiului aparat de stat? Guvernul argumentează că nu-i poate înlătura din funcţii pe cei care din motive politice îi frînează iniţiativele; Codul muncii se opune. Cu alte cuvinte, trebuie schimbat cadrul legislativ. Numai că schimbarea cadrului legislativ e sabotată chiar de parlamentari ai actualei puteri. Senatorul PNL Paul Păcuraru – vicepreşedinte al acestui partid – a votat împotriva proiectului de lege care desfiinţa instituţia de sorginte sovietică a *recursului în anulare* formulat de procuror. Proiectul n-a întrunit numărul necesar de voturi pentru că un mare număr de senatori guvernamentali au lipsit de la şedinţă. Se aşteaptă cu mult interes soarta proiectului depus de senatorii Constantin Ticu Dumitrescu şi Niculae Cerveni privind accesul cetăţenilor la propriul dosar de securitate. Felul cum va fi tratat proiectul va fi un test pentru vîrfurile actualei puteri.

Mergînd pe firul cauzelor pentru care voinţa politică presupusă a actualei puteri se transferă atît de lent în fapte, nu-i de ajuns să ne referim la sabotajul unei părţi a administraţiei. Guvernului i se poate imputa o politică de cadre şovăitoare unde ar trebui să facă dovada de energie, şi aceasta sub două ipostaze: 1) Politicienii care fac compromisuri cu fosta putere, deşi se prezintă sub culorile celei noi, să fie făcuţi cunoscuţi opiniei publice. 2) Cît priveşte funcţionarii înfeudaţi comunismului, care încalcă legile prin care Parlamentul ţării lichidează structura comunistă, există o singură soluţie, **schimbarea lor de azi pe mîine – pentru abatere disciplinară gravă**.

Şi nu credem că există principii şi norme de drept care să împiedice acest lucru.

DACĂ DUMINICA VIITOARE S-AR ORGANIZA ALEGERI PENTRU PARLAMENTUL ROMÂNIEI CU CE FORMAŢIUNE POLITICĂ AŢI VOTA?

(Ponderi din totalul celor care au exprimat opţiuni)

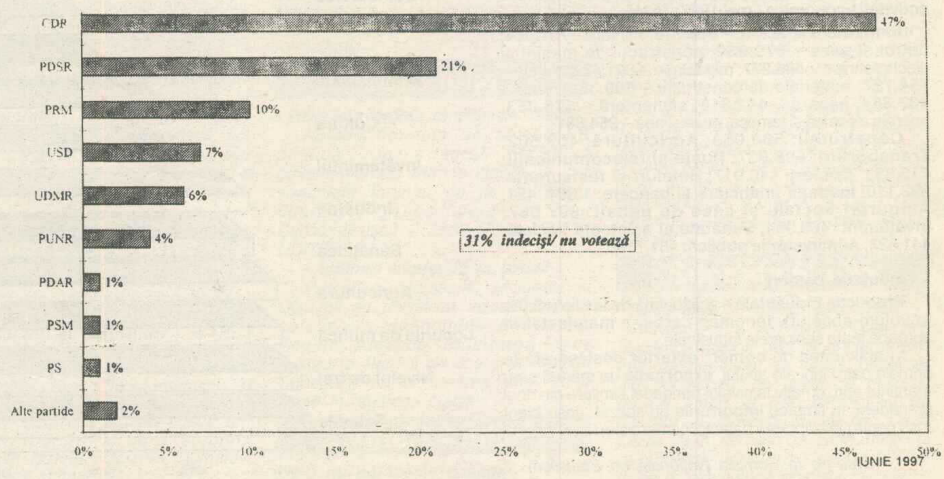

Sondaj realizat de CENTRUL DE SOCIOLOGIE URBANĂ SI REGIONALĂ - *CURS*

ILIE ŞERBĂNESCU

E minunat, dar nu se poate!

A apărut în sfîrşit legea investitorului autohton. Deocamdată este vorba de un proiect şi reglementările prevăzute sînt în ultimă instanţă cele care au fost articulate la nivelul Ministerului Reformei şi al Comisiei economice a Senatului. Dacă însă liniile principale ale acestuia vor fi menţinute, putem aprecia că avem de a face, pentru prima dată, cu o reglementare consistentă care urmăreşte scopul strategic de impulsionare a dezvoltării sectorului privat în România, îndeosebi al întreprinderilor mici şi mijlocii.

Reglementarea porneşte de la ideea sănătoasă că oricine, în România, prin forţe proprii, cu resurse proprii sau cu resurse atrase, se lansează într-o afacere productivă, trebuie sprijinit, pentru că pînă acum condiţiile nu au fost favorabile, climatul de afaceri nu a fost stimulativ şi, în majoritatea cazurilor, resursele de pornire sînt modeste, dacă nu chiar submodeste. Astfel că investitorul autohton trebuie sprijinit; chiar mai degrabă decît cel străin.

Statul, şi nimeni altcineva, îl poate sprijini pe investitorul privat. Astfel, în contul statului, sînt prevăzute facilităţile ce ar urma să fie acordate. Acestea sînt de trei tipuri: facilităţi fiscale, facilităţi vamale, facilităţi de creditare. Facilităţile fiscale pornesc de la principiul scutirii de la impozitare a profiturilor reinvestite şi al reducerii impozitului pe profit pe anumite perioade, în funcţie de valoarea investiţiei şi de domeniul de activitate. De asemenea, se instituie reglementarea trecerii integrale pe costuri, fără impozitare, a cheltuielilor de reclamă şi publicitate. Facilităţile vamale se referă în mod salutar la reduceri de taxe pe anumite perioade pentru importuri de echipamente care contribuie la desfăşurarea şi modernizarea producţiei şi chiar pentru unele importuri de materii prime ce nu se găsesc în România. În ce priveşte obţinerea de credite pentru investiţii pe termene lungi şi cu semnificative perioade de graţie în rambursare, tot statul va fi cel care acordă facilităţile – şi acestea nu vor fi în mod nerealist impuse băncilor comerciale –, scop în care va fi constituită Societatea Naţională de Creditare şi Garantare pentru Întreprinderile Mici şi Mijlocii. Aceasta va fi dotată cu un fond format din credite externe garantate de stat, din sume provenite de la FPS, precum şi dintr-un procent prelevat din profitul brut al Băncii Naţionale. Facilităţi suplimentare sînt prevăzute pentru investiţiile considerate „mari", de peste 25 miliarde de lei în momentul de faţă. Şi acestea vor opera mai ales în cazul în care respectivele întreprinderi, considerate mari, îşi vor desfăşura activitatea prin extinse relaţii contractuale cu întreprinderi mici şi mijlocii, adică în cazul în care contribuie la dezvoltarea producţiei şi la creşterea ocupării forţei de muncă în aval şi în amonte. Marea întreprindere este văzută – aşa cum este situaţia în multe ţări ale lumii performante economic – ca un nucleu în jurul căruia gravitează, îndeosebi prin subcontractări, o mulţime de întreprinderi mici şi mijlocii.

Totodată sînt acordate facilităţi cumpărătorilor de acţiuni de la FPS, dacă achiziţia reprezintă cel puţin 5% din capitalul social al societăţii vizate. Pentru prima dată se introduce sistemul *leasing*, de închiriere cu clauză irevocabilă de vînzare, atît pentru imobile, cît şi pentru utilaje şi echipamente şi se prevăd unele facilităţi pentru finanţarea acestor operaţiuni.

Din păcate, cel puţin în faza actuală de proiect, nu se prevăd facilităţi — ca de altminteri şi în legea investiţiilor străine – pentru investiţii în producţia destinată exportului. Aceasta probabil din cauza unui liberalism prost perceput (şi de altfel nepracticat nicăieri în lume) sau din cauza unor presiuni externe care impun abordări ce nu iau în considerare cerinţele pieţei româneşti, nici chiar ca debuşeu pentru produsele străine. Cea mai mare constrîngere a economiei româneşti provine din nivelul – jenant de mic pentru o ţară – al exporturilor pe care aceasta le reuşeşte. Dacă producţia de export nu va fi stimulată, România nu are cum să iasă din cercul vicios în care se află. Şi trebuie să fie clar pentru cei care eventual nu înţeleg acest lucru că, fără dezvoltarea exporturilor, piaţa românească nu va fi, prin capacitatea de plată limitată, nici chiar un debuşeu semnificativ pentru produsele străine. Investitorii trebuie stimulaţi să se implice în producţia pentru export. În noua lege a investitorului autohton, această stimulare lipseşte în forma ei directă, cea mai eficace, ca un capitol precis al legii, fiind prezentă doar ca un criteriu ce poate fi eventual avut în vedere de autorităţi pentru a acorda facilităţi.

Dincolo de toate acestea – dar tot din păcate – legea investitorului autohton, binevenită şi de mare importanţă prin reglementările în ansamblu pozitive conţinute, va rămîne deocamdată în stadiul de proiect, neputînd nici măcar intra în Parlament, necum să urmeze a fi şi adoptată, aşa cum iniţiatorii săi aveau în vedere. Sînt prevăzute o serie de facilităţi pe care starea actuală a bugetului nu le poate susţine. Motiv pentru care ministrul de Finanţe a şi declarat că domnia sa nici nu ştie de această lege, oricum neavizînd-o în prealabil. Realitatea este că, aşa cum era previzibil, constrîngerile financiare ale perioadei au accentuat neîncasările la buget, condiţii în care premierul Ciorbea a şi anunţat că proiectata reducere a fiscalităţii nu poate fi avută în vedere decît eventual cu ocazia rectificării bugetului din a doua parte a anului, dar cel mai probabil de abia din anul viitor.

Cum stăm

Inflaţie

• În luna mai **inflaţia** s-a moderat ca intensitate (**4,3%** faţă de 6,9% în aprilie şi 20,8% media lunară din trimestrul I) • Faţă de decembrie 1996, rata inflaţiei – determinată pe baza preţurilor de consum – a fost de **96,7%** • Reducerea **cîştigului salarial mediu nominal net** cu **4,1%** în luna mai faţă de aprilie (lună cînd au fost acordate prime trimestriale, beneficii anuale şi alte stimulente băneşti ocazionale), în condiţiile creşterii preţurilor de consum, a condus la deteriorarea raportului dintre evoluţiile celor doi indicatori.

Şomaj

Numărul **şomerilor** înregistraţi la oficiile de forţă de muncă şi protecţie socială era la data de 5 iunie a.c. **mai mic cu 21,5 mii persoane** faţă de aceeaşi dată din luna precedentă, ceea ce a condus la reducerea corespunzătoare a ratei şomajului (**6,8%**, faţă de 7,0%).

Bursa de valori

La sfîrşitul lunii mai numărul **investitorilor străini** a fost de **55.159**, iar **valoarea capitalului social** corespunzător, de **2.486,2 milioane dolari**.

Cîştigul salarial mediu net pe principalele activităţi economice (mai 1997), în lei

Industrie: extractivă – **818.710**; minieră –**791.054**; petrol şi gaze – **879.932**; construcţii de maşini şi electrotehnice – **586.277**; metalurgie – **801.422**; chimie – **754.727**; materiale de construcţii – **609.380**; lemn – **467.864**; uşoară – **442.316**; alimentară – **575.053**; energie electrică şi termică, gaze şi apă – **964.681**.

Construcţii: 562.053; **Agricultură**: 409.502; **Transporturi**: 698.057; **Poştă şi telecomunicaţii**: 715.833; **Comerţ**: 440.917; **Hoteluri şi restaurante**: 392.110; **Instituţii financiare şi bancare**: 1.394. 421; **Asigurări sociale şi case de pensii**: 897.687; **Învăţămînt**: 469.954; **Sănătate şi asistenţă socială**: 441.523; **Administraţie publică:** 481.719l.

Industrie, comerţ

Producţia industrială a scăzut faţă de aprilie (**–2,0%** în volum absolut), fenomen care s-a manifestat în aproape toate sectoarele industriale.

În activitatea de **comerţ exterior** desfăşurată în primele patru luni ale anului, **exporturile** de mărfuri s-au menţinut aproximativ la nivelul perioadei similare din anul precedent, în timp ce **importurile** au scăzut, (insuficient însă pentru echilibrarea balanţei comerciale).

(*Date de la Comisia Naţională de Statistică*)

Sondaj CURS

Centrul de Sociologie Urbană şi Regională (CURS) a realizat în perioada 9–15 iunie, la cererea Fundaţiei Soros, un sondaj naţional de opinie pe un eşantion de 1.215 persoane, din 71 de localităţi (35 oraşe, 36 localităţi rurale) şi 37 de judeţe.

Prezentăm mai jos cîteva dintre rezultatele lui.

• La întrebarea: *„Credeţi că programul de reformă al guvernului va reuşi sau nu?"* s-au dat următoarele răspunsuri: **Va reuşi – 47%; Nu va reuşi – 22%; Nu pot aprecia – 31%** • *Referitor la direcţia în care se îndreaptă ţara*, **52%** apreciază că **direcţia este bună**, **26%** cred că ea **este greşită**, iar **22% nu au ştiut să răspundă** • *În topul încrederii în personalităţile politice*, **pe primul loc** se situează **Emil Constantinescu**, în care au încredere **54%** din cei intervievaţi. Urmează **Victor Ciorbea**, cu **50%**, şi **Teodor Meleşcanu**, cu **46%**, **Petre Roman**, cu **35%**, **Ion Iliescu**, cu **27%**, **Adrian Năstase**, **19%** • La întrebarea: *„Care sînt lucrurile de care vă temeţi cel mai mult?"*, s-au primit următoarele răspunsuri: **„Preţuri" – 55%; „Boală" – 41%; „Şomaj" – 28%; „Un război în zonă" – 25%; „Criminalitate" – 21%** • **13%** din cei intervievaţi apreciază că **situaţia lor este mai bună decît acum un an, 39%, aproximativ la fel, 37%, ceva mai proastă** şi **10%, mult mai proastă** • La întrebarea: *„Cum apreciaţi veniturile familiei dv."*, s-a răspuns: **1% – „reuşim să avem tot ce ne trebuie"; 6% – „reuşim să cumpărăm şi unele lucruri mai scumpe, dar cu economii"; 22% – „ne ajunge pentru un trai decent, dar nu ne permitem bunuri mai scumpe"; 40% – „ne ajunge numai pentru strictul necesar"; 31% – „nu ne ajunge nici pentru strictul necesar"** • **59%** din cei intervievaţi sînt **mulţumiţi de ceea ce face Guvernul pentru combaterea corupţiei; 56%, pentru combaterea criminalităţii**, dar sînt nemulţumiţi în proporţie de **85%** de **salarii** • **53%** consideră că **privatizarea trebuie să se facă într-un ritm mult mai rapid, 32% cred contrariul** şi **15% se abţin** • *Dacă duminica următoare s-ar organiza alegeri*, **47%** ar vota cu **CDR, 21%** cu **PDSR, 10%** cu **PRM, 7%** cu **USD, 6%** cu **UDMR** şi **4%** cu **PUNR**.

SÎNTEŢI MAI CURÎND MULŢUMIT SAU MAI CURÎND NEMULŢUMIT DE CEEA CE FACE GUVERNUL ÎN URMĂTOARELE DIRECŢII ...?

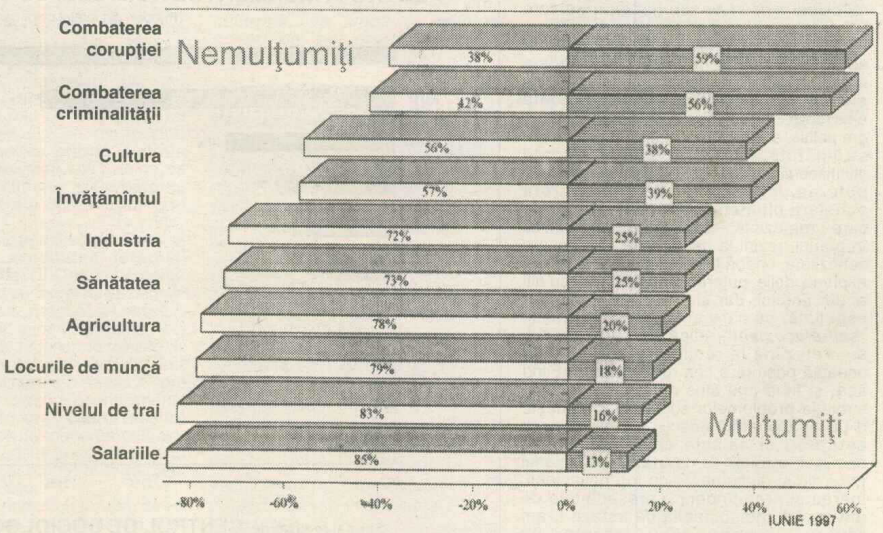

CRONICA MELANCOLIEI

ILEANA MĂLĂNCIOIU

La destituirea Gildei Lazăr

În ciuda aparenţelor, scandalul **Gilda Lazăr** seamănă, ca două picături de apă, cu scandalul **Terasa Anda**. Chiar dacă nu mai avem de-a face cu serviciile secrete ale d-lui Virgil Măgureanu, ci cu ale adepţilor de la *Ziua* ai d-lui general Pacepa, după care testul acestuia ar reprezenta însuşi testul democraţiei noastre.

Intervenind în apărarea purtătoarei de cuvînt a ministrului Adrian Severin, senatorul P.D. Radu F. Alexandru a spus că afirmaţiile acesteia s-ar datora oboselii. Întrucît sînt obsedată de cuvinte şi de motivaţiile lor mai mult decît de culisele puterii, spre deosebire de colegul nostru ajuns parlamentar, eu mă gîndesc dacă replicile **distinsei doamne** (cum o caracterizează în al său *Naţional* analistul Ion Cristoiu, care caută dedesubturile tenebroase ale recentului scandal) trădează efectiv oboseala ori mai degrabă o relaxare de zile mari. Fiindcă orbele ei neaoşe, total neaşteptate, sînt slobozite cu o naturaleţe care le face să nu pară ale unei diplomate răsintenţionate; izul lor popular trimite mai degrabă la Poiana lui Iocan, unde după cum se ştie, politica nu era comentată de doamne, fie ele distinse ori nu.

Aceste vorbe ar fi constituit o bîrfă de duzină dacă nu ar fi fost înregistrate (în secret) tocmai de peste Ocean şi făcute publice de cotidianul *Ziua*, care este specializat în punerea în pagină a unor astfel de **documente**. Tipărite şi comentate cu patimă, ele au intrat instantaneu în folclor. Poate şi datorită faptului că, după avatarurile prin care a trecut împreună cu redactorul său şef, acest ziar şi-a sărbătorit recent cei patru ani de apariţie sub înaltul patronaj al preşedintelui ţării.

Destituirea celei care a afirmat că vizita premierului în SUA ar fi fost un **rahat** nu poate schimba situaţia. Dimpotrivă, ea marchează faptul că MAE nu este, în nici un caz, **locul unde nu s-a întîmplat nimic**.

Întrebarea care se impune este: cine a pierdut prin scandalul provocat de publicarea acestui **document**. A pierdut purtătoarea de cuvînt a d-lui Adrian Severin? Nicidecum, în condiţia în care, aşa cum ne asigură senatorul Radu F. Alexandru, ea va ocupa o funcţie **mai bănoasă**, iar afirmaţiile sale circulă ca argintul viu, răzbunînd astfel o lume care, pe lîngă frustrările suportate în numele reformei şi al integrării în NATO, resimte şi eşecul de a nu fi intrat **în primul val** şi caută, ca de obicei, un ţap ispăşitor.

Nu întîmplător, cuvîntul magic **rahat,** rostit apăsat de Gilda Lazăr, a deschis cutia Pandorei şi a făcut atîta lume, de diverse orientări, să-şi pună tot mai acut întrebarea dacă Victor Ciorbea e singura soluţie şi dacă nu ne aflăm încă o dată pe un drum greşit.

Dacă purtătoarea de cuvînt nu a pierdut nimic, au pierdut oare ministrul de externe Adrian Severin (care a fost nevoit să o destituie pe **distinsa doamnă**) şi partidul acestuia? Categoric nu. Premierul a înghiţit, ca de obicei, momeala şi l-a sacrificat pe Valerian Stan, al cărui cap a fost cerut contra Gildei Lazăr. PD a forţat nota, profitînd, tot ca de obicei, de ocazie (dacă nu cumva chiar a contribuit conştient la crearea acesteia) deşi nu era, nicicum dispus să iasă din Coaliţie aşa cum a afirmat. Schimbul efectuat nu a fost doar neechivalent, ci şi inutil. Ca atare el nu poate rezolva situaţia nici măcar temporar. Fiindcă, oricît de **legal** s-ar fi instalat în vilele care nu le aparţin ex-premierul Petre Roman şi alţi demnitari din partidul său, faptul că în contextul de acum ei fac totul ca pentru imensele spaţii ocupate să plătească în continuare o chirie egală cu costul unui bilet de tramvai tot în afara moralei îi situează. A aplana conflictul retrăgînd raportul privind atribuirea ilegală a unor locuinţe de protocol echivalează cu acoperirea, în continuare, de sus a unor acte de corupţie. Dar, vorba lui Caragiale, **din norocire**, ieşirea la iveală a acestui trist adevăr nu mai poate fi revocată, oricine şi oricît s-ar strădui.

Cel care a ieşit cîştigător pînă la ora actuală din acest penibil război este preşedintele Emil Constantinescu care a îmblînzit temporar spiritele şi a restabilit **armonia pierdută** cu preţul adevărului cuprins în raportul lui Valerian Stan (adevăr pe care, oricîtă putere ar avea preşedintele, nu-l poate retrage şi din conştiinţa publică).

Şi dacă ar fi numai asta! Dar, din păcate, d-l Emil Constantinescu este din ce în ce mai convins că imaginea noastră în lume creată prin prestaţia domniei sale este mult mai bună şi mai importantă decît situaţia reală şi acest lucru ne costă, în dublu sens, foarte mult. Cei care îi încurajează această viziune triumfalistă ar trebui să-şi aducă aminte că a existat o vreme cînd, în ciuda mizeriei din ţară, Ceauşescu era nu numai acceptat, ci şi decorat de occidentali pentru politica sa externă. Atunci am înţeles, pentru totdeauna, că politica externă a unei ţări nu poate fi cu mult mai bună decît cea internă şi că imaginea ei nu poate fi cu mult mai bună ca situaţia ei reală decît printr-o iluzie deşartă.

În condiţiile în care coaliţia aflată la putere supravieţuieşte prin schimburi neechivalente, cum a fost renunţarea la raportul privind atribuirea ilegală a caselor de protocol pentru a obţine destituirea Gildei Lazăr, nici imaginea ţării nici ţara nu mai au nimic de cîştigat. Desigur, preşedintele, avînd în vedere calitatea sa de mediator, va fi ultimul care va pierde, dar, din păcate, cine pierde la urmă pierde mai mult.

Pînă atunci, înlăturarea Gildei Lazăr pentru că a slobozit poporul cuvînt **rahat** cu privire la vizita în SUA a premierului Victor Ciorba, pe cei care compătimesc cu ea ar putea să-i facă să se întrebe: dar dacă **distinsa doamnă** a avut totuşi dreptate? Întrebare la care, din partea adversă, s-ar putea răspunde: dar dacă nici vizitele făcute de şeful dumneaei nu au fost altceva? Ceea ce ne face să ne gîndim: să nu fi înţeles un om cu experienţa d-lui Sorin Roşca Stănescu că vorba asta, de care se ocupă acum Colegiul de Onoare al MAE, nu va altera doar atmosfera din interiorul acestuia, ci şi imaginea premierului pe care pretinde că o apără şi a Cabinetului acestuia? Greu de crezut. Poate la fel de greu ca şi faptul că eu mă bucur, din tot sufletul, să aflu că **distinsa doamnă** Gilda Lazăr nu numai că nu va rămîne pe drumuri, ci, **după Madrid, va primi o slujbă mult mai bănoasă**. De ce nu, poate chiar la *Ziua*, unde este aşteptată cu drag de cei care au înregistrat-o. Spun asta convinsă pe de o parte de calităţile sale de ziarist, pe de alta de faptul că *scopul nu scuză mijloacele* şi că, din nefericire, între scandalul care poartă numele său şi cel care poartă numele Terasei Anda nu există o deosebire substanţială.

ASCULTĂ BBC
PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

Săptămîna politică pe scurt

Luni 30 iunie

• ***MAE îşi suspendă purtătorul de cuvînt***

Ministerul Afacerilor Externe a decis întreruperea relaţiilor cu presa ale purtătorului de cuvînt, Gilda Lazăr, pînă cînd Consiliul de Onoare al MAE va face o analiză a situaţiei. Gilda Lazăr, conform prezentării în cotidianul Ziua *a unei discuţii telefonice, a făcut presiuni asupra unor ziarişti şi aprecieri negative la adresa iniţiativelor de politică externă ale preşedintelui şi primului-ministru.*

• ***Preşedinţia prezintă noii ambasadori***

La Palatul Cotroceni au fost prezentaţi cei 16 ambasadori recent numiţi în misiuni diplomatice. „Un ambasador nu mai poate să reprezinte decît punctul de vedere oficial. El nu mai trebuie să se ocupe de vizitele preşedintelui, să se umilească sau să mintă", *a declarat preşedintele Emil Constantinescu.*

Marţi 1 iulie

• ***Tensiuni la nivelul coaliţiei***

Departamentul de Control al Guvernului, condus de Valerian Stan, a prezentat un raport privind situaţia locativă a mai multor foşti şi actuali demnitari acuzaţi de obţinerea ilegală a unor locuinţe. Replica liderilor PD nominalizaţi în raport a fost vehementă, aceştia declarînd că măsura „reia argumentele nefondate ale fostului guvern Văcăroiu" *şi că sînt supuşi unor înscenări menite să submineze coaliţia guvernamentală.*

• ***Sesiune extraordinară a Parlamentului***

În sesiunea extraordinară a Parlamentului, Senatul a adoptat Legea de organizare judecătorească, *act legislativ ce-şi propune reformarea sistemului judiciar. Camera Deputaţilor a adoptat* Legea asigurărilor sociale de sănătate.

Miercuri 2 iulie

• ***Preşedintele Emil Constantinescu la Bonn***

„Germania are o mare simpatie pentru dorinţa României de a intra în NATO în primul val şi o sprijină", *a fost anunţul oficial al cancelariei germane după încheierea întrevederii dintre preşedintele Emil Constantinescu şi cancelarul Helmut Kohl. Şeful statului român a făcut o vizită de cîteva ore la Bonn pentru a cere sprijinul Germaniei privind aderarea României la NATO în primul val.*

• ***PNŢCD aşteaptă lămuriri***

Biroul de Conducere, Coordonare şi Control al PNŢCD a hotărît să ceară o întîlnire la vîrf cu membrii conducerii PD, pentru a afla dacă şi aceştia mai doresc coabitarea în cadrul coaliţiei guvernamentale. Declarînd că PNŢCD merge „pe linia păstrării coaliţiei", *liderul Ion Diaconescu a recunoscut existenţa unor tensiuni între cele două formaţiuni.*

Joi 3 iulie

• ***Preşedinţia mediază conflictul din coaliţie***

Actuala formulă de colaborare politică în cadrul coaliţiei guvernamentale rămîne stabilă, a fost concluzia întîlnirii de la Cotroceni dintre preşedintele Emil Constantinescu şi liderii CDR, USD şi UDMR.

• ***Întîlnire trilaterală la Izmail***

Preşedinţii României, Moldovei şi Ucrainei au definitivat mecanismul de colaborare economică trilaterală. Acesta prevede înfiinţarea unor regiuni (a Dunării de Jos şi a Prutului Superior), ca şi crearea unei zone libere în regiunea Galaţi.

Vineri 4 iulie

• ***PD nu părăseşte coaliţia***

Colegiul Director al PD a decis continuarea participării partidului la actuala coaliţie guvernamentală şi acordarea mandatului reprezentanţilor săi de a acţiona pentru susţinerea reformei. În cazul în care desfăşurarea reformei va dovedi în continuare lipsă de voinţă politică, reprezentanţii PD vor iniţia rediscutarea programului comun de guvernare.

• ***AC cere asumarea greşelilor trecutului***

Comitetul de coordonare al AC şi-a declarat susţinerea faţă de raportul lui Valerian Stan privind situaţia locativă a unor demnitari. AC a cerut guvernului să examineze raportul, în speranţa că „schimbarea de după alegerile din 1996 a fost nu doar una de guvern, de competenţă profesională, ci şi una de percepere din punct de vedere moral a actului de guvernare".

Sîmbătă 5 iulie

• ***Soluţii finale la criza guvernamentală***

Executivul a soluţionat oficial tensiunile din cadrul coaliţiei guvernamentale, determinate de unele declaraţii ale purtătorului de cuvînt al MAE şi de un raport al Departamentului de Control al Guvernului. Astfel, Gilda Lazăr va fi demisă de către ministrul de Externe, iar Corpul de control va trece în subordinea primului ministru.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC

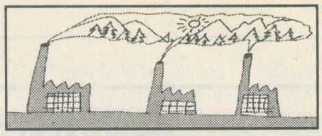

Pentru restructurarea unei imagini

Muncitorii, şomerii, în tranziţie

De curînd s-au împlinit 7 ani de la cea de-a treia mineriadă – cea mai devastatoare dintre descinderile bucureştene ale minerilor din Valea Jiului. Agresivitatea animalică manifestată în iunie 1990 sau septembrie 1991 pe străzile capitalei şi aspectul de haită degajat de-a lungul tuturor mineriadelor de grupurile de „ortaci" au dus la caracterizarea definitivă a minerului ca **subom** şi la imaginea Văii Jiului ca **loc sălbatic şi întunecat**. Pentru percepţia colectivă, minerul este animalul îmbrăcat în „şalopetă" şi cizme, cu faţa neagră de cărbune şi cu albul ochilor mărit. El este însoţit neapărat de bîtă şi de un rînjet înfricoşător. Valea Jiului este, pentru aceeaşi reprezentare generală, capătul de lume. Este „fundul de sac", aşa cum sugera filmul lui Lucian Pintilie ***Prea târziu*** – difuzat anul trecut pe ecranele bucureştene. Filmul, ca de altfel şi romanul lui Răsvan Popescu, care stă la baza lui, nu fac decît să ilustreze o **imagine colectivă deja elaborată**.

Motivele care au dus la formarea unei asemenea percepţii sînt, desigur, puternice şi par a fi justificate, dar imaginea la care s-a ajuns este una eronată. Minerul, surprins în condiţiile speciale ale mineriadelor, nu este minerul real, cel de toate zilele. El nu este un mutant sau, în orice caz, omenescul din el nu este mai alterat decît al românului în genere, trecut prin mutilările comunismului. Condiţiile grele de muncă din Valea Jiului n-au dus totuşi la mutaţii genetice. Petroşaniul, oraş cu o populaţie pestriţă venită din toate colţurile ţării, nu are nici pe departe accente de zonă crepusculară. El nu este un oraş înecat în fum, cum îşi imaginează mulţi, nici o aglomeraţie sufocantă de mine puse una lîngă alta. El nu este mai monstruos decît oricare alt oraş românesc atins de plaga comunistă.

În filmul lui Pintilie de care aminteam se sugera tocmai aceasta: Valea Jiului este o mină de dimensiuni care depăşesc subteranul – aici, subsolul şi întunericul acaparează totul, mina se întinde şi la suprafaţa pămîntului. Reţin imaginea din film în care studenţii de la Conservator veniţi în Petroşani îşi desfăşoară repetiţiile sub grinzile de la intrarea în mină; ei mănîncă, de asemenea, la cantina minei şi se spală la duşurile minei. Ceea ce este interesant este că, deşi intenţionate de regizor să reprezinte imagini-simbol, toate aceste imagini nu sînt descifrate de cel ce priveşte drept simboluri – ci, prins într-o prejudecată colectivă, el le preia ca imagini concrete şi cît se poate de realiste.

Ceea ce se desprinde aproape textual din pelicula cinematografică amintită este ideea care de altfel însoţeşte şi reprezentarea comună a românilor despre Valea Jiului; şi anume, aceea că Valea Jiului este un loc pervertit şi nelocuibil care murdăreşte sau distruge tot ce atinge. S-a creat chiar o mitologie a locului „rău" pe presupoziţia că există două lumi incomensurabile – Valea Jiului ar fi **cealaltă** lume, spaţiul întunericului şi al terorii. În film, aceiaşi studenţi de la Conservator – personaje care simbolizează interferenţa lumilor – sînt întrebaţi de repetate ori: *„Cine v-a adus pe voi aici, mă?"*, ceea ce vrea să spună că Valea Jiului ar fi marginea grotescă a pămîntului, locul unde nu ai ce căuta şi unde nu poţi ajunge neîndrumat de un iniţiator demonic. Odată ajuns aici, vei sfîrşi rău: violoniştii din film devin lăutari, pe tînăra care cîntă la violoncel o regăsim cerşind într-o gaură de metrou din Germania...

Că percepţia asupra minerului şi asupra Văii Jiului este una deformată apare drept o constatare evidentă numai pentru cel ce vine din realitatea acestor locuri. Cînd un student din Petroşani este întrebat de un coleg de facultate bucureştean: *„Cum, la voi minerii merg pe stradă?!"*, el nu poate decît să rămînă perplex. Înţelege treptat că minerul e perceput pe nedrept ca fiind legat indisociabil de condiţia sa subterană – el nu există şi nu poate fi imaginat decît dacă poartă lămpaş şi cască. Locul lui este sub pămînt – el nu poate ieşi din abatajul său decît pentru a invada Bucureştiul.

Desigur, mineriadele au existat, şi ele au fost explozii de violenţă aproape incredibile. Dar să nu uităm că ele nu erau posibile fără un regim politic care să le dorească şi care, prin serviciile sale secrete, să le şi întreţină. Mineriadele, ca descărcări instinctuale, sînt pînă la urmă explicabile în termeni de psihologia mulţimii şi de psihologia manipulării (în iunie '90, minerii „arestau" „legionari" şi „drogaţi"). Cu atît mai mult cu cît minerii alcătuiesc o mulţime de tip special, datorită unor elemente coezitive specifice: întunericul, munca grea, pericolul morţii...

De aici şi pînă la a proiecta asupra Văii Jiului o reprezentare atît de întunecată şi înfricoşătoare este un traseu cel puţin dubios. Ca să se ajungă la dezvoltarea unei mitologii a „locului rău" şi a minerului ca „subom" a fost nevoie, cred, să se petreacă un fenomen de proiecţie, adică de transfer al unor conţinuturi inconştiente neplăcute asupra unei realităţi exterioare susceptibile de a le primi.

Ceea ce vreau să spun este că, deşi imaginată drept o realitate străină şi neasimilabilă, Valea Jiului este în fond de o **normalitate banală**. Normalitate care dă dovadă de anormalitatea noastră generală, una, ce e drept, convalescentă.

RĂZVAN PAUL

Muncitor şi şomer: identitate şi diferenţă

Atunci cînd doi oameni se întîlnesc, după o lungă perioadă de absenţă, obişnuiesc să intre în dialog prin întrebări de genul: *„Unde lucrezi?"*, *„Cît cîştigi?"*. Răspunsurile la fiecare dintre aceste întrebări conturează în bună măsură identitatea persoanei. Situaţia materială, prestigiul, activităţile derulate constituie nucleul identităţii individuale.

În unele cazuri, identitatea este privită în mod exclusiv ca **profesie**. Etichetele aplicate pe uşile multor apartamente ne arată că dincolo de aceste uşi se află Ing. X, Prof. Y, Avocat Z. Uneori, profesia unuia dintre membrii familiei reprezintă un criteriu de identificare pentru întreaga familie, etichetele devenind în acest caz Fam. ing. X, Fam. prof. Y, Fam. avocat Z. Nu am văzut însă pe uşa nici unui apartament eticheta Muncitor X sau Fam. muncitor Y.

În termeni identitari, muncitorii sînt de două categorii. Prima îşi defineşte identitatea prin eticheta „muncitor", pe care individul o foloseşte în relaţiile sale interumane. Cea de-a doua categorie se defineşte prin specificul meseriei: strungari, mecanici, tîmplari, electricieni, şoferi ş.a.

Mai puţini la număr, cei dintr-a doua categorie sînt oameni pentru care meseria a reprezentat o alegere. În pregătirea lor s-a investit capital uman, fapt care le dă cunoştinţa valorii.

Identitatea muncitorului din prima categorie este **minimală** şi este formată în jurul unor reziduuri ideologice comuniste. Ea este construită din exterior, prin faptul că muncitorul se revendică ca aparţinînd unei întreprinderi-gigant, cu mii de angajaţi, într-una din ramurile industriale grele. Identitatea sa nu este construită prin **diferenţă**, ci prin **asemănarea** cu cei ca el. Întreprinderea este cea care conferă identitate individului, şi mai puţin natura meseriei sale. Acest tip de muncitor, cu calificare slabă, provine de regulă din mediul rural.

Şomerul este o persoană a cărei identitate este definită în mod **negativ**, iar şomajul poate fi privit ca un **fenomen de pierdere a identităţii**. În cazul muncitorului cu identitate minimală, definită exterior şi ideologic, intrarea în şomaj intensifică problemele identitare pînă la o veritabilă **criză de identitate**. Redarea terenurilor agricole ţăranilor şi nostalgia trecutului său rural îl determină să oscileze între o identitate pe care nu el şi-a construit-o (şi pe care o simte ameninţată) şi una pe care deja a pierdut-o.

Perioada şomajului reprezintă o **suspendare a identităţii**, mai importantă poate decît neajunsurile materiale care o însoţesc. Cu cît durata şomajului creşte, cu atît şansele individului de a-şi recăpăta identitatea sau de a-şi construi una nouă scad.

Şomerul de lungă durată

În România, cea mai numeroasă categorie de şomeri o reprezintă muncitorii. Datele Comisiei Naţionale de Statistică, furnizate de **Ancheta asupra forţei de muncă în gospodării** (AMIGO), din ultimul trimestru al anului 1996, deşi nu ne ajută să identificăm şomerii după natura ocupaţiei, ne oferă totuşi o imagine asupra proporţiei lor. Un procent de 30,7 îl reprezintă persoanele avînd ca pregătire şcoala profesională şi credem că majoritatea acestora o reprezintă muncitorii, iar 35,19% din totalul şomerilor sînt persoane cu pregătire liceală. Şi în această ultimă situaţie este probabil să existe un procent semnificativ de şomeri proveniţi din muncitori.

Dacă analizăm datele Ministerului Muncii şi Protecţiei Sociale, care prezintă dinamica şomerilor beneficiari de ajutor de şomaj şi de alocaţie de sprijin, observăm că şomajul de lungă durată l-a depăşit în ultimii ani pe cel de scurtă durată. Începînd din 1994, numărul mai mare de beneficiari de alocaţie de sprijin indică o tendinţă spre un şomaj de lungă durată.

Dacă luăm în calcul faptul că majoritatea şomerilor sînt proveniţi din rîndul muncitorilor şi că şomajul tinde să devină de lungă durată, putem avansa ipoteza că muncitorii reprezintă o categorie pe cale de a-şi pierde **identitatea profesională**.

Spre o nouă identitate

Din discuţii cu şomerii, foşti muncitori ai marilor întreprinderi bucureştene, înregistraţi la Oficiul Forţelor de Muncă din sectorul 1, am căutat să aflu care sînt percepţiile lor asupra situaţiei în care se află. Vestea concedierii este primită de regulă ca o fatalitate. Concedierea *„vine de sus"* şi nu permite împotrivire. Sindicatul este perceput ca fiind *„pe mînă"* cu direcţia, făcînd *„un joc de interese"* şi, în unele cazuri, ca fiind autorul principal în falimentarea întreprinderii şi scoaterea în şomaj a muncitorilor. Acest lucru se datorează şi faptului că oamenii consideră că liderii şi persoanele influente din sindicat nu-şi pierd locul de muncă odată cu ei.

Întreprinderile au urmat un traseu „clasic": şase–şapte luni s-au dat salariile cu întîrziere, au urmat două–trei luni de concediu fără plată, uneori şomaj tehnic (o metodă camuflată de subvenţionare din fondul de şomaj a întreprinderilor nerentabile), ca, în final, să urmeze concedierea.

Toţi cei cu care am discutat nu mai întreţin relaţii cu foştii colegi de muncă, deoarece acum fac parte din categorii identitare diferite. *„Ce să mai discut cu ei? Acum ei au problemele lor, noi pe ale noastre."* Ieşirile cu prietenii, vizitele sînt mult mai rare acum. Singurul punct de sprijin pare a fi familia, faţă de care relaţiile nu s-au schimbat, în pofida acumulării unor dificultăţi materiale suplimentare.

Majoritatea şomerilor sînt proveniţi din concedieri masive, fapt care-i determină să **atribuie extern responsabilitatea** pentru situaţia în care se află. Responsabilitatea aparţine, de la caz la caz, direcţiei întreprinderii, sindicatului, FPS, dar în nici un caz lui.

Opiniile se diversifică atunci cînd este vorba despre a alege între un loc de muncă stabil şi plătit la mediu şi unul supus riscului şomajului, dar bine plătit. Şomerii tineri, care au încă disponibilitate pentru recalificare, preferă varianta riscantă, dar bine plătită, în timp ce şomerii „vîrstnici" aleg stabilitatea locului de muncă. Aceştia din urmă au lucrat mulţi ani în aceeaşi întreprindere de stat (*„Am intrat la 18 ani în întreprindere şi aşteptam ca la 60 de ani să ies la pensie"*).

Potrivit opiniei unor funcţionari ai Direcţiei de Muncă şi Protecţie Socială, şomerii preferă tot mai mult dependenţa de stat, prin trecerea de la ajutorul de şomaj la alocaţia de sprijin. Dar, mai devreme sau mai tîrziu, ei vor trebui să părăsească protecţia socială acordată şi să-şi asume o nouă identitate.

Eficienţa cursurilor de recalificare este relativ scăzută. Potrivit datelor Ministerului Muncii şi Protecţiei Sociale, mai puţin de 7% din totalul şomerilor participă anual la un curs de recalificare, iar dintre aceştia mai puţin de 20% îşi găsesc un nou loc de muncă. Funcţionarii Direcţiei Muncii şi Protecţiei Sociale apreciază că şomerii, în special cei proveniţi din rîndul muncitorilor şi cu o vechime relativ mare în muncă, sînt cei care solicită cel mai puţin să urmeze un asemenea curs. Ei se adaptează cu dificultate noilor slujbe valorizate pe piaţa muncii: operatori calculator, agenţi de vînzări, contabili, agenţi imobiliari ş.a.

Navetiştii, printre primii concediaţi, se îndreaptă spre agricultura privată, revenind probabil la identitatea lor pierdută odată cu industrializarea forţată. O altă parte a şomerilor rămîn dependenţi de stat, dar muncesc şi în economia subterană, căutîndu-şi elemente identitare într-o situaţie materială peste medie, însă generatoare de marginalizare din punct de vedere al prestigiului social.

Însă cea mai mare parte a şomerilor rămîn într-un orizont de aşteptare cu o durată nedeterminată, sperînd ca economia de piaţă să le ofere o identitate care să compenseze (dacă nu să înlocuiască) identitatea pierdută anterior.

MIHAI SURDU

RODICA PALADE

Casele, demnitarii şi demnitatea

La începutul săptămînii trecute, Departamentul de Control al Guvernului a făcut publică o *„Notă cu privire la atribuirea ilegală de locuinţe pentru parlamentari, membri ai Guvernului, pentru persoane din aparatul Parlamentului, Guvernului şi Preşedinţiei şi pentru alte persoane, în perioada 1990–1997“*. Aşa cum se precizează într-un preambul, documentul are la bază Raportul „Apartamentul“, care conţine constatările Comisiei de anchetă a Parlamentului, în perioada 1994–1996, un raport al De-

Deşi succinte, datele raportului (cărora li se adaugă şi o serie de anexe, reprezentînd cópii de pe documentele vremii) permit reconstituirea unei părţi din istoria noastră postdecembristă, nevăzută pe atunci nici de cei care încă nu terminaseră să-şi îngroape copiii ucişi în revoluţie, dar nici de cei care, îmbătaţi de speranţă, credeau că ţara noastră a păşit pe calea democraţiei.

Conform documentului pe care îl reproducem în acest număr, *„cei sosiţi pe creasta valului“*, *„emanaţii revoluţiei“*, sînt cuprinşi, încă din primele zile ale lui 1990, de febra mutatului în vile ale statului situate în cartiere luxoase ale Bucureştiului. Se fac declaraţii false, se modifică dintr-un condei Hotărîri de Guvern, se dispun, prin abuz în serviciu, repartiţii. Se împroprietăresc, în fine, toţi cei care au agilitatea de a înţelege că, după omorîrea tiranului, numai în tulburarea vremilor, legea poate fi pusă între paranteze. Prin urmare, nu precupeţesc nici un efort pentru a ocupa o vilă la şosea. Aceste personaje care îşi schimbă domiciliul grăbit (cu grijă de a nu-l pierde nici pe primul, care, după caz, este donat fiilor, socrilor sau mătuşilor) solicită şi li se aprobă *„a cumpăra mijloacele fixe, obiectele de inventar şi inventarul moale existent în imobilele menţionate“*.

De exemplu, Iliescu Dumitru (cel care avea să ne fie cunoscut ca şef al SPP) primeşte în 23 ianuarie 1990 un apartament cu 4 camere în bulevardul Victoria Socialismului, pentru ca, în 23 noiembrie acelaşi an să **i se aprobe** atribuirea unui apartament cu 7 camere, 150 mp suprafaţă locuibilă, inclusiv garaj, în strada Aurel Vlaicu. Sau Măgureanu Virgil (pînă de curînd director al SRI), care, după o echilibristică prin care se debarasează de vechea locuinţă în favoarea fiului, se mută într-o vilă de 9 camere, plus dependinţe, în suprafaţă totală de 244 mp. Răzvan Theodorescu, director al TVR în epocă, primeşte la 8 octombrie '90 o vilă de 8 camere în strada Herăstrău, deşi avea o proprietate de 4 camere. Plăteşte acum pentru aceste 8 camere (170 mp suprafaţă locuibilă) o chirie de 2.110 lei.

În sfîrşit, Petre Roman se mută şi el la şosea şi aprobă vile luxoase pentru oamenii de afaceri Ion Ţiriac, Agop Kirmiziyan şi Dan Petrescu, reprezentant al Grupului Ion Ţiriac. Adrian Severin, Adrian Năstase, dar şi Ion Raţiu, Călin Popescu Tăriceanu, Sergiu Nicolaescu etc., etc. îşi găsesc un acoperiş în aceleaşi cartiere! Pe măsură ce-şi fac intrarea pe scena politică, demnitarii îşi schimbă domiciliul, preferînd **vila** din fondul de stat apartamentului deţinut pînă atunci, la care, în fapt, nu renunţă. Este cazul lui Oliviu Gherman, Viorel Hrebenciuc, Doru Ioan Tărăcilă etc., care şi astăzi locuiesc în case de lux, în schimbul unei sume derizorii.

În total, raportul reţine 147 de fişe ale persoanelor din zona Parlamentului, a Guvernului şi Preşedinţiei care, prin încălcarea legii, au preluat imobile de lux, din fondul locativ de stat, imobile pe care le ocupă şi astăzi. (În treacăt fie zis, persoanele aflate în această situaţie sînt unele dintre cele mai fervente apărătoare ale **dreptului chiriaşilor,** în disputa încă neîncheiată în jurul restituirii caselor naţionalizate.)

Între cele 147 de fişe conţinute de document, regăsim **partamentului de Control al Guvernului din 1993, la care se adaugă o verificare şi actualizare ale aceluiaşi departament, în perioada ianuarie-iunie 1997.**

Conţinutul Raportului „Apartamentul“ a mai fost făcut public, dar Departamentul de Control al Guvernului îşi justifică revenirea asupra acestui subiect, deoarece, conform unor acte normative prin care se obliga să restabilească legalitatea în domeniul respectiv, *„Guvernul nu a dus la îndeplinire această sarcină“*.

şi numele cîtorva fruntaşi ai PD (FSN) – Petre Roman, Adrian Severin, Traian Băsescu, Bogdan Teodoriu – care, în epocă, alcătuiau marea şi unita familie a emanaţilor revoluţiei. Pe mai multe documente care consfinţesc încălcarea legii în materie de manevre locative, poate fi văzută apostila d-lui Petre Roman, cum se ştie, la acea vreme, prim-ministru. Este aceeaşi cu cea de pe „actul“ care prevedea la 15 iunie 1990, în plină mineriadă, alocarea sediului GDS unei organizaţii revoluţionare fantomă, după evacuarea acestuia.

În fond, nu este de mirare că, în vîltoarea evenimentelor care înstăpîneau „democraţia originală“, primul-ministru, după ce îşi repartizase sieşi o vilă, făcea acelaşi lucru şi pentru fidelii puterii pe care o reprezenta. De mirare este faptul că, după 7 ani, timp în care, partea reformistă a conglomeratului FSN s-a rupt şi a gustat pînea amară a opoziţiei, liderii acestui partid nu au găsit util să repare un abuz care îi dezonorează. Mai mult, cu prilejul repunerii pe tapet a acestui enorm aranjament privind ocuparea unor imobile luxoase, membrii PD (FSN) au făcut o adevărată criză de nervi. Şi, cum se ştie, nu la nervi găseşti argumentele pertinente. Aflîndu-se în coaliţia la putere, PD(FSN) nu înţelege cum poate figura pe lista unor corupţi, iar faptul în sine îl apreciază ca pe un cataclism naţional. *„Astăzi, 1 iulie a.c., s-a petrecut un fapt extrem de grav în viaţa politică a ţării“* – aşa începe comunicatul Biroului de presă al PD (FSN), care înfierează energic iniţiativa Departamentului de Control al Guvernului de a face publică istoria încîlcită a caselor ocupate ilegal după decembrie '90. Reproşul democraţilor este că documentul nu ar aduce nimic nou faţă de rapoartele anterioare, iar asupra situaţiilor descrise ca ilegalităţi Parchetul a decis neînceperea urmăririi penale. Ce ar fi trebuit să aducă nou raportul, de vreme ce aceiaşi oameni ocupă aceleaşi frumoase case, în schimbul unor chirii de nimic? Cît priveşte hotărîrea Parchetului, vestit prin îngroparea dosarelor, de a nu începe urmărirea penală, nu este de natură să aştearnă liniştea peste o crasă ilegalitate.

În sfîrşit, în declaraţiile publice de o virulenţă care te face să te gîndeşti că acei oameni chiar sînt vinovaţi, PD(FSN) îşi expune răspicat raţionamentul: *„ori Convenţia susţine că sîntem corupţi şi atunci noi plecăm de la guvernare, ori spune public că nu crede în rapoartele fabricate de Valerian Stan şi atunci se clarifică lucrurile. Deci, în condiţiile în care un demnitar susţinut de Convenţie aruncă pe piaţa publică asemenea denigrări, Convenţia trebuie să ne spună clar dacă acceptă să guvernează cu nişte corupţi, şi atunci sînt la fel de corupţi ca noi, ori îşi exprimă clar poziţia că sîntem oameni corecţi“* – Traian Băsescu. În termeni asemănători (adică ori se mulşamalizează afacerea, ori plecăm de la guvernare – cea de-a doua alternativă dovedind în fond şantajul) s-a pronunţat şi preşedintele PD(FSN), Petre Roman. Cum se vede, în ecuaţia ori-ori nu încape soluţia simplă a intrării în legalitate. Membrii PD(FSN) incluşi în document sînt, la ora actuală, toţi demnitari de stat, aşa încît, fără nici o problemă ei ar putea să-şi reglementeze situaţia locativă, tot pe undeva, la Şosea, punînd capăt dezonorantei ilegalităţi la care s-au pretat după decembrie '89.

Schimbîndu-şi numele, discursul, gesticulaţia şi orientarea, PD(FSN) avea şansa ca astfel să capete şi respectabilitate. Era încă timp şi loc pentru asumarea bărbătească a unor greşeli grave şi chiar pentru repararea lor. Nervozitatea cu care, prin şantaj, au dorit să mulşamalizeze istoria necurată a caselor lor, ca şi hotărîrea de a păstra ceea ce au dobîndit, în urmă cu cîţiva ani, m-au dus cu gîndul, fără să vreau, la o altă familie, cea a PDSR, care nu-şi poate rupe de la sîn un fiu corupt ca Bivolaru.

„Este o piuliţă pe care poţi s-o arunci (gest ca şi cum ai azvîrli peste umăr un obiect neînsemnat) *şi maşinăria merge.“ „Este o surcică.“* Iată calificativele aduse pe un post de televiziune de Traian Băsescu lui Valerian Stan, directorul Departamentului de Control al Guvernului, cel care a redeschis dosarul imobilelor ocupate abuziv. Iar un alt demnitar PD(FSN) nu a ezitat, pentru a întări trăsăturile „negative“ ale lui Valerian Stan, să reamintească faptul că actualul director al DCG **a fost dat afară din armată**, fără a preciza însă şi împrejurarea: ca membru CADA, organism ce-şi propunea depolitizarea armatei, Valerian Stan, alături de alţi ofiţeri a fost, într-adevăr, dat afară din armată, chiar în timpul guvernării Roman.

În sfîrşit, ca şi cum ar fi picat la moment, cazul Stan (căci rapid a devenit un caz) a fost pus pe acelaşi plan cu cazul Gilda Lazăr, cerîndu-se, în cadrul coaliţiei, schimbul ostaticilor. Cu aceste cuvinte, un funcţionar care îşi face datoria (Valerian Stan) devine echivalentul funcţionarului care nu îşi face datoria (Gilda Lazăr).

Într-un interviu la BBC, Valerian Stan a ţinut să precizeze: *„Dacă s-a întîmplat ca, de data aceasta, în discuţie să fie şi cîţiva demnitari ai PD, ţine doar de această realitate, de faptul că aceşti oameni au produs nişte ilegalităţi“*. În replică, Traian Băsescu, cel care a ţinut să declare că premierul Ciorbea minte şi că *„li s-au urcat la cap fumurile de putere celor din CDR“*, a mai adus o precizare: *„nu exclud posibilitatea ca acest Valerian Stan să nu fie controlat de premierul Ciorbea, ci să fie controlat de Petre Mihai Băcanu şi Alianţa Civică“*.

Nimeni însă nu s-a învrednicit să se aplece asupra observaţiilor preliminare ale raportului, unde Valerian Stan a ţinut să precizeze: *„acţiunea Departamentului de Control se întemeiază şi pe obligaţia pe care actualul Guvern al României şi-a asumat-o prin Programul de guvernare atunci cînd a proclamat lupta împotriva corupţiei drept unul dintre principiile guvernării sale: **Guvernul va declanşa un război total împotriva corupţiei care se manifestă la cel mai înalt nivel**“* (fila 9 a Programului de guvernare, publicat în Monitorul Oficial, nr. 342 din 12 decembrie 1996).

Epilog

Între călătoria sa la Bonn, care a însemnat probabil ultima pledoarie pentru intrarea României în NATO (pledoarie din care nu va fi lipsit precizarea legată de stabilitatea politică a ţării), şi cea de la Izmail, preşedintele Constantinescu a intervenit, restabilind calmul. Ca şi absent în acest episod, premierul Ciorbea a preluat sugestia de a analiza situaţia într-o şedinţă de guvern. Sîmbătă 5 iulie, ea a avut loc, aducîndu-se reparaţii PD(FSN); s-a reproşat Corpului de Control al Guvernului că ar fi urmărit inducerea în eroare a opiniei publice şi lezarea demnităţii unor miniştri. Corpul de Control al Guvernului trece în subordinea directă a premierului (ceea ce era valabil şi pînă acum), dar Valerian Stan nu va mai avea dreptul să comunice direct cu presa.

Cînd un guvern care declară că s-a angajat într-un război total împotriva corupţiei sacrifică adevărul de dragul păstrării coaliţiei, sînt puţine şanse să crezi că acest război va fi vreodată cîştigat.

Locuinţe primite şi deţinute în mod ilegal

Raportul Departamentului de Control al Guvernului

A. Cazuri consemnate în Raportul Comisiei parlamentare comune de anchetă instituită prin Hotărîrea Parlamentului României nr. 6 din 4 mai 1994

Brătianu Ion –fost deputat: prin acte ilegale repetate, d-lui **Ion Brătianu** şi „partidului“ său, Uniunea Liberală Brătianu, i-au fost repartizate mai multe spaţii: str. Bibescu Vodă nr. 2 (4 încăperi), str. Gl. Grigore Cantili nr. 9 (12 încăperi), Calea Victoriei nr. 95 (11 încăperi), str. Dr. Staicovici nr. 29 (3 încăperi); d-l **Petre Roman**, pe nota de audienţe de la Guvern, din 24.04.1990, a pus către Primăria Capitalei rezoluţia *„rog rezolvaţi urgent locuinţa d-lui Ion Brătianu“*.

Chebeleu Traian – fost consilier prezidenţial: la 01.01.1990 deţinea în proprietate, în Bucureşti, Bd. 1 Mai, un apartament cu 4 camere; la 04.04.1990, la solicitarea sa, i s-a atribuit un apartament cu 4 camere (100 mp suprafaţă locuibilă pentru 4 persoane), în str. Dr. Lister; la 23.04.1990 a vîndut primul apartament.

Dijmărescu Eugen – fost senator: la 01.01.1990 locuia în Bucureşti într-un apartament proprietate personală; la solicitarea Guvernului, Primăria Capitalei i-a pus la dispoziţie o serie de apartamente dintr-un bloc din str. Aurel Vlaicu nr. 42–46; Guvernul României i-a repartizat, în acest bloc, prin depăşirea normei locative, un apartament cu 7 camere (şi garaj), pentru 3 persoane; în anul 1991, d-l **Eugen Dijmărescu** a cumpărat acest apartament.

Gherman Oliviu – senator: la data de 01.01.1990 locuia în Craiova într-un apartament proprietate personală; în anul 1994, Senatul a solicitat şi Primăria Capitalei i-a pus la dispoziţie un apartament cu 5 camere (143 mp suprafaţă locuibilă), pentru 3 persoane, în şos. Kiseleff; la 28.12.1994 i s-a încheiat contract de închiriere, fără vize referitoare la vechea locuinţă; la data verificărilor Comisiei parlamentare, d-l **Oliviu Gherman**, ca preşedinte al Senatului, era cazat într-o vilă de protocol a Guvernului României şi dorea să-şi stabilească domiciliul în capitală; pe timpul unor verificări făcute de Departamentul de Control al Guvernului în cursul anului 1997, a reieşit că membri ai familiei sale sînt în curs de a construi, la Sinaia, două vile estimate la valoarea de 127 milioane lei.

Hrebenciuc Viorel – fost secretar general al Guvernului: în anul 1991 locuia în Bacău într-un apartament proprietate personală; la 21.04.1993, Guvernul României i-a repartizat un apartament cu 5

(Continuare în pagina 8.)

Locuinţe primite şi

(Urmare din pagina 7)

camere, în Calea Victoriei nr. 101, pentru 3 persoane, pentru care plăteşte o chirie lunară de 1.016 lei.

Isărescu Mugur – guvernatorul Băncii Naţionale a României: la 01.01.1990 locuia în Bucureşti într-un apartament proprietate personală; la 11.11.1990, Guvernul României i-a repartizat un apartament cu 7 camere, pentru 3 persoane, în str. Aurel Vlaicu nr. 42–44, sector 2, pe care l-a cumpărat la 27.01.1992 cu suma de 4.200.000 lei.

Király Károly – senator: la 01.01.1990 deţinea, cu chirie, o locuinţă în municipiul Tîrgu Mureş; la 23.07.1990 Primăria municipiului Sfîntu Gheorghe i-a repartizat, cu chirie, în acest municipiu, un alt apartament. În felul acesta s-a ajuns ca familia d-lui **Király Károly** să deţină două locuinţe cu chirie din fondul locativ de stat.

Năstase Adrian – deputat: la 01.01.1990 locuia în Bucureşti, într-un apartament proprietate personală; la 28.01.1991 a donat socrului său acest apartament; la 05.06.1991 Ministerul Afacerilor Externe i-a atribuit un apartament cu 7 camere (suprafaţă locuibilă 189 mp, pentru 5 persoane) în Aleea Trandafirilor (devenită Constantin Prezan), sectorul 1; din verificările făcute de Departamentul de Control al Guvernului rezultă că d-l **Adrian Năstase** plăteşte o chirie lunară de 1.644 lei.

Negriţoiu Mişu – fost ministru; fost consilier prezidenţial: la 01.01.1990 deţinea, în proprietate personală, în Bucureşti, un apartament; la 08.03.1991 Secretariatul General al Guvernului i-a repartizat un apartament cu 4 camere (99 mp suprafaţă locuibilă pentru 4 persoane, în Calea Victoriei, sector 1); la 22.03.1991 d-l **Mişu Negriţoiu** a vîndut primul apartament socrilor; la 01.02.1992 d-l **Mişu Negriţoiu** a cumpărat cel de-al doilea apartament, cu suma de 750.000 lei.

Nicolaescu Sergiu – senator: la sfîrşitul anului 1990 a solicitat Senatului (şi Senatul, la 28.12.1990, Primăriei Capitalei) un spaţiu de locuit, cu toate că deţinea în proprietate apartamentul nr. 3 din imobilul din str. Zambaccian nr. 21 (plus garaj şi încăperi la subsol); la 17.01.1991 vinde mătuşii sale apartamentul, garajul şi încăperile de la subsol; la sfîrşitul anului 1991 i-a fost repartizat apartamentul nr. 2 din imobilul din str. Zambaccian nr. 21 (suprafaţă locuibilă 77 mp pentru 2 persoane); din anul 1990 mai deţinea, cu chirie, în acelaşi imobil, la subsol, 5 camere pentru activităţi cinematografice; în urma decesului şi moştenirii mătuşii sale, familia d-lui **Sergiu Nicolaescu** a ajuns să deţină practic întregul imobil din str. Zambaccian nr. 21; din verificările făcute de către Departamentul de Control al Guvernului a reieşit că la data de 11.04.1997 d-l Nicolaescu a cumpărat apartamentul nr. 2 cu suma de 44.000.000 lei.

Oancea Ion – deputat; fost ministru; fost consilier prezidenţial: la 01.01.1990 locuia cu chirie într-un apartament din Miercurea Ciuc; la 06.08.1990 a solicitat Camerei Deputaţilor o locuinţă în Bucureşti; la 19.10.1992 i-a fost repartizat un apartament în Bucureşti, pe care l-a cumpărat în 1994.

Păunescu Andrei Alexandru – fiul lui Adrian Păunescu, director al fostului ziar *Vremea*: a locuit în proprietatea tatălui său, d-l senator **Adrian Păunescu**, din str. Dionisie Lupu; la data de 05.08.1993, a solicitat secretarului general al Guvernului, d-l **Viorel Hrebenciuc**, o locuinţă din Fondul Regiei Autonome „Administraţia Patrimoniului Protocolului de Stat"; aprobarea s-a dat imediat, pe cerere, la data înregistrării ei; repartiţia a fost ilegală, contrară HG nr. 1217/1990, potrivit căreia (art. 2) bunurile din patrimoniul acestei Regii se puteau administra numai în scopul asigurării necesităţilor Parlamentului, Preşedinţiei şi Guvernului; d-l **Păunescu Andrei Alexandru** nu aparţinea acestor autorităţi.

Popescu Tăriceanu Călin – deputat: la data de 29.12.1993 Primăria Capitalei i-a repartizat un apartament cu 3 camere, care însumează o suprafaţă locuibilă de 97 mp, pentru o singură persoană.

Raţiu Ion – deputat; la 26.03.1990 Primăria Capitalei a dispus ICRAL Herăstrău să-i încheie un contract de închiriere pentru un imobil compus din două apartamente însumînd 11 camere, cu o suprafaţă locuibilă de 277 mp, pentru 3 persoane; dobîndirea acestui spaţiu „prin organizaţiile de stat" se putea face de către d-l Ion Raţiu, ca repatriat, numai în proprietate, cu plata în valută.

Stolojan Theodor – fost prim-ministru: la 01.01.1990 locuia în Bucureşti într-un apartament proprietate personală; la 07.05.1991, în perioada în care era preşedintele Agenţiei Naţionale pentru Privatizare, Secretariatul General al Guvernului i-a atribuit un apartament cu 7 camere, pentru 3 persoane, pe care l-a cumpărat la 14.11.1992 (în str. Aurel Vlaicu nr. 42–46, sectorul 2); în anul 1995 a donat fiicei sale primul apartament.

Spiroiu Nicolae – fost ministru: la 12.02.1990, Ministerul Apărării Naţionale i-a atribuit un apartament în B-dul Unirii, sector 5, cu ocazia numirii în funcţia de ministru; a cumpărat acest apartament, pe care, după decesul soţiei, l-a cedat copiilor; la 05.02.1992, tot din fondul ministerului, i s-a atribuit altă locuinţă, cu 5 camere, în B-dul Aviatorilor; din verificările făcute de Departamentul de Control al Guvernului rezultă că la 19.12.1996, d-l **Nicolae Spiroiu** a cumpărat şi acest apartament.

Theodorescu Răzvan Emil – fost preşedinte al Societăţii Române de Televiziune: la 01.01.1990 locuia în Bucureşti într-un apartament cu 4 camere, proprietate personală; la 08.10.1990 i-a fost atribuită, pentru 4 persoane, o vilă cu 8 camere (170 mp suprafaţă locuibilă) în str. Herăstrău, sectorul 1; din verificările făcute de Departamentul de Control al Guvernului rezultă că d-l **Răzvan Theodorescu** plăteşte o chirie lunară de 2.110 lei.

Văcaru Vasile – senator: la 01.01.1991 locuia în apartamentul său proprietate personală, din Bucureşti, str. Partiturii nr. 8; la 22.04.1991, la cererea sa, preşedintele Senatului, d-l **Alexandru Bîrlădeanu**, a solicitat Primăriei Capitalei repartizarea unei locuinţe pentru d-l **Vasile Văcaru**, *„a cărui situaţie locativă este precară"*; la 24.09.1991 a donat fiului său apartamentul proprietate personală din str. Partiturii nr. 8; la data 03.09.1991, Primăria i-a atribuit o locuinţă în blocul D1 din Piaţa Victoriei; la 12.12.1991, d-l **Vasile Văcaru** a făcut un schimb de locuinţă în str. Pictor Iscovescu nr. 7.

Constantinescu, cu toate că a obţinut apartamentul situat în B-dul Unirii.

Iliescu Dumitru – fost şef al Serviciului Pază şi Protocol: la 01.01.1990 locuia împreună cu soţia şi 2 copii într-un apartament de 4 camere situat în str. 13 Septembrie, într-o locuinţă obţinută în baza aprobării Ministerului Apărării Naţionale; Garnizoana Bucureşti comunică d-lui **Dumitru Iliescu**, la 23.01.1990, că i s-a repartizat un apartament cu 4 camere în B-dul Victoria Socialismului; la 23.11.1990, Secretariatul General al Preşedinţiei României comunică d-lui **Ion Iliescu** că i s-a aprobat atribuirea unui apartament cu 7 camere, 150 mp suprafaţă locuibilă, situat în imobilul din str. Aurel Vlaicu nr. 42–46, inclusiv garaj; în adresa nr. 429/19.12.1990, Unitatea Specială a Serviciului de Pază şi Protocol a menţionat că d-l **Ion Iliescu** îndeplineşte şi funcţia de secretar de stat şi, ca atare, beneficiază de 2 camere în plus, menţiune contrară prevederilor art. 6 din *Legea nr.5/1973*, care îi dădea dreptul la o singură cameră în plus; la data repartizării apartamentului situat în imobilul din str. Aurel Vlaicu nr. 42–46, d-l **Ion Iliescu** nu era angajat al Ministerului Apărării Naţionale şi, în consecinţă, nu apare justificată şi legală decizia acestui minister de a-i atribui o locuinţă cu 7 camere din fondul locativ de stat.

Iorgovan Antonie – membru CPUN: la 19.03.1991, la solicitarea Senatului României, Primăria Municipiului Bucureşti i-a atribuit d-lui Antonie Iorgovan un apartament compus din 5 camere + hol, situat în B-dul Aviatorilor nr. 98 (suprafaţă locuibilă 110 mp pentru 3 persoane); din verificările făcute de Departamentul de Control al Guvernului a rezultat că la data de 29.04.1995, d-l **Antonie Iorgovan** a cumpărat această locuinţă cu suma de 596.455 lei, în condiţiile în care valoarea de inventar a acesteia, la 31.03.1990, era de 731.000 lei şi că vînzarea-cumpărarea – căreia SC Herăstrău SA, care avea locuinţa în administrare, i s-a opus – a fost dispusă printr-o sentinţă civilă

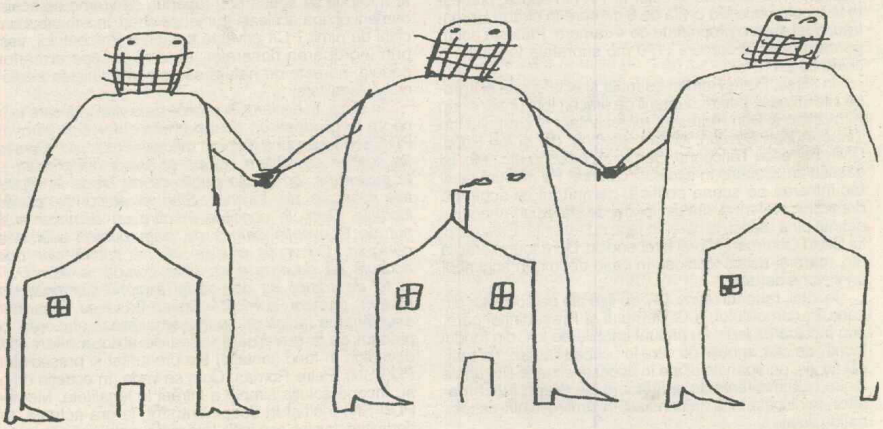

B. Cazuri care nu au fost consemnate în Raportul Comisiei parlamentare comune

Baltazar Bogdan – fost purtător de cuvînt al Guvernului Petre Roman: la 28.03.1991 i-a fost închiriat un apartament (80 mp suprafaţă locuibilă, pentru 2 persoane) în blocul din str. Aurel Vlaicu nr. 42–46; la 27.01.1992, d-l **Bogdan Baltazar** a cumpărat acest apartament, pentru care a achitat suma de 651.001 lei.

Bot Octavian – deputat: a deţinut, pînă la 01.01.1990, un apartament proprietate personală, în municipiul Oradea, compus din 3 camere, pe care l-a vîndut; în calitate de primar al municipiului Oradea, Primăria i-a repartizat un apartament de 4 camere, la curte, în suprafaţă totală de 146 mp, la o familie compusă din 3 persoane.

Constantinescu Dan – fost ministru al industriilor: la 01.01.1990 locuia într-un imobil situat în str. Demostene nr. 18, sector 5, Bucureşti, ale cărui statut juridic şi situaţie exactă nu se cunosc, întrucît lipseşte dosarul din arhiva fostului ICRAL Titan; în baza aprobării Secretariatului General al Guvernului şi a repartiţiei Primăriei Municipiului Bucureşti, d-lui **Dan Constantinescu** i s-a atribuit o locuinţă compusă din 4 camere situată în B-dul Unirii nr. 37; din documentele Comisiei parlamentare rezultă că locuinţa situată în str. Demostene nr. 18 nu a fost predată de d-l **Dan** pronunţată de Judecătoria sectorului 1 Bucureşti (preşedinte, d-na **Valentina Tătulescu**) cu toate că apartamentul era exceptat de la vînzare: *„depăşea suprafaţă locativă prevăzută de actele normative"* şi *„servise demnitarilor"* ca locuinţă de protocol (art. 9 din *Legea nr. 85/1992*).

Măgureanu Virgil – fost director al Serviciului Român de Informaţii: la 01.01.1990 locuia într-un apartament proprietate de stat din şos. Ştefan cel Mare nr. 30, compus din 4 camere, împreună cu 3 membri ai familiei sale; la 26.07.1990 soţia d-lui Măgureanu a solicitat şi a obţinut aprobarea conducerii ICRAL sector 2, Bucureşti, ca fiul său să devină titular al contractului de închiriere pentru apartament, pe care ulterior acesta l-a şi cumpărat; la 06.11.1990, Unitatea Militară nr. 05060/E Bucureşti comunică d-lui **Virgil Măgureanu** că i s-a atribuit vila situată în str. Herăstrău nr. 33, compusă din 9 camere plus dependinţe, în suprafaţă totală de 244 mp; în contractul de închiriere a acestei locuinţe, d-l **Virgil Măgureanu** a trecut în mod fictiv în numărul membrilor de familie atît pe fiul său (deşi acesta avea domiciliul în locuinţa proprietate personală din şos. Ştefan cel Mare nr. 30), cît şi pe socrul său; acest fapt a fost posibil şi pentru că, din dispoziţia viceprimarului **Cătălin Iorgulescu**, s-a aprobat ca perfectarea actelor să se facă fără vizele legale; repartizarea locuinţei a fost ilegală întrucît la acea dată d-l **Măgureanu** nu era angajat al MApN; conducerea MApN, sub semnătura gen. lt. **Florentin Popa**, a dezinformat Comisia parlamentară comună, comunicînd acesteia, în mod neadevărat, că MApN nu

deţinute în mod ilegal

i-a atribuit această locuinţă d-lui **Măgureanu**; din verificările făcute de Departamentul de Control al Guvernului rezultă că, începînd cu 01.06.1997, Regia Protocolului de Stat i-a închiriat în mod nejustificat d-lui **Virgil Măgureanu** un apartament cu 5 camere, cu garaj, pentru care acesta plăteşte o chirie lunară de 1.817 lei (*Legea locuinţei nr. 114/1996*).

Oprescu Sorin – demnitar: i s-a atribuit, ilegal, în mod direct, de către Primăria Municipiului Bucureşti, un apartament cu 5 camere, însumînd o suprafaţă locuibilă de 79 mp – pentru o singură persoană.

Talpeş Ion – şeful Serviciului de Informaţii Externe: a primit, cu chirie, o locuinţă situată în str. Aurel Vlaicu nr. 42–46, pe care ulterior a cumpărat-o; apartamentul are o suprafaţă utilă de 143 mp pentru 3 persoane.

Tăiatu Constanţa – judecător la Judecătoria sectorului 1 Bucureşti: la data de 10.05.1990 obţine aprobare pentru închirierea unui apartament de 4 camere situat într-un imobil din str. Pajurei nr. 20, pe care ulterior l-a cumpărat; în anul 1994, Judecătoria sectorului 1 Bucureşti solicită Primăriei Municipiului Bucureşti să repartizeze apartamentul nr. 2, compus din 4 camere (suprafaţă utilă 124 mp, pentru 2 persoane), situat în imobilul din str. Maxim Gorki nr. 24, pentru judecătoarea **Tăiatu Constanţa**, cu încălcarea prevederilor art. 6 din *Legea nr. 5/1973*, întrucît la data respectivă persoana în cauză deţinea, în proprietate, apartamentul din str. Pajurei; la data de 25.09.1995, judecătoarea **Tăiatu Constanţa** a vîndut apartamentul proprietate personală din str. Pajurei nr. 20; prin sentinţa civilă nr. 13.725/30.11.1995 a Judecătoriei sectorului 1 Bucureşti (preşedinte d-na **Tătulescu Valentina**), se vinde apartamentul din str. Maxim Gorki nr. 24 d-nei **Tăiatu Constanţa**, cu suma de 2.104.532 lei; apartamentul din str. Maxim Gorki nr. 24 era exceptat de la vînzare, potrivit art. 1 din *Legea nr. 85/1992*, întrucît *„servise demnitarilor"* ca locuinţă de protocol şi depăşea norma locativă legală.

Tărăcilă Doru Ioan – senator: ca urmare a solicitării Senatului României, Primăria Municipiului Bucureşti i-a repartizat, cu chirie, în anul 1993, un apartament cu 4 camere (118 mp suprafaţă locuibilă), pentru 4 persoane (str. Academiei nr. 35–37); în anul 1996, d-l **Doru Ioan Tărăcilă** a cumpărat acest apartament, rezultat din transformarea a 3 apartamente, cu suma de 38 milioane de lei.

2. Principalele constatări făcute de către Departamentul de Control al Guvernului în anul 1993

Departamentul de Control al Guvernului a constatat grave abuzuri comise în cursul anului 1990 de către persoane cu funcţii importante în stat, care şi-au atribuit în mod ilegal, lor şi familiilor lor, locuinţe şi terenuri pe raza municipiului Bucureşti. Cu toate că asupra acestor fapte a fost sesizat încă din luna noiembrie 1996, Parchetul General, sub semnătura prim-adjunctului procurorului general, **Vasile Teodorescu**, a comunicat soluţia sa Departamentului de Control al Guvernului abia la data de 27 noiembrie 1996, la 14 zile de la alegerile legislative din anul 1996.

Principalele ilegalităţi constatate – **care se regăsesc, în mare majoritate, şi în Raportul Comisiei parlamentare comune** – sînt:

Băsescu Traian – ministru al transporturilor: a obţinut cu chirie, prin fals, o vilă cu 6 camere (140 mp suprafaţă locuibilă) şi un hol locuibil pentru familia sa, formată din 4 persoane; în cererea sa din 21.08.1991 (anexa nr. 1) şi pe repartiţia SGG din 22.08.1991 (anexa nr. 2) a făcut în mod neadevărat menţiunea că familia sa se compune din 5 persoane, inclusiv tatăl său; declaraţia d-lui **Traian Băsescu** a fost falsă, în sensul că tatăl său locuia în Constanţa, împreună cu soţia sa, într-un apartament proprietate personală, pe care nu l-a părăsit pentru a locui în Bucureşti; Parchetul General nu s-a pronunţat asupra faptelor d-lui **Traian Băsescu**.

Roman Petre – fost prim-ministru al Guvernului României: prin abuz în serviciu, a emis personal 4 hotărîri de Guvern cu efecte juridice importante – atribuirea în Bucureşti de imobile cu zeci de camere şi mai multe hectare de teren oamenilor de afaceri **Ion Ţiriac**, **Agop Kirmiziyan** şi **Costică Gavrilă**; în acelaşi mod ilegal, d-l **Petre Roman** a atribuit, fără să aibă competenţa legală, vile de lux ca locuinţe domnilor **Agop Kirmiziyan** şi **Adrian Severin**; d-l **Petre Roman**, abuzînd de funcţia pe care o îndeplinea, a modificat anexa unei hotărîri de Guvern (vezi anexa nr. 4) şi, schimbînd destinaţia stabilită de Guvern unor vile (închirierea în valută ambasadelor şi reprezentanţelor străine), le-a repartizat ca sediu pentrù FSN şi locuinţe pentru familiile **Bujor Sion** (8 camere, 3 persoane), **Ion Ţiriac** (14 camere, 1 persoană), **Petre Roman** (11 camere, 4 persoane). Aceste repartiţii au fost făcute cu toate că domnii Ţiriac şi Roman deţineau în Bucureşti locuinţe în proprietate. Este de precizat că d-l **Ion Ţiriac**, anterior repartizării acestei locuinţe, a donat fiului său vila pe care o deţinea în proprietate. Repartizarea către familia sa a vilei din str. Gogol nr. 2 a fost făcută de către d-l **Petre Roman** indirect, mai întîi, în mod formal, prin atribuirea acesteia către d-l **Dan Petrescu** (anexa nr. 5). Fără a avea îndreptăţirea legală, d-l Petre Roman aprobă şi transferarea de la IAC la Primăria Municipiului Bucureşti a 4 imobile, inclusiv a celui din str. Gogol nr. 2, pe care îl repartizează familiei sale. Mai mult, pe adresa Primăriei Bucureşti, d-l **Petre Roman** adaugă încă 2 imobile (anexa nr. 6); d-l **Petre Roman** a aprobat, fără a avea îndreptăţirea legală, ca o serie de bunuri mobile de mare valoare, unele de patrimoniu, din aceste locuinţe, să fie vîndute la preţuri derizorii către familiile **Bujor Sion**, **Ion Ţiriac** şi **Petre Roman** (anexa nr. 5); tot cu încălcarea legii, d-l **Petre Roman** a mai dispus repartizarea unei vile cu 12 camere d-lui **Dan Petrescu** (locatar singur), în str. Bordei nr. 33. D-l **Dan Petrescu** a mai primit o repartiţie pentru o locuinţă (cu 13 camere) în str. Maxim Gorki nr. 26, pe care a subînchiriat-o în mod ilegal unor firme. D-l **Dan Petrescu** este reprezentantul Grupului „Ion Ţiriac"; Parchetul General a evitat să se pronunţe asupra actelor d-lui **Petre Roman**, pronunţîndu-se în schimb, cu totul de neînţeles, asupra nevinovăţiei penale a patru secretari de stat în legătură cu care nu fusese sesizat.

Severin Adrian – fost ministru asistent al primului-ministru: la 01.01.1990 locuia în Bucureşti, într-o locuinţă proprietate personală; la 15.01.1991, solicită să i se repartizeze o locuinţă în şos. Kiseleff nr. 24; la 15. 01. 1991, d-lui **Adrian Severin** i se repartizează această locuinţă (5 camere, 200 mp, pentru 2 persoane); pentru a repartiza această locuinţă d-lui Severin, Oficiul de Prestări Servicii pentru Corpul Diplomatic a fost nevoit să rezilieze contractul cu o firmă străină, căreia acest spaţiu îi fusese închiriat pe valută; la sfîrşitul anului 1990, socrilor săi – Pineta Mihail şi Dana Iulia – li se repartizează, în mod abuziv, un apartament situat în str. Zorileanu nr. 99 (200 mp); repartiţia a fost abuzivă, întrucît socrii d-lui Severin aveau o locuinţă în proprietate, iar apartamentul din str. Zorileanu fusese repartizat iniţial Ministerului de Interne; apartamentul din şos. Kiseleff i-a fost repartizat d-lui **Adrian Severin** în urma declaraţiei false pe care acesta a făcut-o în scris (anexa nr. 7): *„nu posed altă locuinţă"*; prin abuz în serviciu, d-l **Adrian Severin** a dispus repartizarea, la 03.05.1991, a unui apartament d-lui **Bogdan Bujor Teodoriu** (anexa nr. 8); d-l **Adrian Severin** nu avea calitatea de secretar general al Guvernului şi nici competenţa de a atribui locuinţe.

Teodoriu Bogdan Bujor – angajat al CPUN şi, ulterior, al Guvernului: a obţinut pentru el şi pentru familia sa, prin falsuri şi abuzuri, mai multe locuinţe; invocînd starea sănătăţii soţiei, de care a divorţat, d-l **Bogdan Bujor Teodoriu** a obţinut pentru aceasta şi pentru fiica sa un apartament cu 3 camere în Piaţa Victoriei şi un apartament cu 2 camere pentru sine în aceeaşi Piaţă; mama d-lui Teodoriu deţine şi ea, singură, un apartament cu 4 camere într-o vilă situată în şos. Kiseleff; Parchetul General nu s-a pronunţat cu privire la faptele d-lui **Teodoriu**.

3. Principalele constatări făcute de către Departamentul de Control al Guvernului în anul 1997

În perioada ianuarie–iunie 1997, Departamentul de Control al Guvernului a readus în actualitate situaţia gravă semnalată anterior în acest domeniu, în principal de Comisia parlamentară comună de anchetă. În aceste condiţii, situaţia nu numai că nu s-a ameliorat, ci s-a deteriorat de la o lună la alta, vechilor ilegalităţi adăugîndu-li-se altele noi, astfel:

A. În luna noiembrie 1996, în baza unor ordine ilegale ale Secretariatului General al Guvernului, Regia Autonomă „Administraţia Patrimoniului Protocolului de Stat" a vîndut 33 de apartamente situate în vile din administrarea sa, proprietate publică a statului, către cei 33 de chiriaşi care le ocupau. În emiterea acestor ordine, Secretariatul General al Guvernului s-a întemeiat în mod greşit pe dispoziţiile *Legii nr. 112/1995* (care interzicea de altfel în mod expres vînzarea acestor locuinţe) şi ale H.G. nr. 940/ 1996. Locuinţele au fost vîndute la preţuri derizorii, de peste 15 ori mai mici decît cele reale. Printre cei 33 de beneficiari ai acestor vînzări ilegale ale locuinţelor se numără persoane care au deţinut sau deţin funcţii importante în stat – şef al statului, miniştri, consilieri prezidenţiali, ambasadori: **Apostoiu Dumitru; Arghir Mihai**; **Balint Constanţa**; **Cetăţeanu Ionel**; **Cristea Marin**; **Hegheduş Ladislau**; **Iliescu Ion**; **Picoş Gheorghe**; **Pintilie Stelian**; **Prioteasa Gheorghe**; **Tarhon Eugen**; **Zipis Ion.**

B. În cea mai mare parte a lor, imobilele cu destinaţie de locuinţă din administrarea Regiei Autonome „Administraţia Patrimoniului Protocolului de Stat" sînt deţinute cu chirie de persoane neîndreptăţite şi care plătesc o chirie lunară derizorie. Cele mai multe dintre aceste persoane au deţinut, ele sau membri ai familiilor lor, funcţii importante în stat. Redăm cîteva exemple din municipiul Bucureşti: **Ceauşescu Ilie:** str. Bruxelles, 5 camere, 3 persoane, 885 lei/lună; **Dobrin Tamara:** str. av. Teodor Iliescu, 5 camere, 4 persoane, 1.156 lei/lună; **Halaicu Victoria:** şos. Kiseleff, 4 camere, 2 persoane, 1.971 lei/lună; **Nae Elena:** str. Gogol, 4 camere, 3 persoane, 670 lei/lună; **Niculescu Paul:** str. Emil Zola, 4 camere, 2 persoane, 894 lei/lună; **Pleşiţă Nicolae:** str. Pictor Negulici, 4 camere, 2 persoane, 1.078 lei/lună; **Sion Bujor:** str. Gogol, 8 camere, 3 persoane, 2.445 lei/lună; **Ştefan Andrei:** str. Berna, 6 camere, 3 persoane, 1.823 lei/lună; **Ţiriac Ion:** str. Kalinin, 14 camere, 1 persoană, 9.326 lei/lună; **Vasile Ionel:** str. Barbu Ştefănescu Delavrancea, 4 camere, garaj, 3.349 lei/lună; **Vlad Iulian:** str. Braziliei, 5 camere, 2 persoane, 536 lei/lună.

C. RA LOCATO

Regia Autonomă LOCATO este o unitate de sub autoritatea Ministerului Afacerilor Externe, al cărei obiect de activitate este, în principal, închirierea de spaţii locative misiunilor diplomatice, oficiilor consulare şi reprezentanţelor internaţionale acreditate în România etc.

Contrar acestor dispoziţii (HG nr. 107/02.03.1992), conducerea Regiei a închiriat spaţii locative unor persoane fizice române: salariaţi ai Regiei (73 de contracte), salariaţi ai Ministerului Afacerilor Externe (17 contracte), inclusiv unor salariaţi ai altor instituţii (25 de contracte). Spaţiile au fost închiriate ca anexă la contractul de muncă (inclusiv pentru cei care nu erau salariaţi ai Regiei), cu o chirie la nivelul celei practicate de ICRAL-uri (500–700 lei/lună), în condiţiile în care aceste locuinţe trebuiau închiriate numai în valută, la un nivel de cel puţin 500 $/lună. Dintre persoanele aparţinînd altor instituţii, din afara Ministerului Afacerilor Externe, care au beneficiat de asemenea locuinţe, reţinem: **Arbore Grigore** – fost consilier prezidenţial; **Bogdan Ioan** – preşedintele Curţii de Conturi; **Bucur Ion** – salariat al firmei MONTEX; **Luchian Dragoş** – vicepreşedintele Curţii de Conturi.

Ulterior închirierii, unele dintre aceste persoane au şi cumpărat locuinţele închiriate, la preţuri derizorii.

D. Alte cazuri (gen. div. Ilina Decebal)

Pe timpul verificărilor făcute, Departamentul de Control al Guvernului a constatat că unele abuzuri şi ilegalităţi în atribuirea de locuinţe din fondul locativ de stat au fost comise inclusiv cu concursul unor instanţe judecătoreşti.

Generalul **Ilina Decebal**, în 1994, a cumpărat apartamentul nr. 2 din vila situată în B-dul Aviatorilor nr. 94–96 (6 camere, 200 mp suprafaţă) cu suma de 716.000 lei, în condiţiile în care la 31.03.1990 această locuinţă avea o valoare de inventar de 699.800 lei. Vînzarea-cumpărarea – căreia SC Herăstrău SA, care avea locuinţa în administrare, i s-a opus – a fost dispusă printr-o sentinţă civilă dată de Judecătoria sectorului 1 Bucureşti (preşedinte d-na **Constanţa Tăiatu**) cu toate că apartamentul era exceptat de la vînzare, potrivit *Legii nr. 85/1992*, întrucît *„depăşea suprafaţa maximă prevăzută în actele normative"*. În plus, deşi pe ultima filă a sentinţei civile nr. 12.123 din 30.11.1994 este înscrisă precizarea *„definitivă prin neapelare"*, la dosarul cauzei există şi o decizie civilă – fără număr – dată *„în apel"* de Tribunalul Municipiului Bucureşti.

GABRIEL ANDREESCU

Post-Madrid: în aşteptarea comentariilor interne

Mulţi cititori vor deschide acest număr de revistă după ce comunicatul întîlnirii de la Madrid, al Alianţei Nord-Atlantice, va fi fost transmis presei. Vor şti, ferm, că România nu face parte din primul val. Concluziile? Aş dori să expun aici cîteva elemente necesare judecăţii *post factum*. Le voi enumera pe rînd.

1. Pînă în noiembrie 1996, includerea României pe lista viitoarelor membre NATO era exclusă. Absolut toate datele – fie studiile unor analişti aproape de cancelariile unde se „fabrica" extinderea, fie deciziile relevante ale unor structuri ale Alianţei – erau indubitabile, în acest sens. Comentariile încurajatoare ale unor diplomaţi străini – oferind oficialilor material de publicitate – privitoare la perspectivele României erau pură poliţete. Politica naţionalistă, antireformistă, duplicitară, mafiotă a regimului Iliescu exclusese România, fără drept de apel.

2. Schimbarea membrelor NATO faţă de România în ultimele luni este absolut radicală şi, în fapt, de neimaginat înainte de alegeri. Ea este datorată: a) evoluţiei politicii externe, incluzînd: (i) turneele tripletului Constantinescu-Ciorbea-Severin, toţi trei făcînd o puternică impresie (deşi fiecare în felul lui) omologilor lor din Occident; (ii) dinamica relaţiilor cu Ungaria, Ucraina, dar şi cu ţări precum Polonia, Italia şi Austria etc.; b) evoluţiei politicii interne, măsuri capitale fiind considerate, desigur, includerea UDMR la guvernare şi cooperarea cu Banca Mondială şi FMI; c) imaginii reformei interne. Mă refer la „imaginea reformei interne" – separînd-o de „reforma internă" – pentru că, prin luneta globală a strategilor internaţionali, opintirile şi anecdotica reformei reale la care noi sîntem atît de sensibili nu contează.

3. Se ridică, în acest context, întrebarea: de vreme ce nu am fost nominalizaţi la Madrid, ce valoare are „schimbarea absolut radicală" de care vorbeam? Aş nota aici cel puţin trei rezultate: a) solidarizarea principalelor ţări europene cu România, un capital preţios pe termen lung; b) obligarea NATO la o rafinare a strategiei post-Madrid, cu noile ei oportunităţi; c) acceptarea noastră, de către SUA, ca partener de dialog, în chestiuni ce privesc strategia Americii în această parte a lumii.

Mai mult de atît (adică nominalizarea României la Madrid – pierdută de regimul Iliescu) nu se putea. Desigur, noi vedem „acasă" întîrzierea reformei şi compromisurile, ambiguitatea reconstrucţiei Ministerului de Externe, semnele unor posibile instabilităţi etc. Dar asemenea detalii, cu miză într-adevăr internă, nu au contat. Singurul lucru de fond care se poate reproşa României în chestiuni de politică internaţională a fost neîncheierea tratatului cu Federaţia Rusă. (Rusia a blocat pînă foarte de curînd orice discuţie.) Dar a da pondere acestui fapt este cu totul o exagerare. Occidentul are motive să dorească relaţii civilizate între România şi Rusia, dar nu, din nou, o „caldă prietenie" între cele două ţări.

Este o obligaţie fundamentală ca România să se arate consecventă după Madrid şi să fructifice ceea ce deja a cîştigat. Marea necunoscută mi se pare a fi, în acest context, amploarea contestaţiei interne, doritoare să exploateze tema „eşecului". Printre cei mai vehemenţi şi speculativi actori pînă acum, presa. Aş sugera cititorului să urmărească cu atenţie spectacolul argumentelor ei, în următoarele săptămîni. **Sînt convins că o condamnare a „eşecului" neincluderii României va veni din toate direcţiile**. Ziare precum *Adevărul*, *Cronica română* ori *Curierul naţional*, ca să nu mai vorbesc despre publicaţiile extremiste, au pregătit de mult terenul. În general, politica acestui „tip de presă" este cunoscută: antimaghiarism, antiamericanism mai direct ori mai voalat etc. Speculaţii derutante apar însă şi în publicaţii, în principiu, prooccidentale. Aş semnala cititorului două exemple. Unul este Anton Uncu, redactor-şef adjunct la *România liberă*. Iată logica lui Anton Uncu într-un articol din 3 iunie 1997, imediat după Sintra: *„Cetăţeanul român este îndreptăţit să întrebe guvernul României în ce fel au evoluat şansele pe care le avem, asumîndu-şi în numele său sacrificii dureroase, plătind preţul aderării, dar fără a obţine aderarea. Cred că această eventualitate va crea o criză politică majoră, mai ales că mulţi sînt înclinaţi să spună că noi, românii, facem carieră europeană, mai ales prin felul în care perseverăm în greşeala de a cumpăra blana ursului din pădure. Este clar că diplomaţia română a înţeles, tîrziu, dar a înţeles pînă la urmă, că ideea de a lega în mod explicit tratatele cu vecinii de aderarea la NATO este nefericită şi că această relaţie o va pune în dificultate atunci cînd va trebui să explice eşecul".* După acuze – am arătat, neîntemeiate –, Anton Uncu sugerează cetăţeanului că e legitimat să împingă lucrurile spre o **criză politică majoră**. Acelaşi scenariu în editorialul lui Anton Uncu de miercuri, 25 iunie 1997: *„Mă îndoiesc sincer că dezamăgirea populaţiei României, după refuzul american, va menţine la acelaşi nivel (70%) adeziunea românilor la ideea aderării la o organizaţie internaţională care ne respinge cu brutalitate (...) Şi mă îndoiesc, de asemenea, că sentimentele noastre faţă de SUA, autorul de fapt al refuzului cinic despre care vorbea preşedintele României, vor rămîne intacte. Cred că, dimpotrivă, răcirea va fi la fel de rapidă ca entuziasmul de ieri (...) Şi odată cu asta va dispărea şi inhibiţia critică a cetăţeanului faţă de sacrificiile făcute. După Madrid, electoratul român va avea de pus întrebări".* Să vedem ce întrebări va pune Anton Uncu, după 8 iulie, în *România liberă*!

Al doilea exemplu îl dau pentru că implică o revistă semiprofesională, cum e *Sfera politicii*, citită de studenţi şi profesorii lor şi implică un autor folosit ca analist de politică externă de către BBC. Acesta (Valentin Stan) face eforturi considerabile pentru a impune idei care nu pot să nu frapeze bunul-simţ. *„I-ar veni foarte greu guvernului Ciorbea* (cînd va fi plătită nota de plată a guvernului Văcăroiu, spune Valentin Stan în *Sfera politicii* nr. 45) *să contracareze afirmaţiile foştilor guvernanţi, care vor susţine deschis că nenominalizarea României pentru integrarea în NATO se datorează plecării lor de la putere."* **Toate datele** demonstrează însă că nominalizarea României nu intra nici măcar în discuţie, dacă fosta coaliţie nu pleca de la putere. În *Sfera politicii* nr. 48, Valentin Stan consideră drept cauză de a nu fi fost puşi pe listă la Madrid limbajul programului de guvernare (vinovat de idei precum dorinţa României să ajute democratizarea Rusiei): *„Or, limbajul documentului citat nu depăşeşte standardele practicate de publicaţii precum* România Mare, *deşi se doreşte un program de guvernare politică a unei ţări cu o strălucită tradiţie în diplomaţie".* Să fie limbajul programului de guvernare acelaşi cu al *României Mari*?! Excesele de interpretare culminează cu echivalenţa pe care autorul o face între politica externă a actualei echipe şi politica „foştilor guvernanţi". Susţinînd că extinderea NATO este rezultatul unui consens între ruşi şi americani şi că, deci, România ar trebui să convingă Moscova, prin dovezi de prietenie, să sprijine includerea ţării noastre în NATO (!!), Valentin Stan condamnă guvernul Ciorbea pentru neînţelegere: *„O asemenea «continuitate», «competenţă» şi «coerenţă» în gestiunea interesului naţional, care înseamnă integrarea în NATO, nu prea mai lasă loc decît pentru «consensul» ruso-american privind şansele noastre de integrare* (...) *De aceea* (afirmă autorul, cu evidentă satisfacţie), *ne temem că după summit-ul NATO de la Madrid, din iulie 1997, care va nominaliza primul val de extindere a Alianţei, România riscă să rămînă doar cu rolul liber asumat de guvernul ei, şi anume acela de a sprijini instaurarea democraţiei în Rusia* (...) *dar din afara NATO".*

Astfel de interpretări intră în logica eforturilor de a folosi momentul Madrid ca o ocazie de destabilizare a guvernului Ciorbea. Absenţa unei comunităţi specializate face ca speculaţii atît de compromiţătoare intelectual cum sînt cele expuse mai sus să fie luate drept argumente fireşti. Este cu atît mai important, şi mai merituos, de a supune judecăţii cititorului, înainte de toate, datele.

Titularizarea cadrelor didactice

*Pe **22 iulie** se va desfăşura examenul de titularizare pentru cadrele didactice din învăţămîntul preuniversitar. Ministerul Învăţămîntului, prin secretarul de stat **Florin Diaconescu,** a anunţat noua metodologie de desfăşurare a acestui concurs. Prima schimbare se referă la însăşi organizarea şi desfăşurarea concursului. Conform noii metodologii, alcătuirea şi corectarea subiectelor, dar şi rezolvarea contestaţiilor sînt atribuţii ce aparţin în totalitate **inspectoratelor şcolare** (în anii trecuţi exista un subiect unic pe ţară, elaborat de minister).*

*Ministerul a hotărît prelungirea măsurii ce prevede ca, pentru concurenţii pentru **catedrele libere de la sate, media minimă de promovare să fie 5** (7 pentru **concurenţii din mediul urban**), în încercarea de a acoperi cu personal calificat catedrele libere din mediul rural. Ocuparea posturilor se va face în ordinea descrescătoare a mediilor, la medii egale fiind preferaţi candidaţii care au domiciliul în localitatea în care se află catedra vacantă.*

*Pentru a se elimina suspiciunea că subiectele ar putea fi cunoscute dinainte, ele vor fi elaborate în dimineaţa zilei de **22 iulie** de o comisie compusă din **3 profesori** (dacă este posibil, unul dintre aceştia va fi cadru universitar), care vor rămîne împreună, în încăperea în care s-au elaborat subiectele, pînă la sfîrşitul concursului.*

*În urma disponibilizărilor din învăţămînt, prin pensionarea profesorilor care îndeplineau vîrsta de pensionare, numărul posturilor scoase anul acesta la concurs a crescut, la nivel de ţară, cu aproximativ **20%** faţă de anii precedenţi. Au fost disponibilizaţi pînă acum **18.000** salariaţi (cadre didactice şi personal auxiliar). Potrivit inspectorului general pe municipiul Bucureşti, **Nicolae Nicolae**, numai în capitală au fost pensionate **700** de cadre didactice. Pentru Bucureşti sînt scoase la concurs pe **22 iulie 1.139 catedre** la **109** specialităţi.* **(I.A.)**

Din numerele viitoare

- *Interviuri cu* **Ulm Spineanu**, *ministrul Reformei*, **Cătălina Buzoianu**, *regizor*
- *Cronici politice:* **Neculai Constantin Munteanu** *şi* **Şerban Orescu**
- *Despre reforma în Ministerul Culturii: legi, subvenţionarea revistelor şi cărţii de valoare, privatizarea culturii*
- **Magda Cârneci:** *„Jurnal cultural parizian"* • **Gabriela Adameşteanu:** *„Călătorind prin Europa, cu viză, fără viză"* • *Lansare de carte:* **Smaranda Vultur** – *„Istorie trăită, istorie povestită. Deportarea în Bărăgan, 1951–1956"* • **Dan Radu Grigore:** *„Ambiguităţi profitabile"* • **Constantin Abăluţă:** *„Imaginea compactată"* • **Andrei Codrescu:** *„A face artă din cortina tocată"* • **Radu Negruţiu:** *„Homo faillibilis"* • **Constantin Olariu:** *„Exerciţii de luciditate"* • **Monica Săvulescu, Camil Fuchs:** *„Identitatea iudaică la generaţia de după cel de-al doilea război mondial în Olanda şi România"* • **Dan Pavel:** *„Intelectualii şi cultura politică radicală"*
- *Cronica de carte:* **Dan C. Mihăilescu:** *„Politica ironiei joviale"*

POLIROM NOUTĂŢI

Arnold Van Gennep

Formarea legendelor

Traducere de Lucia Berdan şi Crina Ioana Berdan
Studiu introductiv de Petru Ursache
Postfaţă de Lucia Berdan

„Nu există popor să nu aibă legende în care să creadă, dar nu există nici popor din care părţi tot mai mari să nu îşi fi pierdut credinţa în legende şi să nu le privească decît ca pe nişte poveşti. Aşa se explică psihologic această contemporaneitate a poveştilor, a miturilor şi a legendelor, într-o aceeaşi colectivitate." (A. Van Gennep)

Comenzi la CP 266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

Plural

Atragerea capitalului de generozitate al oamenilor este cheia succesului ONG

Revista „22" a organizat, cu sprijinul Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile, seminarul „Imaginea ONG – între succese și neîmpliniri" (Grupul pentru Dialog Social, 16–17 aprilie 1997). Seminarul a încercat să facă cunoscute activitatea și realizările unor organizații neguvernamentale și să le ajute să înfrîngă suspiciunea cu care multe dintre ele sînt privite de mass-media și de public. Această întîlnire a arătat cît de multe poate face o organizație mică, dar care reușește să mobilizeze resursele de inteligență și energie nu doar ale membrilor săi, ci și ale comunității căreia i se adresează.

Sisteme de educație alternativă încă de la grădiniță

IOANA IERONIM (Fundația Soros): Aș vrea să vă spun foarte pe scurt o mică poveste pe care am trăit-o, legată de un program al Fundației Soros, în orașul Tulcea. Fundația are acolo un program pentru grădinițe care se numește „Step by step" și care încearcă să creeze „omul nou", ca să zic așa. Adică un copil care să nu mai aibă acea mecanică a învățatului pe dinafară. Se încearcă o educație alternativă, care a fost acceptată și de Ministerul Învățămîntului. Lucru foarte important, pentru că acești copii se vor putea integra, ei nu sînt lăsați să intre într-o lume total ostilă unui stil deosebit de educație. Programul a fost extins și la școala primară, a ajuns deja la clasa a doua. Fundația Soros pune destul de mulți bani în acest program, pentru că el este conceput pentru copii din medii defavorizate, și înseamnă dotarea acestor grădinițe inclusiv cu dormitoare. Copiii stau acolo toată ziua, sînt hrăniți și deci este o investiție mai mare. Deși contribuția Fundației Soros la acest proiect, care acum s-a extins în nouă județe, este foarte mare din punct de vedere financiar, era totuși absolută nevoie și de contribuția comunității locale, în sensul că este un mod de educație în care se implică și părinții, școlile pedagogice etc. Pînă la urmă se implică atît de multă lume, încît în momentul în care ajungi în Tulcea ai senzația că toată lumea este implicată în acest program. Uzinele de acolo au dat partea lor, manufacturieri de tot felul au participat și ei. Probabil comunitatea are sentimentul că acest proiect îi aparține, că este și ea autorul acestui lucru, ceea ce este extraordinar de important pentru reușita proiectului.

Un sat și-a construit propriul spital

DAN PETRESCU (Centras): Vreau să vă prezint două exemple excepționale de implicare a comunității în rezolvarea unor probleme. Primul se referă la susținerea social-economică a unor copii handicapați, dați afară din instituții pentru că împliniseră vîrsta de 18 ani. În disperare de cauză, directoarea s-a dus la prefect. Prefectul a chemat vreo 20 de agenți economici și le-a spus: *„Ajutați!"*. Și au ajutat. Unul le-a dat doar pîine, altul a luat trei din copii ca muncitori, unii au dat și ceva bani. Au trecut vreo șapte luni, programul continuă, și continuă bine.

Al doilea exemplu, care înseamnă într-adevăr o implicare pe termen lung, s-a petrecut în Moldova: un sat în care s-a construit un spital. Donații din afară au avut doar ușile, ferestrele și vopseaua. Ca să obțină bani, și-au cumpărat un tractor, au pus tractorul să lucreze, apoi și-au cumpărat un camion, camionul a făcut bani. Preotul făcea graficele cu familiile care vin să muncească, în ce zile, ș.a.m.d. Spitalul funcționează. Secretul reușitei lor este, după părerea mea, calitatea de lider a celui care organizează această activitate. Ai aptitudini să comunici către comunitate, reușești. Și asta se vede la nivelul fiecărei scări de bloc.

Solidaritate cu bolnavii de SIDA

MARIA GEORGESCU (Asociația Română Anti-SIDA): Eu am un exemplu nu atît de strîngere de fonduri, cît de schimbare a atitudinii față de un caz. Este un exemplu care ni s-a întîmplat nouă, în 1993. Pe atunci, existam de un an, cu acel entuziasm să facem ceva. Nu eram nici noi atît de siguri de ceea ce voiam, obiectivul era clar, dar nu aveam o idee precisă asupra modului în care să procedăm. Și atunci a apărut un caz, o familie din comuna Butimanu, la 17 km de București, în care doi din cei cinci membri erau infectați cu HIV. Întîi a fost infectată fetița mijlocie, și după doi ani a apărut și mama seropozitivă. A fost liniște cîtă vreme nu s-a știut în sat că există acest caz. S-a știut însă în momentul în care mama a fost depistată seropozitivă și cînd dispensarul – pentru că trebuia luată în evidență – a aflat de acest caz, și atunci toată lumea din comună a aflat. Au spus că această familie trebuie să moară, să-i dăm foc, să-i dărîmăm casa. A început o activitate de marginalizare, e puțin spus, de distrugere a acestei familii, pentru că sătenii din Butimanu vînd legume în București și le-a fost teamă că dacă se află nu le mai cumpără nimeni legumele, laptele ș.a.m.d. Cazul era la noi în asistență socială, în acel moment. Mama nu era

Rodica Palade și Ioana Ieronim

primită în biserică cu copilul și nici ceilalți trei membri sănătoși nu erau primiți, nici înainte de Paști, să se împărtășească, nu erau primiți nici în dispensar, nicăieri, nici pe stradă. Tatăl era sfătuit să-i omoare, să fugă, să scape de ei, pentru că era sănătos. Noi nu aveam atunci un program de comunicare și o strategie foarte clară și ne gîndeam ce să facem și cum să-i ajutăm.

Soluția a venit de la o ziaristă din televiziunea română, care ne-a spus într-o zi: *„vreau să fac o emisiune despre SIDA și îmi trebuie un subiect"*. Mama a acceptat să participe la emisiune, spunînd că nu mai vrea să păstreze nici un fel de confidențialitate, că vrea ca toată țara să cunoască cazul ei, să se știe că ea și familia ei suferă pentru că sînt infectați, că e o atitudine anormală, neomenească. Noi eram prezenți în emisiune doar ca organizație care aveam în asistență socială cazul, încercînd să prevenim abandonarea femeii și copilului bolnav de către soț. În emisiune a apărut mama și a spus cît de mult suferă, că are numai 26 ani, că are trei copii, că și-a dorit foarte mult să aibă o familie frumoasă, că ar fi acceptat și boala dacă lumea s-ar fi purtat normal. Noi facem acolo un apel consătenilor să o accepte și să o ajute într-un fel. Realizatoarea emisiunii a mers mai departe și a zis să luăm niște imagini din dispensar, din biserică, de la primărie, din școală chiar – pentru că fetița cea mare, neinfectată, nu era primită în școală. Am mers cu ea și a luat aceste imagini, școala arăta deplorabil, la fel dispensarul, doctorița a spus că n-are bani nici pentru seringi de unică folosință, cum să oblige ea asistentele să mențină confidențialitatea etc. Primarul a declarat că nu e treaba lui și că el ar face orice să scape de cazul ăsta, preotul a spus că cine știe ce păcate are acea familie. Toate acestea apar în emisiune, noi făcînd un apel la toți să înțeleagă că boala nu se transmite în activitățile de zi cu zi, că sînt niște căi clare de transmitere, că transmiterea se poate preveni și că toți cei care pot să ajute acea familie să o facă.

Era înainte de Crăciun, pe la sfîrșitul lui noiembrie, noi atunci dăduserăm drumul și unui post telefonic informativ, *hot line SIDA*, și am primit o grămadă de telefoane. De unde pînă atunci aveam 3–4 telefoane în cele patru ore de activitate, acum primeam 25 de telefoane, 80 de telefoane chiar într-o zi, de la oameni din toată țara, care văzuseră emisiunea și care doreau să ajute familia. Era un capital de generozitate extraordinar, care pe noi ne-a surprins. Oamenii voiau să-i ajute oricum. Unii ziceau: *„să vină la noi în comună, că o primesc la mine în casă"*. O bătrînă din Sibiu s-a oferit să-i dea lunar o sumă de bani din pensia ei. Am primit foarte multe haine, pantofi, săpun, mălai pentru această familie. Dar comuna nu voia să-i ajute în nici un fel. Am dus aceste lucruri la Butimanu și lumea era răutăcioasă. Ziceau: *„ia uite ce bine e să ai SIDA"*, despre mamă spuneau că a ajuns actriță, că e Sue Ellen. Ea venea și plîngea și spunea că altfel ar suporta boala dacă oamenii ar fi buni. I-am dat un teanc de broșuri despre SIDA, scrise într-un limbaj simplu, și i-am spus să le arunce în curți la oameni, poate citesc și mai înțeleg cîte ceva. Ea primea în schimb scrisori: *„să mori tu și familia ta"*, o atmosferă cumplită.

Am reușit să-i facem un Crăciun fericit, ne-am dus de Crăciun la ea și ne-am zis că presa este importantă. Am trimis un comunicat de presă, redactat foarte simplu, în care spuneam că este acest caz în Butimanu și îi invitam să vină cu noi. Au venit mulți, am fost 12 mașini. Am făcut o mică serbare acolo, care s-a repetat în februarie, de ziua fetiței.

Din momentul acela, sătenii au început să-și pună niște întrebări. Au realizat ce mizerabil era dispensarul și că ar putea și ei să fie infectați acolo. Și atunci au început să-l repare și să-l zugrăvească. Nu au ajutat cazul în sine, dar comunitatea a cîștigat. Au acum un dispensar care are și apă, pentru că direcția sanitară, temîndu-se că lumea o să zică că nu au grijă, a alocat mai mulți bani decît aloca înainte, există și un WC acum, și un duș. Deci, comunitatea a cîștigat foarte mult prin cazul ăsta. După un an și jumătate, membrii familiei au început să fie primiți în biserică, copiii la școală, chiar și fetița infectată. Bineînțeles că acest lucru s-a obținut cu ajutorul televiziunii și presei, pentru că numai așa am reușit să o integrăm, de frică. Sătenii au început să se întrebe: *„ce e ARAS-ul ăsta, e Sanepid, de ce ne e nouă frică de el?"*. După un an, fetița infectată a luat premiul întîi. Deci nu putem spune că sînt copii handicapați, ei au capacități

Imagine din timpul seminarului

intelectuale. Ea a început să aibă o viață mai bună, să nu mai fie izolată. Din nefericire, mama a murit la două luni după ce fetița a luat premiu. Acum se găsesc oameni care acceptă să îngrijească copiii, chiar pe fetița infectată. Comunitatea aceea a cîștigat foarte mult. Cred că ei sînt acum unii din cei mai informați oameni din România, mai mult decît cei din București.

Despre riscurile și insuccesele unor organizații

MARIUS BĂLĂȘOIU (Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile): Vreau să vă spun o povestire nu foarte amuzantă despre relația ONG cu mass-media, care a pornit de la lipsa unei poziții ferme pe care ar fi trebuit să o ia o organizație în urma unei catastrofe produse de presă. S-a întîmplat în 1993, cam prin vară, într-o organizație de protecția mediului din județul Prahova, care a încercat să refacă marcajele turistice din Bucegi. S-au dus cu găletușe, cu stîlpi etc. să marcheze traseele. Presa n-a fost informată despre acțiunea lor, și atunci a început să fabuleze. Din lipsă de informație au apărut zvonuri, care sunau cam așa: *„organizația X încearcă, cu fondurile iredentiștilor, să refacă bornele granitei fostului Imperiu austro-ungar"*. Zvonurile au pornit de la faptul că organizația respectivă avea o parte de finanțare de la Fundația Soros. Soros-maghiar, Imperiul austro-ungar-Bucegi, uite așa s-a născut zvonul. Organizația a tăcut, n-a spus absolut nimic. Sigur că a fost o diversiune, dar toată povestea a luat amploare pînă la autosesizarea Procuraturii și chemarea organizației în instanță. S-a ajuns la această situație pentru că organizația n-a luat o poziție energică și imediată atunci cînd primele informații denaturate au apărut în presă.

Pagină realizată de Oana Armeanu

Această pagină face parte din proiectul „Îmbunătățirea imaginii publice a ONG", realizat de Revista „22" cu sprijinul financiar al Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile.

Jurnalul lui Mihail Sebastian

— LEON VOLOVICI în dialog

Mihail Sebastian şi Nae Ionescu

Există la adresa lui Mihail Sebastian reproşuri pentru că a lucrat în redacţia *Cuvîntului* (o publicaţie care, de la un moment dat, a afişat evidente simpatii legionare şi din acest motiv avea să şi fie suspendată de Carol al II-lea). Cum explici prezenţa sa pînă tîrziu în această redacţie şi prietenia cu grupul respectiv?

Orientarea legionară a directorului, Nae Ionescu, începe în noiembrie 1933, iar suspendarea *Cuvîntului* a urmat după numai două luni, după asasinarea de către legionari a primului-ministru I.G. Duca. Explicaţia pe care o dă Mihail Sebastian însuşi (în ***Cum am devenit huligan***) mi se pare convingătoare, chiar dacă el idiliza spiritul de „omenie" şi „dreptate" (sînt vorbele lui) al gazetei. Cred că s-a înşelat, dar să nu uităm că Nae Ionescu este „naşul" publicistic al lui Sebastian. El l-a remarcat încă pe cînd Sebastian era licean, el l-a adus în redacţia *Cuvîntului* şi l-a îndemnat să scrie despre tot ce doreşte. Asemenea gesturi sînt decisive pentru un tînăr de douăzeci de ani şi marchează pentru mult timp o traiectorie intelectuală. Nu e de mirare că a rămas legat afectiv de Nae Ionescu şi de cîţiva – străluciţi! – colegi de redacţie, chiar şi atunci cînd între el şi ceilalţi a apărut o prăpastie pe terenul ideilor şi al opţiunilor politice.

Nu o mişcare democrată, ci un climat intelectual-estetic pluralist

În acest timp *Cuvîntul* se afla în polemici cu publicaţii aflate pe poziţii democrate (*Adevărul* etc.). A existat în perioada interbelică în România o mişcare democrată (în jurul lui Eugen Lovinescu, dar nu numai al lui), care este puţin luată în seamă acum, mai ales de către comentatorii occidentali, care îi cunosc doar pe intelectualii care atunci aveau simpatii pentru extrema dreaptă – Mircea Eliade, Emil Cioran –, pentru că ei au dobîndit notorietate internaţională. Cum explici că Mihail Sebastian nu a optat pentru această mişcare?

Eugen Lovinescu a fost într-adevăr un intelectual profund democrat, dar nu cred că a existat „o mişcare democrată" în jurul lui, decît în sensul unui climat intelectual-estetic pluralist, ceea ce, desigur, nu e puţin, într-o perioadă de radicalizare politică excesivă a multor intelectuali. Dar acest climat e „bruiat" de militantismul politic care invadează şi presa culturală. Sebastian era convins, pînă în noiembrie 1933, că ziarul *Cuvîntul* e un spaţiu al exercitării libertăţii de opinie – antiliberale, dar democratice, totuşi. Iar după scandalul romanului ***De două mii de ani*** (1934), el a devenit şi ţinta atacurilor ziarului *Adevărul*, ceea ce excludea o aderare la opţiunile politice ale ziarului, cu care, de altfel, nu o dată, nici nu se identifica. Cred că pentru un scriitor „neangajat", precum Mihail Sebastian, mai revelatoare decît prezenţa lui în redacţia *Cuvîntului*, pînă în 1934, este publicistica lui, pe teme sociale şi politice, începînd din 1928. Recitită acum, e remarcabilă prin consecvenţa apărării drepturilor şi libertăţii individului, alergia la fascism şi nazism, neîncrederea totală în marxism sau în colectivismul de tip sovietic.

Democraţia românească în cădere liberă după uciderea lui I.G. Duca, din 1933

Impresionant în *Jurnalul* lui Mihail Sebastian este modul în care poţi să percepi cum dimensiunea politică înstrăinează oameni care nu se mai recunosc, deşi afectiv sînt încă legaţi. Deci ei vorbesc, însă comunicarea nu se mai produce şi rămîne nostalgia după ceva ce nu mai poate fi prins. Acest lucru se vede în modul în care Mihail Sebastian aşteaptă să se reîntîlnească cu Mircea Eliade, după război. Ca şi după modul în care ei, în cursul mai multor reîntîlniri anterioare, nu mai reuşesc să comunice. Dar sentimentul de prietenie n-a dispărut, sau cel puţin aşa pare. Sentimentul persistă, umilinţa socială la care Sebastian este supus, ca reprezentant al unei categorii puternic marginalizate, nu ajunge ca să stingă ataşamentul faţă de *Cuvîntul* sau faţă de foştii prieteni. Asta este impresionant. În al doilea rînd, impresionant este că mulţi dintre aceşti oameni sînt în parte purtătorii unui destin tragic, pe care nu şi-l ştiu şi pe care îl împlinesc sub ochii tăi în paginile *Jurnalului*. Şocantă mi s-a părut şi reacţia lui Mihail Sebastian după ce sînt executaţi legionarii (după uciderea lui Armand Călinescu). Află că M. Polihroniade este unul dintre cei ucişi undeva în provincie (represaliile după asasinarea lui Armand Călinescu) şi este şocat că a căpătat un destin tragic, deşi omul părea croit pentru un destin mediocru. A fost, de asemenea, pentru mine (şi nu numai pentru mine), şocant să descopăr că epoca interbelică, la care ne-a fost multă vreme interzis accesul, pe care am cunoscut-o incomplet, pe care am idealizat-o ca pe o adevărată „epocă de aur", arată îngrozitor de rău. După moartea lui Brătianu, în 1927, e plină de asasinate.

Nu ştiu dacă are vreo legătură cu moartea lui Ionel Brătianu. Mişcarea legionară e cea care a introdus asasinatul în viaţa politică românească, justificat ideologic şi mistic. „Pedepsirea trădătorilor" şi „arderea putregaiului" au fost nu numai sloganuri sinistre, ci şi un program pus în aplicare. Regimul lui Carol al II-lea a reprimat mişcarea legionară printr-un fel de terorism de stat, răspunzînd la asasinate cu alte asasinate. Dar şi un om politic precum I.G. Duca, care a încercat să oprească, pe cale legală, ascensiunea unei mişcări esenţial antidemocratice, a plătit cu viaţa. După uciderea lui (pe peronul gării din Sinaia, în 1933), se poate spune că democraţia românească e în cădere liberă, accelerată de „revoluţia" nazistă în Germania şi de consolidarea dictaturii lui Mussolini. Scena politică românească din anii '30 „arată rău", într-adevăr, dar nu şi cea culturală şi artistică – excepţională sub multe aspecte –, datorită unei evoluţii autonome, pînă cînd politicul şi fascinaţia unui regim totalitar, care să „rezolve" toate problemele României, au invadat şi viaţa intelectuală, într-o măsură considerabilă.

• N. 10 august 1938, Iaşi • Facultatea de Litere a Universităţii „Al. I. Cuza" (1962) • Cercetător la secţia de istorie literară a Institutului de filologie „Alexandru Philippide" din Iaşi (1964–1984) • Doctoratul în filologie română la Universitatea „Al. I. Cuza" (1975) • Coautor al *Dicţionarului literaturii române de la origini pînă la 1900*, apărut în 1979 la Editura Academiei şi distins cu Premiul Academiei Române • Emigrează în Israel, stabilindu-se la Ierusalim (1984) • Cercetător la Institutul Yad Vashem pentru studierea Holocaustului (1984–1989) • Cercetător la Universitatea Ebraică din Ierusalim (Institutul de Iudaism Contemporan) (1989) • Unul din iniţiatorii Societăţii de Studii „B. Fundoianu" şi ai Fundaţiei „Mihail Sebastian" pentru promovarea operei celor doi scriitori • Cărţi publicate: *Apariţia scriitorului în cultura românească* (Iaşi, Junimea, 1976); *Ideologia naţionalistă şi „problema evreiască"* (Bucureşti, Humanitas, 1995). Prima ediţie, în engleză: Oxford, Pergamon, 1991. Carte distinsă cu Premiul Arcadia •

Mistificarea istoriei

Există o istorie oficială distorsionată – pe care noi am învăţat-o la şcoală –, există nişte cărţi pe care am apucat să le citim în anii comunismului, parte cenzurate, parte întîmplătoare – şi există o istorie pe care am învăţat-o de acasă, dar care este insuficientă, plină de tăceri, parţială, distorsionată într-un alt mod, de experienţa traumatizată a familiilor. Din orice familie veneai, de regulă, tot purtai, ca un bagaj mai greu sau mai uşor, o experienţă traumatică. Noi am venit de acasă cu istorii diferite, cimentate în falsa istorie oficială, de aceea acum înaintăm greu, pe un sol plin de goluri. Şi ne este foarte greu să acceptăm ceva ce n-a fost niciodată bine explicat. Multe lucruri din istoria noastră ar fi trebuit să le ştim, să le înţelegem, să le acceptăm pînă la vîrsta asta, nu să constituie acum noutăţi pentru noi. Desigur, descoperiri ori reinterpretări există permanent în istoria modernă, dar la noi aproape totul este contestabil, interpretabil.

Mistificarea şi crearea de mituri false a început înaintea experienţelor traumatice de care pomeneai. Ele au însoţit mereu ideologia naţionalistă, dar, în condiţii de normalitate socială, ele erau într-o anumită măsură temperate, reexaminate, contestate de cei care reprezentau spiritul critic, alergic la retorica naţionalistă. Lucrurile s-au agravat atunci cînd a dispărut libertatea de expresie, sub Antonescu mai întîi, cînd o anumită percepţie a istoriei naţionale a căpătat caracter de ideologie de stat, exclusivă şi consfinţită de politica oficială a statului. Regimul comunist a inaugurat o formă mai sistematizată şi totală – pentru că avea toate mijloacele de control – de rescriere şi mistificare a istoriei. Din două mistificări, de sens contrar, au rezultat imagini mereu schimonosite şi manipulate ale unei perioade dramatice şi aş zice decisive din istoria modernă a României. Mai grav este că procesul de deformare a istoriei a fost atît de adînc, atît de pervers, încît a provocat un fel de maladie a spiritului public, în sensul slăbirii voinţei reale de a cunoaşte adevărul şi mai ales de a cunoaşte acele episoade care contrazic imaginea creată de ideologia naţionalistă oficială, ca şi imaginea, nu mai puţin contrafăcută, din perioada comunistă, care a afectat cîteva generaţii. *„Nu foloseşte la nimic* – scrie undeva Freud – *să spui adevărul celuia care nu e pregătit să-l afle".*

E mai blocat discursul pe teme istorice în România decît în alte ţări din centrul Europei?

Evident. În sensul unui refuz mai persistent de a aborda deschis anumite capitole din istoria politică românească, de a examina, cu calm şi fără prejudecăţi, evenimente şi personalităţi. Nu e de mirare, de aceea, că puţinii istorici ai acestei perioade care dovedesc o dorinţă sinceră de a examina faptele, fără un model de interpretare care să întărească neapărat un „consens", par un fel de disidenţi.

Rescrierea istoriei în două sensuri contrare

Revenind la imaginea perioadei incluse în jurnalul lui Sebastian, anii treizeci şi anii războiului, aş spune că prima rescriere falsificată a acestui capitol aparţine lui Antonescu însuşi. În discursurile şi declaraţiile lui din anii '43–'44, cînd se schimbase cursul războiului, el neagă pur şi simplu, fără să clipească, masacrele împotriva populaţiei evreieşti de dincolo de Prut, pentru care era răspunzător şi care (vedem şi din jurnal) erau un subiect frecvent printre ofiţerii reveniţi la Bucureşti în permisie. Procesul lui Antonescu şi primii ani de regim comunist au rescris în sens contrar perioada, propunînd un scenariu în care vinovăţiile reale, pentru crime împotriva populaţiei civile, se amestecau cu vinovăţii discutabile sau cu vinovăţii inventate – cele urmărind compromiterea liderilor politici (precum Iuliu Maniu), acuzaţi de coresponsabilitate în tot ce priveşte politica şi acţiunile administraţiei Antonescu. Etapa Ceauşescu aduce un nou scenariu, dintr-o perspectivă „naţional-ceauşistă", urmărind, mai abil, selecţia tendenţioasă şi manevrarea „recuperărilor". Accentul trece spre „imaginea României" (socialiste, firește) şi a unui popor care, de veacuri, a evoluat, firesc şi sărbătoresc, spre un comunism naţional. În noul scenariu, rolul lui Antonescu a rămas negativ, dar mai „nuanţat", iar capitolul politicii faţă de evrei şi mai ales proporţia masacrelor şi a deportărilor e redusă la dimensiunea unor „excese" (eufemism ipocrit care mai face şi astăzi o frumoasă carieră), pentru a nu afecta „imaginea naţiunii" şi a nu tulbura scenariul istoric pastoral. Mai grav este, cum spuneam, că scenariile deformatoare şi tendenţioase înfloresc şi astăzi, doar că s-au „privatizat", sînt mai multe. Folosirea lor de către noile grupări politice naţionaliste e... în firea lucrurilor, dar ele persistă cu vigoare şi în discursul isto-

şi „teroarea istoriei"

cu GABRIELA ADAMEŞTEANU –

ricilor, explicabil prin acele deprinderi de gîndire ale istoricului-diplomat-avocat, care vede scrierea istoriei ca o instituţie de propagandă şi de apărare a bunului renume. Asta presupune şi justificarea necondiţionată a oricărei personalităţi care, la un moment dat, „reprezintă" politica sau ideologia naţională. Examinarea critică a comportamentului politic al unei personalităţi, considerată model infailibil, este percepută neapărat ca o denigrare sau impietate. Aici e şi una din explicaţiile dificultăţii enorme cu care e acceptată orice discuţie privind angajamentul politic al intelectualilor în anii '30 şi „convertirea legionară", cum o numeşte Sebastian.

Explicaţii pentru fenomenul legionar

Pentru generaţiile postbelice a rămas greu de înţeles de ce mişcarea legionară a fost „seducătoare", la un moment dat, pentru atît de mulţi tineri. S-ar părea că în rîndul studenţilor ea era majoritară. Cum a putut, cîţiva ani, să-i ducă în eroare pe cei pe care noi n-avem cum să nu-i admirăm? Mă refer la Mircea Eliade, la Emil Cioran şi la destui alţii.

O explicaţie (dacă se poate folosi singularul pentru o problemă atît de complexă) am încercat să dau în eseul meu despre ideologia naţionalistă şi antisemitism în anii treizeci (apărut la Humanitas, acum doi ani). E un fenomen care ţine mai întîi de un plan general european – succesul fascismului italian şi al nazismului în Germania, al „naţionalismului integral" în Franţa şi, de sens contrar, modelul şi primejdia dictaturii sovietice. Apoi, de un plan românesc: erodarea democraţiei, corupţia politică, sentimentul de impas şi disperare al multor tineri care, în căutarea unei „salvări", au văzut în „revoluţia legionară", cum i se spunea atunci, o cale radicală şi rapidă de „mîntuire", de rezolvare a tuturor problemelor sociale şi naţionale, inclusiv obsesiva „problemă evreiască". În ceea ce priveşte elita intelectuală, şocantă este frenezia cu care a fost îmbrăţişată o ideologie colectivistă, fundamental antiintelectuală. Mai e şi un plan al relaţiilor personale – fascinaţia personalităţii lui Nae Ionescu asupra acestor tineri şi influenţa lui enormă şi în privinţa ideilor şi gesturilor politice. E de înţeles de ce, după război, Eliade, Cioran sau Noica au devenit pentru mulţi tineri intelectuali modele culturale şi umane absolute şi puncte de sprijin în faţa pervertirii comuniste. Cred că ei vor fi mereu modele culturale, urmate sau contestate, dar modelul angajamentului lor politic este catastrofal. E mai greu de înţeles, însă, idolatria, refuzul de a accepta dezbaterea ideilor şi opţiunilor lor politice, motivat prin mereu alte – sofisticate sau rudimentare – pretexte: diversiune, campanie, complot şi, firește, inevitabilul „nu e acum momentul". În cazul fiecăruia, există un plan al creaţiei, al operei, şi un plan al ideilor, al comportamentului public, intelectual, politic. Cu toată interdependenţa între cele două planuri, relaţia nu e directă, deterministă, şi niciodată simplă, cînd e vorba de oameni de mare complexitate intelectuală şi afectivă. Poţi discuta planul public, sub toate aspectele şi judecînd oricît de riguros – fiecare după priceperea şi înţelegerea lui –, fără ca aceasta să pună sub semnul întrebării valoarea operei şi importanţa autorului. O judecată critică negativă, făcută cu bună-credinţă, nu „condamnă" şi nu „denigrează", nu „culpabilizează", după expresia noii limbi de lemn. Cine nu face această distincţie practică obiceiuri ne-intelectuale: idolatria, reprimarea spiritului critic, judecă totul „tribal", prin prisma percepţiei de grup – „noi" şi „voi" –, şi abordează o dispută de idei ca un litigiu penal: sau „condamni" (ca procuror), sau „aperi" (ca avocat). Este exclusă astfel posibilitatea dialogului, a polemicii, a efortului comun de înţelegere şi explicare. Desigur, cea mai inflamabilă e discuţia în jurul lui Mircea Eliade, apărat de orice „pată", cu preţul contestării evidenţelor şi a faptelor. Uite, de pildă, înverşunarea cu care d-l Mircea Handoca, piosul şi harnicul bibliograf al lui Eliade, compune liste negre de „detractori" ai lui Eliade de pe toate meridianele, convins că a fost învestit ca paznic al unui templu în care se află idolul infailibil. Dar sarcofagul e gol, Eliade nu e acolo; el e un scriitor şi gînditor viu – admirat, analizat, amendat, contestat, re-citit altfel de fiecare generaţie, sub toate aspectele, inclusiv sub cel al ideilor şi angajamentelor politice. Aşa cum se întîmplă cu fiecare mare personalitate într-o cultură care evoluează normal, care nu suprimă, ci cultivă spiritul critic şi revizuirea, nu creează tabuuri şi idoli. E ceea ce s-a întîmplat în ultimii ani cu Jung, cu Heidegger şi alţii şi aşa mi se pare normal să fie. Poţi fi de acord sau nu cu contestatarii şi criticii, importantă este acceptarea legitimităţii discuţiei, ca pe o atitudine firească şi binevenită.

Lipseşte ceva din jurnalul lui Mihail Sebastian?

Există, la această oră, deja exprimate îndoieli cu privire la integralitatea manuscrisului lui Mihail Sebastian. Martori ai epocii şi prieteni ai fratelui lui Sebastian ştiu că el îşi scria jurnalul cu mult înainte de anul 1935, de cînd el este publicat. Ce ne poţi spune în această privinţă?

Ca să vezi cum se nasc legendele... Nu e nici un secret că Sebastian a mai ţinut un jurnal, din care a şi publicat fragmente în 1929 şi, din nou, în 1932. Era, după moda vremii, un jurnal de tip gidian, destul de literaturizat. În 1935, însă, probabil după o pauză mai lungă, el începe un **nou** jurnal, fără îndoială ca un refugiu şi o formă de a „distila", în singurătate, teribilul şoc provocat de scandalul romanului. Aşa s-au născut nouă caiete cu însemnări, pe o durată de nouă ani. Gabriela Omăt, excelenta îngrijitoare a ediţiei, a explicat pe larg, într-o notă introductivă, avatarurile celor nouă caiete. Să mai adaug că în discuţiile preliminare cu regretatul Harry From (cel care a creat Fundaţia Sebastian şi a convins familia scriitorului să-i încredinţeze jurnalul spre tipărire), am condiţionat participarea mea la realizarea ediţiei de reproducerea integrală a textului, fără nici o excepţie, condiţie inclusă, la cererea mea, în contract. Beno Sebastian, fratele mai mic al scriitorului, susţinea, într-o scrisoare către un prieten, în 1990, că pînă să ajungă caietele la el, s-ar fi pierdut cîteva pagini. E posibil. N-am însă nici o îndoială, oricîte insinuări şi legende se vor pune în circulaţie, că nimeni nu a distrus sau sustras pagini din jurnal sau că cineva şi-ar fi amestecat condeiul cu al scriitorului. De-a lungul anilor, Beno Sebastian a fost criticat de mulţi că nu publică jurnalul. Închipuie-ţi ce ar fi fost dacă apărea înainte de '89! Cîte cenzurări inevitabile şi distorsiuni politiceşte sau personal interesate...

„Efectul Sebastian"

Te aşteptai la această recepţie a *Jurnalului*?

Nu. Mă aşteptam să trezească interes, să provoace discuţii aprinse, dar nu am prevăzut amploarea impactului asupra cititorilor şi comentatorilor. Recunosc că sînt impresionat de intensitatea şi calitatea intelectuală a multor comentarii. Însuşi acest „efect Sebastian" va deveni într-o zi, nu mă îndoiesc, obiect de studiu psiho-sociologic şi cultural. E un semn bun, cred, pentru viitoarea evoluţie a climatului intelectual românesc. Stridenţele sau „opintirile" (cum le numeşte d-l Z. Ornea) nu lipsesc, dar ele ţin de un inevitabil zgomot de fond.

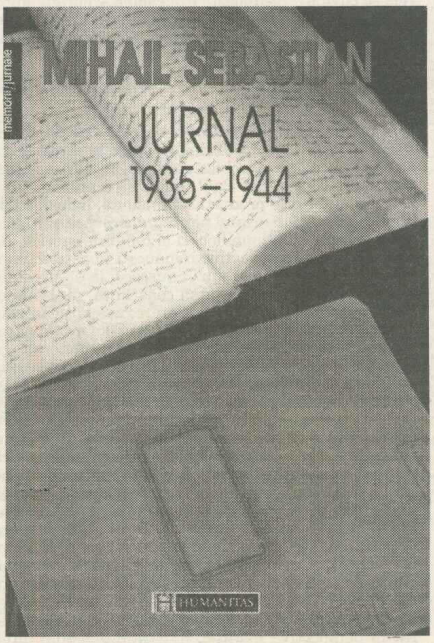

Ce părere ai despre conferinţa lui Gabriel Liiceanu „Sebastian – mon frère", publicată în revista *„22"* nr. 17 (din 29 aprilie 1997)?

E o lectură patetic-filozofică a jurnalului, foarte incitantă, dar nu împărtăşesc nici reacţiile superlative pe care le-a stîrnit, nici cele de indignare, cu atît mai puţin acuzaţiile de „fanatism de dreapta", „elitism feroce" etc. La partea confesivă, autobiografică a conferinţei, pot să adaug şi eu un detaliu, pentru pitorescul (şi melancolia) întîmplării. D-l Liiceanu povesteşte că securitatea îl trecuse, pentru a-l compromite, printre cei „vînduţi jidanilor". În '88, cînd reveneam la Iaşi la patru ani după plecare, vorbind cu prietenii despre „mişcarea literelor" la Iaşi şi Bucureşti, cineva m-a întrebat, pe neaşteptate: *„Ştii probabil că Liiceanu e evreu?"*. Ştiam că **nu** e, dar mai ştiam şi rostul acestui zvon trimis spre provincie: cel vizat urcase încă o treaptă a compromiterii. Acum, d-l Liiceanu şi-a schimbat porecla în renume şi îşi asumă, poate cam pripit, o „evreitate", pentru a sugera o identitate şi o solidaritate în suferinţă cu Sebastian. Dar numai marginalizarea şi persecuţia nu justifică simetria propusă. Dezacordul meu e, însă, în ceea ce priveşte felul de a aşeza iudaismul şi „evreul" în cîteva paradigme metafizice discutabile – evreul ca „înainte-mergător" pe tărîmul morţii, evreul-victimă, devenit, eventual, evreul-călău... Dincolo de aceste paradigme se află stereotipul **evreului-exponent**, o străveche creaţie simbolică a culturii europene, **Evreul**, avînd mereu un rol transcendental, demonic sau divin, sau pur şi simplu unul etern **reprezentativ**. Un evreu încetează de a mai fi un individ; orice ar face el, el „semnifică", reprezintă „evreitatea", are un „rol" în diverse scenarii, filo sau anti, impus de ceilalţi. Realitatea concretă a individului sau realitatea concretă a istoriei unei colectivităţi nu contează, pentru că evreul-exponent e mereu responsabil de tot ce fac „evreii", fie ei religioşi, atei, comunişti sau chiar convertiţi. Este şi în această interpretare propusă de d-l Liiceanu o cădere în stereotip, care contrazice, în fond, mesajul filozofului, extras din experienţa lui Sebastian: *„feriţi-vă de logica colectivului!"*... Şi de logica colectivului simbolic, aş adăuga eu.

Tragismul culturii române

Citindu-l ca pe un roman, aşa cum ajungi să citeşti un jurnal de care te ataşezi, n-am avut cum să nu mă gîndesc ce s-ar fi întîmplat cu personajele mai departe, după ce termină cartea. Şi, din punctul acesta de vedere, m-am gîndit care ar fi fost destinul lui Mihail Sebastian dacă trăia şi care ar fi fost destinul lui Mircea Eliade dacă rămînea în ţară, ori al lui Cioran. Dar m-au interesat mai mult Mihail Sebastian şi Mircea Eliade, pentru că erau ca un fel de cuplu. M-am gîndit că Eliade putea să aibă destinul lui Mircea Vulcănescu, să moară în închisoare, şi nu e exclus ca Mihail Sebastian să fi avut şi el destinul celor din grupul Pătrăşcanu. Totuşi, s-au născut şi au trăit într-o epocă foarte tragică. Şi nu prea văd lumea aceea „normală", în care s-ar mai fi întîlnit vreodată, decît dacă plecau toţi „dincolo".

Ipotezele pe care le faci privind scenarii posibile după război sînt foarte plauzibile, dar nu putem decît specula pe această temă. Unii dintre ei au avut un destin tragic, alţii s-au salvat prin exil, înscriindu-se într-un tragism al culturii române, la care se gîndea şi Culianu, exasperat că atîţia oameni de valoare au trebuit mereu să părăsească România ca o condiţie a realizării lor. De prea multe ori, de la Dinicu Golescu încoace, intelectualul român e silit să constate că normalitatea e „dincolo", în Occident. Aş spune, totuşi, că şi în perioadele tragice, care îşi înghit sau strivesc eroii, există un spaţiu al responsabilităţii individuale, în care propriile opţiuni şi decizii au importanţa şi semnificaţia lor. „Teroarea istoriei" – explicaţia preferată a lui Eliade – mi se pare prea fatalistă şi prea lesne de folosit pentru a ne scuti de orice responsabilitate individuală.

GHEORGHE GRIGURCU

Radiografie Paul Goma

Între document şi ficţiune

Valurile (mari) stîrnite de apariţia *Jurnalului* în trei tomuri al lui Paul Goma ne pun în situaţia de a preciza mai întîi poziţia acestei scrieri între document şi literatură (ficţiune). Dacă cel dintîi factor este cert, nici cel de-al doilea nu lipseşte. Şi aceasta nu doar în temeiul inevitabilei alunecări a condeiului memorialistic spre expresivităţi (care implică selecţii, îngroşări, o mai mult ori mai puţin complexă regie de efecte), ci şi, în cazul de faţă, al unor ornamente faptice, ca să zic aşa, supraadăugate „de amorul artei". Incontestabil, scriitorul „brodează" uneori pe pînza strictei realităţi. O „literaturizează". De asemenea, se grăbeşte a da crezare unor „date" neverificate. Întîmplările reale, de bază, poartă în marsupiul lor mici întîmplări imaginare. Pot da exemple personale. Nu a fost vorba, în toamna anului 1954, cînd eram student al Şcolii de literatură „Mihai Eminescu", de expedierea unei scrisori la Paris, de către subsemnatul, către Monica Lovinescu, care ar fi conţinut un poem „subversiv", aşternut cu cerneală simpatică, printre rîndurile vizibile. Ci de faptul că i-am înfăţişat fostei soţii a lui Eugen Lovinescu o poezie pe tema cenaclului Sburătorul, pe care venerabila doamnă a găsit posibilitatea de a o transmite fiicei sale, aflate în capitala Franţei, cu precauţia de a nu-mi divulga numele, aşa cum mi s-a confirmat printr-un articol recent al destinatarei. De unde rezultă că întreaga scenă burlescă, de la pagina 43 a volumului ***Jurnal de noapte lungă***, ce s-ar fi petrecut cu prilejul şedinţei „de demascare", scenă în cadrul căreia – culmea! – mi se atribuie comoditatea stupefiantă de a fi rugat pe un coleg dubios să-mi pună el buclucaşa epistolă la cutie, deoarece era *„timp urît afară"*, nu reprezintă decît o... fantezie. N-am fost *„nepot al clasei 'ncitoare"* (gustos termen, luat pesemne din „Zdicţionar"!), neavînd nici o rudenie omologabilă în acest înţeles. Familia Elenei Pavel-Sîrbu (pe care n-am cunoscut-o, căci a murit într-un bombardament al aviaţiei americane, în 1943, la Ploieşti, unde se afla în închisoare) avea doar relaţii de veche prietenie, în temeiul comunei obîrşii sorocene, cu familia noastră (părinţi, bunici). Iar aserţiunea ce mi se pune în gură, cum că Paul Goma e cel ce m-ar fi „turnat" la conducerea fabricii de poeţi nu e decît o aberaţie. Nici prin gînd nu-mi putea trece aşa ceva! Mi-am dat seama cu claritate, din capul locului (nici nu era greu!), că „binevoitorul" care a jucat un atare rol „patriotic" a fost Aurel Covaci, care, profitînd de „originea" noastră orădeană (a mea, de... rang secund, întrucît, născut la Soroca, venisem în burgul ardelean la vîsta de 14 ani, fiindu-mi însă dat a rămîne acolo aproape trei decenii, pînă la realizarea simţămîntului unei patrii de adopţiune, din care am fost izgonit prin mijloace de represiune politic-administrativă), ca şi de dezordinea mea de adolescent, ajuns, de puţine zile, într-un mediu necunoscut, mi-a oferit o „amiciţie" pe cît de stăruitoare, pe atît de tendenţioasă, spre a mă trage de limbă şi a-mi urmări mişcările. Nu absenta din comportarea lui Covaci o notă de „protecţie" mafiotă. Vîrsta lui, cu patru ani mai mare decît a mea, ca şi relativul „rodaj" ce-l avea în mediul bucureştean au constituit factori favorizanţi ai scopului urmărit. Numai Aurel Covaci cunoştea anumite detalii care au ajuns la urechile ideologice ale directorului Şcolii, închise în austeritatea sa similimonahală, de lăcaş al unui ordin satanic, marţialul „prozator" Petre Iosif. Iar atitudinea „protectorului" Covaci la adunarea de „demascare", cînd a rostit un cuvînt rechizitorial, nu mi-a mai permis nici o îndoială cu privire la misiunea ce şi-a asumat-o. Ţin minte că, la întrebarea mea, gîtuită de stupefacţie: *„cum ai putut vorbi aşa?"*, mi-a răspuns nonşalant: *„cineva trebuia, oricum, să vorbească; am preferat să vorbesc eu, fiindcă te cunoşteam mai bine!"*. L-a ajutat locotenentul său întru delaţiune, care, deşi încă puţin şlefuit, cu aspect rustic, s-a silit a fi la înălţime, infiltrîndu-se în preajma mea cu aceeaşi tactică a colegialităţii săritoare: George Muntean. Oare-şi mai aminteşte bonomul şi surîzătorul candidat, din 1996, pentru funcţia de preşedinte al României, de cele petrecute în 1954? Modelul său era pe atunci versatul Covaci, pe care l-a copiat pînă şi în retorica acuzatoare finală, în seara Ajunului de Crăciun, cînd, cu îndătinata unanimitate de voturi, s-a hotărît exmatricularea subsemnatului. Idilice momente, cînd unii tineri literaţi credeau nestrămutat în omogenitatea comunistă a timpului, nebănuind că va veni o scadenţă a dezvăluirilor, a comentării comportării lor dintr-o altă perspectivă decît cea oficială de atunci...

Paul Goma respectă o realitate „de fond"

Are oare acest procedeu al adaosului imaginar, al „interpolărilor" în scenariul faptelor aievea un caracter reprobabil? La prima vedere, răspunsul nu poate fi decît categoric afirmativ. Aci se află punctul nevralgic al acestei extraordinare scrieri care este ***Jurnalul*** în discuţie. Paul Goma n-a separat net consemnarea realităţii de „înfloriturile" imaginarului (mai mulţi colegi mi-au confirmat acest lucru), iscînd naturale proteste. Dar se cuvine recunoscută respectarea îndeobşte a unor realităţi de fond, care „dau tonul". Ele creează un cîmp de forţă, să zicem, al ethosului evenimenţial, în care „suplimentările" anecdotice se aşază, de regulă, într-un sens unitar, întărind notele caracteristice, scoţînd în relief impresiile dominante. Interferînd condiţia diaristului, mintea romancierului nu se poate abţine de la propriile sale iscodiri, aranjamente, adăugiri. Scriitorul ţine a-şi pune amprenta pe depoziţia martorului, nu fără un şir de neatenţii ce sar în ochi (pînă şi numele subsemnatului, la indicele de nume, e schimbat de fostul său coleg de facultate: în loc de Gheorghe se iveşte un amuzant Grigore, cu derivatul său, de uz singular, Grişa!), însă cu o intenţionalitate literară indenegabilă. Evident, e un procedeu care poate fi uneori blamat. Depinde de „retuşurile" executate, ca şi de umoarea celor în cauză! Să nu uităm însă că şi alţii au procedat în mod similar, din raţiunile unităţii moraliste şi ale structurii estetice. Bunăoară Eugen Lovinescu, care n-a ezitat a păstra o seamă de pagini ale evocărilor sale, deşi contrazis de preciziunile materiale irevocabile ale autorilor portretizaţi, pentru efectul rotunditătii, al rezonanţei stilistice. Criteriul creatorului a predominat. Soluţia? Credem că pentru cei ce vor să citească *Jurnalul* lui Goma, în calitate de pur izvor istoric, e una singură, şi anume, confruntarea fiecărei persoane implicate cu „personajul" său, pentru separarea, în materie concretă, a adevărului omologabil de fabulaţie. Fiecare din noi să facă precizările pe care le crede de cuviinţă asupra „partiturii" sale, aşa cum a procedat mai sus şi subsemnatul, săvîrşind această operaţie cu un dublu ţel: pe de o parte, cel de a restabili faptele în conformitate cu memoria şi conştiinţa sa, iar pe de alta spre a evita aprecierile negative pripite, prea lejere în generalitatea lor iritată, etichetările puţin convingătoare dacă nu se sprijină pe o analiză a obiectului memorialistic în detaliu. Un control pe porţiuni, care să ducă la departajarea „adevărurilor" obiective şi a celor subiective, ca şi a raporturilor – imprevizibile, incitante, aventuroase – ce se stabilesc între ele, sub semnul patronal al literaturii. Noroc că putem citi *Jurnalul* acum! Împrejurarea că acesta n-a aşteptat protocolara jumătate de veac pentru a vedea lumina tiparului nu poate decît sluji o astfel de analiză colectivă, în fundalul căreia se cuvine a recunoaşte francheţea şi curajul autorului, care, nemenajîndu-i pe alţii, nu s-a menajat nici pe sine, oferindu-se, pradă sigură, nemulţumiţilor potenţiali, cîtă frunză şi iarbă.

O luptă fratricidă

Cînd judecăm un scriitor cunoscut, considerăm că se cuvine a ţine seama de dimensiunea la care a acces acesta în conştiinţa publică, indiferent dacă o acceptăm sau o contestăm. Paul Goma nu e oricine. Nu e doar un autor cu o producţie abundentă, îndeajuns de bine cunoscută în lume pentru a provoca mîndria ori... gelozia conaţionalilor, ci şi o figură istorică, un simbol al rezistenţei active româneşti împotriva regimului comunist, ajuns, sub Ceauşescu, la un neostalinism greu digerabil. În bună conştiinţă, nu-l putem decît accepta sau respinge ca atare, neapărat în chip argumentat, printr-un discurs plauzibil. Or, din păcate, am avut a face adesea cu incriminări colaterale, cu reproşuri placate pe efecte parţiale, care nu ţin seama de imaginea globală a scriitorului disident. E ca şi cum am fi examinat un portret în mărime naturală cu lupa, ca şi cum am fi cercetat doar cîte un centimetru pătrat din suprafaţa unui monument, neglijînd ansamblul. Iar acest ansamblu nu avem impresia că poate fi refuzat fără a refuza idealul antitotalitar pe care Paul Goma l-a întruchipat cu o putere de sugestie unică. Iată de ce mă mîhneşte profund conflictul iscat între Goma şi cîţiva scriitori şi cărturari, unii de mare importanţă, aflaţi, practic, pe aceleaşi poziţii. E o luptă fratricidă. Ce consecinţă ar putea avea ea decît una a dezbinării inoportune, în acest ceas în care idealurile democraţiei nu sînt încă atinse într-un chip satisfăcător, în care trecutul e încă departe de-a fi recuperat în perspectiva justiţiei, în care intelectualitatea suferă un neaşteptat recul, în impactul său cu circumstanţele modelate, nu o dată discreţionar, neglijent sau de-a dreptul disprețuitor, de factorul politic? Acum, cînd diaspora e încă tratată cu destulă răceală, nesocotită de atîtea ori (un singur caz: nici un reprezentant al ei n-a fost cooptat în noua conducere a Uniunii Scriitorilor). E drept, situaţia nu trebuie dramatizată. Nici paşoptiştii nu s-au raportat unii la alţii într-o concordie deplină, într-o atmosferă paradisiacă, ceea ce nu înseamnă că trebuie să preluăm *tale quale* animozităţile lor omeneşti-prea-omeneşti... Avem toate motivele a socoti că istoria îi va transporta în aceeaşi barcă pe autorul ***Jurnalului*** ca şi pe unii din neîmblînziţii săi contestatari, pe care nici el nu-i scuteşte de şfichiuirile diatribei sale. Mai important decît să stabilim vinovăţiile şi să le penalizăm, fără cruţare, în această sferă pe care, în pofida tuturor dezacordurilor, aprehensiunilor, suspiciunilor, o resimţim drept a **noastră**, credem că e să avem o privire detaşată, pe cît posibil liniştită, care, peste învolburările momentane, să reflecte ceea ce-l uneşte **obiectiv** pe Paul Goma de comilitonii săi cu care se află angajat într-o polemică aparent inextingibilă. Cu cît privirea e mai cuprinzătoare şi mai senină, cu atît are şansa de a sesiza mai lesne trăsăturile esenţiale, perene ale fenomenelor. Stă în faţa noastră un grup de conştiinţe solidar, din care nu putem amputa o parte sau alta fără a prejudicia întregul. Un bloc de relaţii istorice din care nu putem desprinde părţi majore fără primejdia de a-l sfărîma.

Prevalenţa moral-esteticului

Să ne apropiem însă de pricinile acestei acerbe controverse. Lui Paul Goma i se impută o sumă de aprecieri vehement negatoare, jignitoare, defăimătoare, calomnioase. Aşadar la nivel de „scandal". După cum am arătat mai înainte, nu-i putem judeca ***Jurnalul*** decît prin conjugarea, în mai mare sau mai mică măsură armonioasă, a două puncte de vedere: punctul de vedere documentar şi cel moralist-estetic. Precum în orice producţie literară, ultimul prevalează. Oricum, e de neînlăturat. Infidelităţile de ordin material există neîndoielnic şi ele pot fi decelate printr-un examen care să le cearnă eventual prin contribuţia celor ce doresc a restabili realităţile în litera lor, a căror intervenţie e, firește, binevenită, într-un orizont deschis (adică păstrîndu-se regimul de dialog, controversa, întrucît, firește, nu orice rectificare sau „punere la punct" trebuie automat însuşită!). Însă elementele literare, indiscernabile, în orice jurnal, în orice producţie memorialistică, prezintă o distorsiune personală, exprimă un drept la subiectivitate. Unde încetează adevărul de uz obştesc, unde începe adevărul individual, izvorît din pana scriitoricească? Nu e tocmai uşor de stabilit. Cine nu ştie că învinuirile de ireverenţă, impietate, falsitate sînt recurente în cazul textelor de-o asemenea factură? Şi e oare necesară această pedantă disjuncţie între adevărul social şi cel personal, atîta vreme cît între ele există canale de comunicare, atîta vreme cît ele se configurează reciproc? Nu-l considerăm pe Paul Goma un ins infailibil, ideal, o corporalizare a perfecţiunii, aşa cum presupunem că nu se consideră nici el însuşi. Chiar dacă-i recunoaştem alura mitică, pe care o dobîndeşte, pe drept cuvînt, în ochii multora, nu-l putem tabuiza. A-l sustrage dezbaterii n-ar însemna a-l minimaliza, a-l jigni? N-ar fi o perfidie? Drept care socotim că acuzaţiile ce i se aduc, nu rareori cu apăsată dezaprobare, de pildă de către colega noastră de la Şcoala de literatură, Bianca Balotă, se cuvine a fi luate în seamă, cercetate cu toată seriozitatea de către Goma însuşi ori de către comentatorii săi (înscrierea în partid, ca urmare a unei autoiluzionări legate de „antisovietismul" acestuia, relaţiile disidentului cu camarazii de detenţie, scrisoarea adresată lui Nicoale Ceauşescu etc.). Sînt scorniri sau greşeli pe care trebuie să şi le asume? I se poate reproşa lui Goma, după cum spuneam recunoaşte, exagerarea. Un fel de-a fi pătimaş, nestăpînit, fanatic, o trepidaţie temperamentală ce riscă a clătina orice propoziţie „rece". O tentaţie de a-şi transforma preocupările în obsesii. Un exces covîrşitor de „personalitate", spectaculos opus limbajului convenţional, conformist, conjunctural de care am suferit amar de vreme ca de o boală cronică. Sub aerul său intolerant pînă la agresivitate, se străvede incandescenţa criteriului etic în aprecierea indivizilor şi a faptelor lor. Gabriel Andreescu îl defineşte drept un *„personaj dostoievskian"*, un suflet *„plin de lumini, dar şi de umbre"*. Am putea preciza că înfăţişează (implicit) puritătile lui Alioşa, dar şi truculenţa, înclinaţia spre sarcasm şi spre bufonerie verbală a bătrînului Karamazov. Nu-i vom lua neapărat apărarea, dacă, în unele momente, se va vorbi despre ingratitudinea sa. Oricîte decepţii vor fi intervenit în relaţia lui Goma cu Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca, aceşti directori de conştiinţă neîntrecuţi ai vieţii noastre culturale şi civice din ultimele decenii, ne întristează maniera în care Goma se detaşează de ei, uitînd nu doar caracterul ireversibil, „istoric", şi acesta, al sprijinului generos de care s-a bucurat din partea lor, dar şi dimensiunea majoră a personalităţilor în cauză. Cade în păcatul în care se complac unii din adversarii săi, cînd îl tratează

ca şi cum n-ar avea o statură de excepţie, un statut public ce nu poate fi respins *de plano*. Cum ar putea uita Goma ceea ce nici noi nu putem uita, şi anume, împrejurarea că cei doi iluştri critici rezidenţi la Paris ne-au făcut să-l preţuim ca pe un om de o mare relevanţă pentru întreaga societate românească, prin curajul său protestatar, amplificat de izolarea în care se găsea, ca pe un însemnat scriitor, atunci cînd alţii îi proclamau „mediocritatea", iar noi, neputîndu-l citi, nu ne puteam forma o opinie proprie? „Despărţirea" lui Paul Goma de Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca îmi pare a avea un aspect artificial, ca o scenă dintr-un panopticum. E foarte cu putinţă să fi intervenit unele nemulţumiri personale. Dar nu sînt ele oare supradimensionate? Oare nu atentează ele la raportul transpersonal dintre Goma şi prietenii care l-au proteguit? Oare pedalarea excesivă pe cîteva lucruri, totuşi marginale, totuşi minore, nu-i întunecă vederea celebrului disident, ca şi cum, din cauza copacilor, n-ar vedea pădurea?

Sîmburele de adevăr

Îi luăm, în schimb, apărarea, cu toată hotărîrea, lui Paul Goma, cînd este acuzat de o falsitate de fond. Fondul său moral îl alcătuieşte o mare onestitate lezată, o principialitate „eroică", în răspăr şi cu cele mai neînsemnate motive ce o contrariază ori i se pare că o contrariază. Manifestările acestui impact sînt nu o dată aprige, alunecînd într-un limbaj neconvenţional, întărîtat, „plebeian". Scriitorul mînuieşte, după cum spune Dorin Tudoran, *„o sticluţă cu Arghezi"*, din care picură un acid corosiv. Insultă, denigrare, abjecţie, i se strigă cu indignare. Dar privind lucrurile cu mai mult calm, ce putem constata? Sub învelişul rebarbativ se află, de cele mai multe ori, un sîmbure de adevăr. Un sîmbure tare! Dacă în vegetaţia multor sute de pagini îşi scot capul şi buruienile unor opinii insuficient fondate, ale unor impresii şi judecăţi superficiale sau vădit eronate (bunăoară cele referitoare la regele Mihai I), contează aspectul luxuriant, impunător al acestei vegetaţii biruitoare prin vitalitatea sa ieşită din comun. Susceptibilităţile se inflamează fără a ne încredinţa de „perversitatea" şi „josnicia" acestui autor exigent peste limitele habituale, care dă frîu liber pornirii sale justiţiar-fantaste. Oare marii pamfletari de totdeauna n-au procedat în mod analog? Oare Virgil Ierunca însuşi n-a fost indicat cu degetul de către un cunoscut istoric literar drept un blasfemator „al marilor interbelici", care s-au convertit la colaboraţionism? De către un istoric literar care nu se dă în lături a declara că volumul ***Românește*** n-ar fi trebuit să apară în ţară! Vom oferi o singură pildă. Într-un articol din *Jurnalul literar* (nr. 5–12/1997), Paul Goma înşiră numele unor *„putrezitori şi putori ca Păunescu, Sorescu, Nichita, Iacoban, D.R. Popescu, Eugen Simion şi alţii"*. Grele cuvinte, *„putrezitori şi putori"*! Cuvinte aspre ce pot răni delicate auzuri „apolitice"! Dar stînd strîmb şi judecînd drept: s-a pronunţat oare Goma în legătură cu Voiculescu, cu Mircea Vulcănescu, cu Blaga, cu Dan Botta, cu Dinu Pillat? Autorii pe care-i numeşte au fost nişte imaculaţi? N-au avut a face nici în clin nici în mînecă cu postura colaboraţionistă? Creaţia şi existenţa lor prezintă, din păcate, trăsături, mai mult ori mai puţin acuzate, cîteodată foarte acuzate, definitorii, de oportunism mergînd pînă la lichelism. Să nu se supere nimeni! Dacă ambalajul lexical şochează, veridicitatea conţinutului (trecînd peste alăturări şi nuanţe) e incontestabilă. „Brutalitate", „grosolănie", „necavalerism", linii şarjate, caricaturale, dacă vreţi, dar nu neadevăr! Cnutul frazelor necruţătoare ale lui Goma loveşte în numele unui ideal, chiar dacă unele loviturі cad pe de lături. Să admitem că, oricît poate fi amendat, în diverse locuri, Paul Goma se plasează, în pofida discursului său „scandalos", la antipodul unor profesionişti tarifaţi ai minciunii, precum Eugen Barbu, Adrian Păunescu, Corneliu Vadim Tudor. Aparenţele înşală. Limbajul faceţios şi „grosolan", pe poante deseori riscante, de „înjurător", aşa cum, cu haz, se autotaxează disidentul, are o miză justiţiară şi purificatoare. I se potrivesc cuvintele pe care Petru Creţia le dedică lui Cezar Ivănescu, un alt „excentric": *„Pe Cezar Ivănescu îl venerez ca poet şi îl onorez ca om, aşa pătimaş cum este şi uneori nedrept în numele unei mai înalte dreptăţi, aşa violent cum poate să pară celor care nu-i cunosc nici generozitatea de mare senior al inimii, nici suava blîndeţe"*. Sufletul acestui „dur" care e Paul Goma apare, paradoxal, sensibil la cele mai uşoare adieri ale dezamăgirii, precum o harfă eoliană. Ne-am deprins, vai, într-un climat neprielnic al cetăţii, ce părea a nu mai lua sfîrşit, să ne ascundem afectele, să ne punem sub obroc nu doar decepţiile mari, dar şi pe cele mărunte, cu atît mai dureroase, cu cît vin din partea unor apropiaţi. Acea ţesătură infinitezimală de contrarietăţi cotidiene, iscate în mediul proxim, ce ne poate otrăvi viaţa în mai mare măsură decît înfruntările tranşante, în fatidica lor simetrie. Atitudine ce echivalează cu o nedreptate şi cu o grosolănie faţă de noi înşine. Goma ne oferă şi în această privinţă o lecţie de sinceritate eliberatoare, de omenie în act. *„Sinceritatea,* afirmă Mihai Şora, *e o valoare fundamentală în toată opera lui Goma."* Încercînd a restabili această funcţie esenţială a umanului, ***Jurnalul*** lui Paul Goma constituie un manifest flamboaiant al naturaleţii, după un greu ciclu de ipocrizie parafată în actele de partid şi de stat, obligatorie precum o lege, invincibilă precum e a doua natură...

Portrete, iar nu fotografii

Şi să nu uităm încă un fapt: Paul Goma nu e, în ***Jurnal***, nici critic, nici istoric literar, ci diarist, memorialist, pamfletar. Adică scriitor, beneficiind de latitudinea unei viziuni personale, a unor disocieri şi asocieri de factori ai realului, a unei scrituri umoral impregnate şi imagistic organizate. Se află într-o zonă a libertăţii creatoare, în care face portrete, iar nu fotografii. E cazul să ne revoltăm împotriva portretelor noastre „diforme", „malformate", „urîte", în care în locul tonului roz bombon, apar petе verzui, vinete, cenuşii? Desigur, o repetăm, unele nemulţumiri, ca şi protestele aferente, îşi au îndreptăţirea lor, după cum creatorul o are, măcar teoretic, pe a sa. Viaţa şi arta sînt lumi paralele, ireductibile. Din nou o referire la Eugen Lovinescu avem impresia că poate fi edificatoare. Acuzat de egolatrie şi egoism, de tendenţiozitate, răutate, contrafacere, ca autor de ***Memorii***, mentorul Sburătorului a avut tăria a înscrie cu mînă fermă judecăţile de valoare asupra contemporanilor, în paginile critice, ca şi în ***Istoria literaturii române contemporane***, judecăţi în marea lor majoritate valide şi în prezent. Şi – lucru cu deosebire admirabil, paradigmatic – Eugen Lovinescu nu şi-a schimbat optica asupra valorilor literare nici atunci cînd personalităţile ce produceau aceste valori, descoperite şi susţinute de el, l-au dezamăgit profund, l-au rănit la modul cel mai imprevizibil: Ion Barbu, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu ş.a. Nu ne îndoim că nici d-na Monica Lovinescu şi d-l Virgil Ierunca, punînd în paranteză decepţia provocată de Paul Goma, pe care o înţelegem şi o respectăm, nu s-ar comporta altminteri, în cuprinsul unui bilanţ, al unei imagini ce răsfrînge epoca noastră literară în datele sale esenţiale. Deoarece, dacă Paul Goma, ca scriitor şi disident, e propria sa creaţie, reputaţia sa e în bună măsură creaţia criticilor ce au desfăşurat la postul de radio Europa Liberă o activitate de larg, răscolitor răsunet. Nu-i credem dispuşi a-şi distruge propria lucrare ce s-a însufleţit asemenea Galateei sub dalta lui Pigmalion.

Paul Goma – „o terapie de şoc"

Şi acum fie-mi permisă o ipoteză mai delicată. O parte, o mare parte din inimiciţia de care se izbeşte Paul Goma are o cauză disimulată, nu ştim în ce grad conştientă de sine. Ea zace într-un strat al inerţiei noastre colective, atît de accentuate sub cîrmuirea totalitară, al acelei torpori pe care unii n-au depăşit-o nu doar din frică – zvîcnire instinctivă, deci demnă de comprehensiunea moralistului –, ci şi din îndiurea unor avantaje obţinute prin adaptare calculată, prin retorică de tip fanariot, includ zînd, ca un punct de (dez)onoare, adularea puternicilor zilei. Cum să acceptăm pe unul mai departe-văzător, mai destoinic? Pe unul mai îndrăzneţ? Pe un temerar care face ceea ce ştim şi noi că ar trebui făcut, însă nu îndrăznim a face? De aici, încă de la început, o rezervă surdă, o ciudă abia voalată sub pretextul că nu putem pactiza cu un „mediocru", cu un „veleitar", cu un „anonim". Am fi protestat împotriva sistemului opresiv – cum să nu? – pînă-n pînzele albe, dacă nu s-ar fi interpus un „intrus", un om *„care nu e de categoria noastră"*. Altfel spus, un alibi al prosperului oportunism, tangent la „estetismul" cu oficială învestitură, la cultul valorilor fetişizate, instaurat de socialismul victorios şi pe care se găsesc şi azi amatori plini de morgă dornici a-l continua ca pe o slujbă funebră... Îmi amintesc, în convergenţă, că Geo Bogza, căruia îi relatam despre lipsirea mea de dreptul de a lucra în vreo redacţie şi despre exilul meu tîrgujian, m-a „încurajat" astfel: *„dacă înaintezi un protest pe care-l vor semna mai întîi vreo 3–4 personalităţi cunoscute, îl voi semna şi eu"*. Pentru a pune punctul pe i: Paul Goma pare a fi victima reacţiei noastre resentimentare difuze, a unui amestec de regret, invidie şi vindictă, poate nu tocmai limpede nici pentru cei ce-l exprimă sub forma unei indignări burgheze, a unei „onorabilităţi" cabrate, reacţie pe care succesele internaţionale ale scriitorului disident n-au avut decît darul de a o înteţi. Sau cum se rosteşte, pe şleau, Goma însuşi: *„Cum să rămîn eu nepedepsit, pentru toate aceste afronturi (cel mai insuportabil: dovedisem că se poate spune **nu**)? (...) Să accepte cei numiţi şi încă alţii, mult prea mulţi pentru o literatură atît de combativ-estetică, faptul că, în timp ce ei făceau aranjamente cu puterea (mizerabile, pe centimetru pătrat, pe firimitură), îşi făceau din obţinerea unei vize (pentru a zecea călătorie în Germania) un ideal de viaţă – să accepte că se putea privi normal, se putea judeca normal şi critica normal o situaţie anormală, riscînd să devină – a şi devenit, mai curînd decît ne temeam – anormalizatoare, avînd în vedere interesele literaturii, nu pe ale fiecărui literator român, acomodant, răbdător, omenos... – altfel antibolşevic din tată-n fiu? Cum să nu fie luate măsuri de retorsiune împotriva celui care... îi făcea de ruşine – în faţa ne-românilor?"* (***Jurnal de noapte-lungă***, p. 306). Goma aplică spaţiului nostru naţional lenevit, apatic, laş, dedulcit la conjuncturalismе aparent nelimitate, o terapie de şoc. Deşi e o vorbă banalizată, nu socotesc nepotrivit a o relua aci: dacă n-ar fi existat un Goma, ar fi trebuit să-l inventăm.

Erau ani în care numele lui Paul Goma nu se rostea decît în şoaptă, cu maximă prudenţă. Acum, apărut în lumina reflectoarelor indigene, acest „tînăr furios" întîrziat e cel mai controversat, cel mai hulit, cel mai cu voioşie ţintuit la stîlpul infamiei dintre scriitorii români ai acestui veac, alături doar de Panait Istrati şi, poate, Mihail Sebastian. Adică tratat cu acea violenţă benefică ce compune stigmatul personalităţilor de excepţie. Cariera sa e departe de-a se fi epuizat.

(Subtitlurile aparţin redacţiei)

În România a existat totdeauna bunăvoinţă să se discute cererile minorităţilor

(Urmare din pagina 16)

merge România, atît de mult admirat de multă lume, drum care duce spre bunăstarea României, aşa cum a spus de multe ori şi preşedintele Constantinescu. Cred că oamenii se vor gîndi bine înainte de a face ceva şi sper că nu vor fi probleme. În plus, trebuie repetat un argument pe care noi l-am auzit subliniat cu tărie la Washington: va veni un al doilea val în curînd. Lucrul cel mai încurajator este posibilitatea unui parteneriat strategic între România şi SUA.

Cum vedeţi situaţia rromilor în Europa?

Motivul pentru care mă aflu acum în România este seminarul pe care PER l-a organizat la Sinaia, pe tema *„Democraţia şi reflectarea în media a problemelor rromilor"*. Demersul nostru a pornit de la premisa că mass-media au o putere foarte mare în zilele noastre: toată lumea se uită la televizor, citeşte ziarele. O parte din probleme apar din pricina lipsei unui exerciţiu eficient de comunicare între majoritate şi minoritatea rromilor, pe cale mediatică. S-au creat stereotipuri cu privire la rromi, drept criminali, hoţi, mafioţi, or, despre nici un fel de comunitate etnică din lume nu se pot face astfel de generalizări. Din discuţiile pe care ziariştii le-au avut cu reprezentanţii rromilor a reieşit că trebuie făcute eforturi pentru a prezenta publicului larg această comunitate, astfel încît să nu pară una străină, să devină mai familiară şi mai bine înţeleasă, pentru că de fapt rromii sînt o parte din ţară, o minoritate mare. Ei nu vor pleca de aici. Şi chiar dacă unii pleacă, majoritatea lor va rămîne, ei vor trebui să fie acceptaţi şi înţeleşi. De asemenea, în eforturile noastre de îmbunătăţire a statutului rromilor, nu am vizat doar societatea civilă, ci şi instituţiile statului, respectiv poliţia. Am încurajat în interiorul poliţiei deprinderea unor tehnici de prevenire a violenţelor interetnice în satele şi oraşele din România. Împreună cu **Southern Police Institute** şi Departamentul de Stat al SUA, am organizat în România şi apoi în America o serie de cursuri de prevenire a violenţei într-o societate multiculturală, multietnică. În încheiere aş vrea să spun că, încurajaţi de schimbările în bine în relaţiile interetnice, intervenite în România din 1990 pînă acum, noi vrem să continuăm cu eforturile noastre, sperînd că **această** ţară va deveni un exemplu pentru **această** parte a Europei.

HUMANITAS
Cartea care dăinuie

Cele mai noi apariţii:

PRIGOGINE / STENGERS
Între eternitate şi timp

PLATON
Scrisori

H.-R. PATAPIEVICI
Zbor în bătaia săgeţii
(tiraj nou)

Reamintim cititorilor noştri că Librăriile Humanitas din Bucureşti (Pasajul Kretzulescu şi Calea Victoriei 120), Sibiu, Alba-Iulia, Cluj, Baia Mare, Timişoara, Piatra-Neamţ şi Iaşi **sînt deschise şi în weekend**. Orele de deschidere sînt afişate la fiecare librărie.

LUMEA

În România a existat totdeauna bunăvoinţă să se discute cererile minorităţilor

Interviu cu LIVIA PLAKS, director executiv al Proiectului pentru Relaţii Etnice (PER) – realizat de Gabriela Adameşteanu –

Deşi funcţionează de mai mulţi ani în România, PER a dobîndit publicitate doar cînd a fost întîlnirea de acum doi ani de la Atlanta. Ce ne puteţi spune despre fundaţia dumneavoastră?

Fundaţia noastră s-a dezvoltat treptat, apărînd ca un „Proiect" în interiorul unei alte fundaţii, **International Research and Exchanges Board** (IREX). Aceasta şi-a început activitatea în 1968, chiar în România. A fost singura organizaţie occidentală care făcea constant schimburi de universitari umanişti între ţările socialiste şi SUA. Primul român care a venit cu bursă IREX în SUA a fost profesorul Constantin Giurescu. Majoritatea fondurilor pentru IREX erau particulare. Alain Kassof, preşedintele PER, a fost fondatorul şi directorul timp de 25 de ani al IREX la New York, apoi la Princeton. În 1990, după căderea comunismului, am întreprins o călătorie prin estul Europei şi ne-am dat seama, din discuţiile cu o serie de lideri politici ai populaţiilor majoritare şi cu reprezentanţi ai minorităţilor, că vor apărea probleme interetnice şi că trebuie să facem ceva concret pentru a preveni apariţia unor conflicte violente. Întorcîndu-ne la New York, ne-am expus punctul de vedere celor de la **Fundaţia Carnegie** din New York, iar ei s-au arătat foarte interesaţi de studierea fenomenului care se năştea. În scurtă vreme, alte fundaţii au considerat că efortul nostru merită sprijinit, între acestea se numără **Fundaţia Starr** (cu fonduri de la **American International Group** – AIG), **Hewlett Foundation**, **Pew Charitable Trusts**, ba chiar şi **Consiliul Europei** (fiind singura fundaţie americană care primeşte fonduri de la CE, pe care ei o sprijină). Am început proiectul printr-o întîlnire chiar la sediul **Fundaţiei Carnegie** din New York, în decembrie 1990, la care au venit reprezentanţi ai tuturor ţărilor din centrul şi estul Europei, universitari care au expus situaţia din ţările lor şi au făcut prognoze privind relaţiile etnice, după schimbările postcomuniste. Dezbaterea a fost atît de interesantă, încît Fundaţia Carnegie ne-a oferit fonduri pentru a începe un proiect. Aşa s-a născut **Project on Ethnic Relations** (PER), în cadrul IREX, în 1991. Vreau să menţionez că printre membrii Consiliului nostru de Onoare se numără personalităţi prestigioase din SUA şi Europa – cum ar fi Cyrus Vance, Elie Wiesel, Bronislaw Geremek, Daniel Patrick Moynihan, Harry Barnes –, iar între ei trebuie să-i menţionez pe profesorul Dinu Giurescu şi sociologul Nicolae Gheorghe.

Cînd s-a autonomizat PER de IREX?

Pentru că situaţia din Europa Centrală şi de Est devenea tot mai complicată, ne-am dat seama că trebuie să ne implicăm mai mult, iar PER a devenit independent de IREX în iulie 1992, păstrîndu-şi sediul la Princeton. Avem două birouri în România – la Bucureşti şi la Tîrgu Mureş –, unul în Ungaria, la Budapesta, unul în Bulgaria, la Sofia, în Slovacia, la Bratislava, în Polonia, la Cracovia şi unul la Moscova. Am încercat să încurajăm un dialog susţinut, care să devină nu o excepţie, ci un fenomen normal. După un timp, ne-am dat seama că, dacă dorim ca dialogul să fie fructuos, trebuie să aibă loc într-un mediu izolat de viaţa politică dimprejur. Cele mai bune discuţii au loc, de fapt, cînd oamenii se întîlnesc în afara-ţării, într-un loc neutru sau, dacă ţii dialogul în ţară, trebuie să găseşti o modalitate de a-i izola.

Cum de vorbiţi atît de bine româneşte?

M-am născut la Baia Mare şi, deşi sînt plecată din ţară de 33 de ani, nu mi-am tăiat rădăcinile niciodată şi am încercat să-mi menţin limba, contactele şi chiar prietenii din copilărie. Vin în România deseori, pentru că avem multe activităţi aici. Am făcut studii regionale despre Rusia, Europa Centrală şi Răsăriteană la **Rutgers University** şi la **New York University** şi vorbesc cîteva limbi străine. În afară de aceasta, am urmat un curs de specializare în procese de mediere şi relaţii comunitare prin Departamentul de Justiţie al Statelor Unite. Experienţa mea, ca şi a altor colegi, se regăseşte în specificul activităţilor noastre, PER fiind singura organizaţie neguvernamentală din SUA care încurajează dialogul între putere, opoziţie şi liderii grupurilor etnice. Spre surpriza multora, am reuşit să-i aducem la masă pe cei care de obicei se plasează pe poziţii ireconciliabile.

Cum reuşiţi?

Mai întîi dialogăm cu fiecare parte separat şi după aceea încercăm să convingem că este în interesul comun şi în interesul ţării, al integrării euro-atlantice, ca să se aşeze la aceeaşi masă. După ce începe dialogul, se vede că oamenii vor să vorbească.

Costă mai puţin să previi un conflict decît să îl opreşti mai tîrziu

Nu exista pînă acum practica acestui lucru?

Nu prea, dar sperăm că aceasta se va schimba. În unele ţări chiar s-a schimbat – de exemplu, în România am organizat dialoguri între majoritate şi minoritate, dar şi dialoguri între ţări şi la nivel regional.

Care din întîlnirile PER vi se par mai importante (deşi probabil că toate au avut importanţa lor)? Mă gîndesc şi la evaluarea lor după consecinţe.

În ciuda faptului că s-ar părea că fiecare ţară are problemele ei specifice, am găsit că Europa Centrală şi de Est este o regiune cu multiple etnii şi confesiuni, în care comunităţile nu se pot separa fără riscul de a repeta experienţa tragică a lugoslaviei. Deci, trebuie să se ajungă la un *modus vivendi*. Este un mozaic, iar dacă începi să-l desfaci, se desface regiunea. Oamenii însă se pot întreba de ce s-ar implica Statele Unite în această tentativă. În afara chestiunii principiilor morale, răspunsul este unul pragmatic: costul prevenirii conflictelor este mult mai mic pentru Statele Unite decît încercarea de a opri un conflict declanşat. Acesta este scopul dialogului, aş spune definirea principală a muncii noastre.

Pe ce teme au decurs întîlnirile inter-regionale?

Tema NATO şi a integrării euro-atlantice a fost pe primul plan. În ultimii trei ani am organizat mese rotunde între reprezentanţii guvernelor american, rus şi ai guvernelor Europei Centrale şi Răsăritene, înainte ca aceasta să devină o discuţie publică în toate ţările. Am avut două mese rotunde la Moscova şi una la Varşovia, chiar acum, înainte de întîlnirea de la Madrid. La aceste întîlniri s-au auzit părerile foarte deschise ale guvernelor rus şi american şi ale celor implicate din Europa Centrală şi Răsăriteană. La majoritatea activităţilor noastre, de calibru înalt, participă şi reprezentanţi ai Departamentului de Stat sau ai Casei Albe sau chiar ai Pentagonului. Asta pentru că ei găsesc că, deşi discuţiile sînt informale, sînt totuşi foarte informative.

Pentru România răspunsul este „nu încă"

Care credeţi că sînt consecinţele faptului că România nu va intra în primul val al NATO?

Noi am participat la multe din discuţiile de la Washington privind extinderea NATO. Putem afirma un lucru auzit şi de numeroasele delegaţii venite din România: răspunsul nu este o respingere categorică, ci doar o amînare: aşadar, nu este un **nu**, ci un România **nu încă**. Aceasta înseamnă că probabil România nu va intra în primul val, că deciziile au fost făcute numai pentru cele trei ţări luate de mai mult timp în seamă. Însă toţi cei care lucrăm în biroul nostru sperăm că valul al doilea va fi în curînd şi că se va preciza data lui. Dar opinia publică din România trebuie să ştie că în Statele Unite este o luptă mare pentru extinderea NATO, deoarece pentru cetăţenii Statelor Unite costul va fi foarte ridicat. Mulţi sînt convinşi că nu este necesară. Administraţia trebuie să convingă mulţi membri ai Senatului, ai Camerei Reprezentanţilor. Acesta este unul din motivele pentru care se doreşte extinderea doar pentru trei ţări. Este a doua oară în istoria NATO că se acceptă mai mult decît o singură ţară. Prima oară au fost acceptate Grecia şi Turcia, din motive evidente. De obicei, se acceptă numai o singură ţară.

Să ne întoarcem la PER, la activităţile regionale şi locale.

La sfîrşitul lui februarie am ţinut o masă rotundă la Baden, în Austria, care a avut ca temă impactul relaţiilor interetnice asupra politicii regionale. Au participat iarăşi politicieni la nivel înalt din Slovacia, România, Ungaria, Moldova, Ucraina, Statele Unite, Parlamentul European şi Consiliul Europei. A fost o discuţie foarte interesantă despre impactul politicii etnice dintr-o ţară asupra ţării vecine. Politicienii trebuie să se gîndească că toate comunicatele pe care le fac au un ecou în ţara vecină. România a fost reprezentată de o delegaţie impresionantă: Petre Roman (PD), György Tokay (UDMR) şi Tudor Dunca (PNŢCD). De fapt, România a fost tema cea mai importantă a acestei discuţii, pentru că a devenit exemplu pentru regiune, prin modul în care s-a rezolvat conflictul româno-maghiar. Delegaţia română a avut cele mai bune argumente, cu validitate extrem de puternică.

Activităţile recente din România includ un seminar la Tîrgu Mureş pe tema *„Întărirea încrederii în administraţia locală"*, ocazie cu care pentru prima dată a fost prezentată noua lege a administraţiei publice locale. Au participat prefecţi, preşedinţi şi membri ai consiliilor locale din judeţele Mureş, Harghita şi Covasna, primari, reprezentanţi ai Guvernului României, cum ar fi Constantin Dudu Ionescu, despre care vreau să adaug că a participat – împreună cu Dorin Marian – şi la reuniunea noastră din Varşovia privind extinderea NATO.

Cum vedeţi acum problemele minorităţilor în România? De vreme ce „problema româno-maghiară" s-a putut rezolva atît de simplu, după noua guvernare, nu credeţi că fostele partide politice ale guvernării anterioare au alimentat tensiunile dintre români şi maghiari?

Noi spunem totdeauna că problemele se pot rezolva dacă există voinţă politică. Noi am încurajat elementele moderate din ambele tabere să înceapă un dialog, în prezenţa unei organizaţii neutre. Totul a început...

La Atlanta.

La Atlanta nu a fost începutul, ci cea mai mediatizată întîlnire. De fapt, dialogul a început în România, în 1992, în cadrul a două întîlniri organizate de PER la Neptun, dar numai una a fost mediatizată, apoi a fost una în Elveţia. Pînă am ajuns la Atlanta, deja se lucrase ca să se creeze bazele unei comunicări. Deşi împotriva noastră, a organizatorilor, ca şi împotriva participanţilor au fost atacuri foarte puternice, cred că s-a arătat că se poate dialoga. Asta se vede după rezultatele din momentul de faţă. În România, în comparaţie cu cîteva alte ţări din regiune, a existat întotdeauna bunăvoinţă. Poate că nu era voinţă politică, dar era o bunăvoinţă din partea românilor să discute şi să ia în seamă cererile minorităţilor. Convingerea fundaţiei noastre este că în România se poate discuta. Niciodată nu am fost pesimişti. Eram siguri că în România se va găsi o modalitate de înţelegere, în ciuda faptului că unii spuneau că după Tîrgu Mureş vor fi tot felul de tulburări.

Şi ce credeţi despre scenariile pesimiste despre epoca „post-Madrid"?

Cîteodată ceea ce prezici devine realitate. Sper că nu şi acum. Sper că spiritele calme vor predomina şi lumea va gîndi în perspectivă, la ce înseamnă drumul pe care

(Continuare în pagina 15.)

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**

ALINA CORBU (contabil şef), **MIRCEA IONESCU** (şef serviciu marketing-distribuţie), **OANA ARMEANU** (coordonator secţie socială), **IULIAN ANGHEL**, **MARIAN CHIRIAC**, (politic, social), **ALIC MÎRZA** (reportaj, anchete), **MIHAELA CUCU** (publicitate), **ADRIANA BOBEICĂ** (secretar de redacţie)

Constantin Satalla, **Alexandru Petrea** (difuzare, abonamente), **Lidia Cristescu** (operator calculator), **Rodica Toader**, **Mara Ştefan** (corectură), **Mihaela Antonescu** (casierie, abonamente)

Rubrici: *Economie:* ***ILIE ŞERBĂNESCU****, Politic:* ***ŞERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, N.C. MUNTEANU, RADU CĂLIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA****, Eseu:* ***H.-R. PATAPIEVICI****, Cronică literară:* ***DAN C. MIHĂILESCU*** *Cultură:* ***MAGDA CÂRNECI*** *Cronică de teatru:* ***IRINA COROIU****, Cronică TV, film:* ***FLORIN GABREA***

Consiliul consultativ „22": MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76, e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/
Responsabili de număr: GABRIELA ADAMEŞTEANU

Număr tipărit cu sprijinul Fundaţiei Soros

ISSN-1220-5761